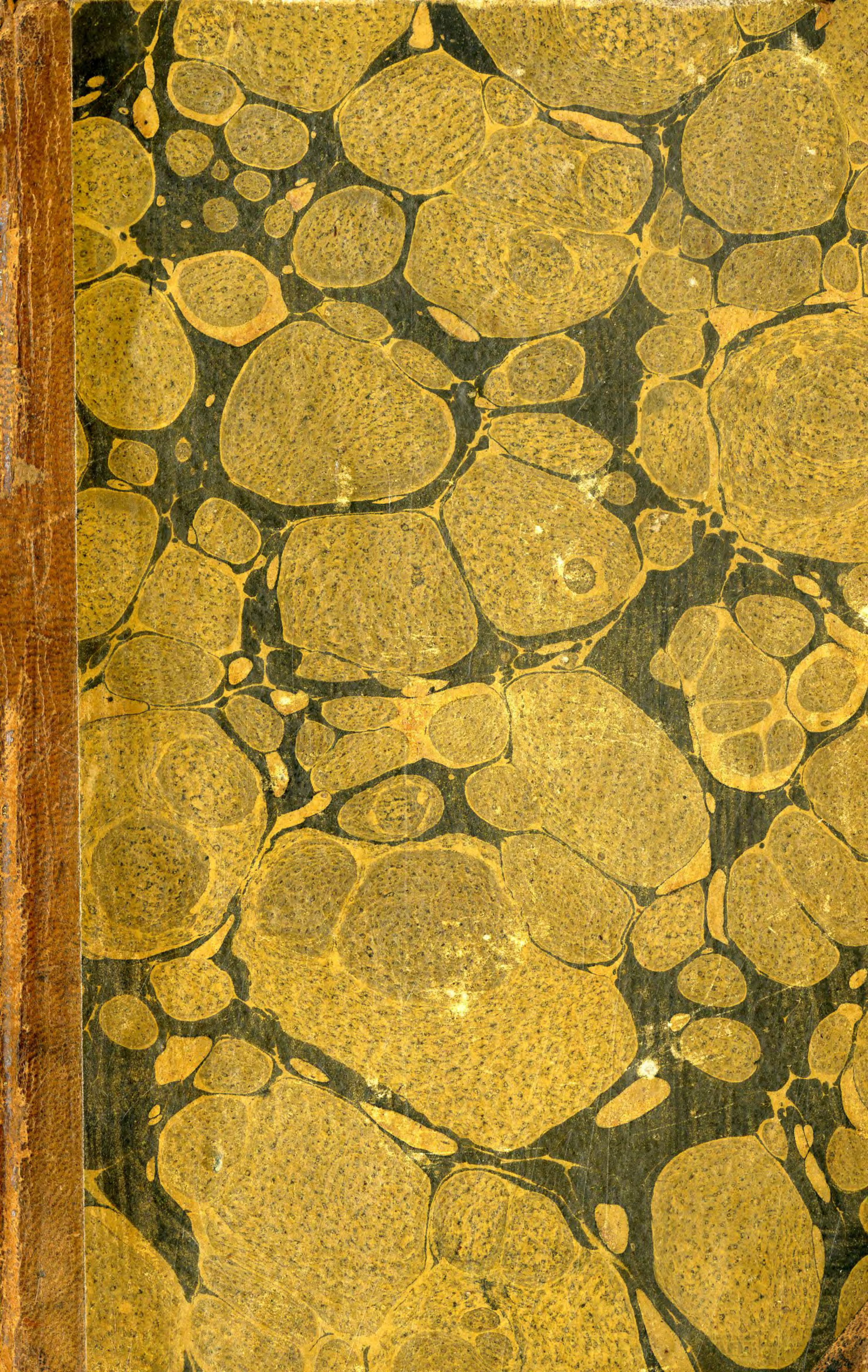

Supernumeraria: - M. 1 quod. Kuba a 1 pf. (1 pt. Saturday)

For a copy

45:

~~Supernumeraria~~

C. A. Lindram
Beyrouth 1884

C. A. Lundström

R E S A

C O L O M B I A,

ÅREN 1825 OCH 1826.

A F

CARL AUGUST GOSSELMAN,

LIEUTENANT VID KONGL. MAJ:TS FLOTTA.

FÖRRA DELEN.

MED KARTA.

Östförsök

NYKÖPING:

TRYCKT HOS P. E. WINGE.

MDCCCXXVIII.

*"I am neither Your Minotaure, nor Your Centaure,
nor Your Satyr, nor Your Hyæna, nor Your Babion,
but Your mere Traveller — believe me!"*

JONSON.

RESA I COLOMBIA.

CAP. I.

Utseglingen.

Bittida på morgonen den 16 Februari 1825 låg Briggen Christoval Colon under refvade märssigel ungefär femton mil söder ifrån Fyrbåken Scilly på Engelska kusten. En styf Nordvest hvisslade genom tacklingen och fyllde med våldsamhet de skarpt inbrassade seglen, och, under det den skingrade de moln som gjort natten så mörk och regnig, förskaffade oss sigte af den klart brinnande Fyren. Så snart riktigheten af denna peyling var försäkrad, lades Briggen öfver på andra bogen, och med en jemnare fart ilade den nu bidevind ur öppningen af Canalen ut åt Atlantiska Oceanen, samt lemnade snart ur sigte den mer och mer nedsjunkande Fyren; hvilken, då den någon tid hade från en och annan högre våg skimrat upp och liksom vänligt nickat det sista afskedet från land, sluteligen aldeles försvann, och med den — sista synliga punkten af Europa.

Det är en behaglig känsla, med hvilken man i denna och föregående månader bortbyter det trånga farvattnet emellan England och Frankrike för det rymliga emellan Nya och Gamla Verlden. Utom det sjelfva navigationen antager en mindre farlig natur, har detta närmande till sydligare latituder ett välgörande inflytande på den från Norden kommande. Det hade det i synnerhet för oss, som delat vår vinter emellan Cattegatt och Nordsjön. Redan den 22 Februari började värmen blifva känbar, åtminstone för oss, som ända till nu dväljdes i våra tunga våta nordsjö-kostymer. Det var också besynnerligt att se huru solen verkade på allt om bord. Både kläder, fartyget, seglen och tacklingen undergingo alla en slags chemisk process. Genom tjocka uppstigande ångmoln afbördade de sig den kalla salta fuktigheten och antogo en lättare och torrare natur. Snart omskapade också denna temperatures förändring utseendet af både Briggen och dess besättning. Den förre bortbytte sina tunga korta vinterbramstänger för de längre lättare sommarstängerna, samt paraderade nu som oftast med boven-bramsegel i stället för de förut nästan beständigt bottenrefvade mässeglen.

På samma sätt syntes matroserna med nöje utbyta sina tunga cavayer för mera lätta plagg.

Ankartågen utbändes och ankaren inlades på däck. Det är kanske få händelser om bord, som så mycket uppväcka reflexioner som nämde arbete. Det förutsätter alltid en längre sjöresa, eller åtminstone en förmodan att ej på länge behöfva dessa viktiga skeppsmöbler. Detta arbete kan således anses som en förskrifning åt Neptunus, från hvars daterande sjömannen egentligen inträder i det högre sköna af sitt yrke, och med stolthet finner sig vara i sitt element.

Med klar himmel och vackra vestliga vindar, hvilka, allt efter som vi avancerade söder ut, drogo sig mera sydliga, fortsatte vi kursen på Madera. Vår ensamma vandring stördes endast tvenne gånger genom passerandet och preyandet af tvenne fartyg: den ene en Amerikanare åt Ostindien och den andre Engelske Madera Paquetten.

Den 2 Mars vore vi redan i Maderas ljufliga klimat, och borde andra morgonen få sigte af Ön, då klockan sex på aftonen vi fingo en svår regnby från öster, hvilken, då den fortfor hela natten, gjorde att vi ej fingo peyling af nämde Ö, utan i stället länsade

förbi den vestsydvest hän med tio mils fart. Denna vind fortfor till dess vi natten emellan den 8 och 9 Mars afskuro norra Tropiken på $28^{\circ} 35'$ vest om Greenwich, och hade då redan antagit den jemna characteren af passadvinden emellan Africa och America.

Vi voro således nu i den så länge efterlängtnade passaden — detta Canaan under våra långa vandringar i öknen — denna tröst under kryssningarna i Nordsjön, till hvilken vi då alltid blickade såsom den, hvilken en gång borde belöna oss för allt det ledsamma och svåra vi haft, för att hinna den. Också svarade den till, om icke öfversteg, vår väntan. Det är omöjligt att skildra den för dem som icke gjort denna segling, ty den mest värtaliga beskrifning derpå skall alltid blifva fattig. Det är verkligen lyckligt att icke alla haf likna det emellan vändkretsarna, ty då skulle kanske för många vilja vara sjömän; då seglingen deri erbjuder allt det angenäma och behagliga af en sjöresa, utan att medföra någon af dess ledsamheter. En den blidaste och sundaste temperatur, en hög molnfri himmel, jemn och beständig förde vind, ett klart omätligt djup, på hvilket knapt någon sjögång finnes — är ju allt hvad man kan fordra af

naturen på sjön. Den skulle kunna kallas en navigationens chaussée, ett matrosernas Capua, och ett *non plus ultra* af Sjömannens önsningar.

Ända från den 4 Mars, då vi passerade Madera, till den 22, då vi på aftonen dreyade bi för angörningen af Vestindien, eller nära under trenne veckor, stod vinden beständigt från samma håll, med nästan samma fart; så att vi aldrig gjorde under sex eller öfver åtta engelska mil i timmen. Under hela denna tid rördes knappast en ända om bord; alla möjliga segel vore till, och rårna stodo som fastspikade tvärs öfver fartyget, eller hvad man kallar *fyrkant brassade*. Ej mera än en enda man behöfdes på däck vid roret: och ändå liknade denne mera en postkarl än en vanlig rorgångare, ty han stod nästan stilla utan att behöfva röra sig. Om någonsin uraktlåtandet af den annars vanliga försigtigheten att minska segel för natten, kan blifva förlätlig om bord, så var den det här, ty vind, väderlek, fart och kurs voro alltid desamma. Också liknade Loggboken, som annars är af en om icke så lekande åtminstone varierande styl, mera en almanach än något annat; ty med undantag af dag, datum

och longitud var allt det öfriga lika den ena dagen med den andra, eller, som styrmännen så lakoniskt uttrycka sig, "*Ens.*" Endast tid och rum förändrades, men de gjorde det på ett så lika och jemt sätt, att man verkligen hade svårt att skilja och påminna sig förflutna dagarna. Den yttre omgifvande naturen tillböd ingen ståndpunkt för minnet. Solen gick upp på samma klara molnfria himmel som den gick ner, och ögat sökte förgäfves något föremål hvarpå det kunde hvila på den vidsträckta toma horisonten; ty den var i ordens egenteliga hemärkelse "*Caelum undique et undique pontus.*"

Vi kunde således endast mäta tiden genom de sysselsättningar och diversioner det sociela lifvet inom relingarna tillböd. Dessa voro också hvarken få eller mindre omvexlande. Detta tyckes låta besynnerligt, och jag medger äfven icke ofta fallet på vanliga Copvardie-Fartyg; men det var icke desto mindre så hos oss, der fyra unga nästan jemnåriga kamrater, jemte trenne hyggliga munttra passagerare, bidrogo alla i sin mon att göra denna annars i längden enformiga passage så munter som möjligt.

Må det vid detta tillfälle tillåtas mig med

saknad dröja vid minnet af den bland de förra hvars sista resa detta blef: som alltid, och i synnerhet då, mest bidrog till sina reskamraters glädje och nöje. Man behöfver icke hafva varit ibland dess bästa vänner eller ofta på längre tid dess Skeppskamrat, för att med saknad och sorg tänka på dess allt för tidiga bortgång. Hvar och en, som än så litet kände denne lofvande yngling, skall göra det och uppriktigt beklaga dess sörjande Föräldrar, Syskon och Vänner, från hvilka han borttrycktes under utöfningen af det yrke, för hvilket han hade blifvit en prydnad. Åtminstone föreföll mig alltid August Palander såsom i många hänseenden, ett ideal af en ung och således ännu oerfaren Sjö-Officer, hvilken, om han fått lefva, säkerligen rättfärdigat det utmärkta förtroende och vänskap, han redan tillvunnit sig af Förmän och kamrater. — Men må man förlåta mig denna och dylika digressioner, som kanhända icke kunna hafva någon egentelig gemenskap med en Bok under tittel: "*Resa i Colombia.*" Dem, som finna dessa för mycket underliga, får jag då alltid referera till motton näst efter tittelbladet, hvilken man kan, om man så vill, anse såsom surrogat på företal, satt der till undvikande af ett

kanske rättare upprepande af samma motto öfver hvarje capitel.

Men återvändom om bord och till sysselsättningarna derstädes. Ett väl valdt bibliotek, tillhörigt Herr Hausvolff, och under resan tillgängligt för kajutens innevånare, var kanske den säkraste borgen för tidens angenäma fördrifvande. Men äfven andra mindre alfvarssamma passetemps borde uppstå på ett ställe, der så många unga personer voro tillsammans. Redan vid passerandet af Tropiken gaf den vanliga farcen med barberandet af dem, som icke förr varit här, en början till den mängd komiska tillställningar, hvilka först upphörde med vår ankomst till Södra America. Många af dem vore, både till plan och utförning, så egna och mästerliga, att de väl förtjente en beskrifning, om icke andra orsaker afhölle derifrån. Läger man nu härtill, att vi hade en ovanligt snäll Musicus, några goda röster, en Caricatur - tecknare af den lyckligaste fallenhet, så tycks det icke vara besynnerligt, att till och med passagerarne ej allenast glömde, att de sväfvade öfver den vidsträckta bottenlösa Oceanen, isolerade från hela den öfriga världen, utan äfven tillstodo, att detta sätt att resa var det angenämaste man kunde önska.

Ett soltält öfver halfdäcket och ena båten ständigt fylld med vatten för badning skyddade och uppfriskade emot en hetta, som i alla fall ej var öfverdrifven. Vid Tropiken stod thermometeren vid middagen på 25° , men öktes på samma sätt som latitudsgraderne minskades, så att den vid 15° bredd var uppe till 32° . Hafsvattnets temperatur var alltid 2° à 3° kallare än atmosfärens vid middagen i skuggan, men naturligtvis varmare än den vid midnatten. Vattnets salta tilltog också i samma mån äfvensom dess klarhet; man kan icke tänka sig något vackrare än den färg vattnet här har. Der, mera än hos oss, bär det skäl för namnet *böljan den blå*. Det reflekterar så starkt den höga klara azurhimmeln, och är så otroligt klart och genomskinligt, att, då man i stillt väder akter ut betraktar Fartyget under vatten, kan man icke skilja de båda Elementen: ögat villas, och man tycker att hela skeppskroppen hänger i luften. Ställer man sig åter för ut, under den jemna farten passadvinden gifver, så sysselsättes ögat ändå angenämare. Hvarje bölja, bruten emot den framträngande skeppsbogen, liksom förvandlas till en den hvitaste snödrifva, hvilken, sönderskuren af kölen,

fördelar sig i tvenne längs skeppets sidor strykande, som göra ett det skönaste afbrott emot det himmelsblå vattnet. Detta är vid dagsljuset; men huru mycket briljantare är det icke i den mörka tropiska natten, der på det svarta vattnet böljorna likna silfvermassor, beströdda med en oräknelig mängd skinnande guldpaljetter. Många varelser uppehålla sig också i detta vackra Element. Ofta och för hela dagar har man ett avantgarde af Delfiner, hvilka, beständigt ledande tåget några famnar från galjonen, under jemna bugtningar sysselsätta ögat med sina lysande färger. Sällan är å andra sidan kölvattnet obehakadt af någon loverande Haj, hvilken, lik en på station kryssande kapare, med korrt slag uppmärksamt och tyst beseglar farvattnet, lurande på allt hvad som från fartyget utkastas, för att med glupskhet göra det till pris. Flankörer saknas icke heller. Lätta divisioner af Flygfiskar svänga sig på sidorna af Fartyget i långa kroklinier högt öfver vattnet, hvarunder de ibland inkomma på däck, och göra verkligen den besynnerliga frågan "*Är det fogel eller fisk?*" mindre narraktig. Ej sällan ser man också de vackraste musslor flyta omkring; hvaribland i

synnerhet utmärker sig bidevindseglaren, som med sitt lilla snedsegel styrer sin jemna kurs bidevind öfver den lätt krusade hafsytan; och kan således af det ensamma skeppet hettas, som en liten kamrat på den ödsliga Oceanen. Säsom pendent härtill ser man ehuru sällan en ovig Sköldpadda komma tungt roende med sina fyra breda bunkåror, ej olik en gammal däckad kanonslup, åtminstone hvad tyngd, styrka och rörlighet beträffar. Hela flockar af konvojerande Tumlare tyckas liksom kurtisera fartyget med sina narraktiga blåsningar och kullbuteringar, hvarunder de ibland drifva artigheten så långt, att de, dykande tätt under kölen, i alla directioner och med en förundransvärd hastighet passera densamma. Luften deremot var mindre upplifvad. En och annan Tropik-fogel tycktes snarare vara ett bevis, att de kunde finnas, än att de egentligen uppehöll sig der; eller af naturen ditsatt i samma afsigt, som Landskaps-Målaren sätter en ensam vandrare i midten af en enslig öfvergifven nejd, för att gifva lif åt den annars döda taflan.

Nätterna före och efter den 22 Mars dröjades bi, då vi nu borde vara i granskapet af Vestindiska Öarna; och vid middagen den 23

skallade också från förtoppen det märkvärdiga ordet "*Land*;" hvilket, om det just icke uppväckte samma känslor hos oss, som det gjorde hos Columbus, då han först såg dessa öar, var det ändå af en ganska intressant natur, om icke för annat, för det ovanliga och nya deruti, då vi nu en längre tid icke annat än conversationsvis nämnt det. På eftermiddagen reste sig mer och mer tvenne kullriga blåa klumpar på Vestra Horizonten, hvilka, då solen i nedgången kastade sina sista röda strålar midt emellan dem, visade äfven för det obeväpnade ögat de skarpa contourerna af Martinique och Sainte Lucie, emellan hvilka vi beslutit bryta igenom den Vestindiska Ö-kedjan.

Det är svårt att säga hvilket är angenämast för ögat, antingen att, sedan det länge varit bundet och mattadt af närmare omgifvande föremål, få göra en utflygt öfver en fri vidsträckt utsigt; eller att efter en långvarig tröttande overksamhet i brist på föremål, få ändteligen liksom uppsluka det första, som erbjuder sig för dess irrande sökande blickar. Lik en utmattad stormdrifven fogel, hvilken med begärlighet hvilar på det råkade skeppet, den enda länge sökta hvilopunkt på det vida

hafvet, hvilade ögat nu med begärlighet på de bägge föremålen för ut.

Ehuru med god fart seglade vi nära ett dygn innan vi kommo emellan dessa öar: ett bevis på bergens höjd samt Horizontens klarhet. På andra förmiddagen passerade vi dem, och sågo med det samma flera af de andra Lovarts-öarne, hvilka, som en värdig Förpost-kedja till det stora America, lågo der höga och stolta midt i den omätliga Oceanen, hvars vanmäktiga vågor deras branta stränder med förakt tillbakakastade. Huru många olika reflexioner uppväcka icke åsynen och betraktandet af dessa i så många afseenden märkvärdiga öar. Huru mycket ligger icke blott i detta namnet *Vestindien*, hvilken utmärkt role har det icke, både i moraliskt och mercantilt afseende, länge spelat på Verlds-Theatern: huru många rikedomar hafva icke blifvit utpressade af deras rika bördiga Tropiska jord, vattnad af den miss-handlade svarta menniskoracens svett och tårar: i huru onaturligt förhållande står icke här den vinningslystna menniskan från Europa emot den hitsläpade från Africa, här i denna för dem båda fremmande Verldsdel — i denna del af America. Och hvilken af dem

står lågast på mensklighetens trappa, antingen Herren eller Trälen, här i denna slafveriets helgedom — i detta Vestindien. Men äfven i mindre alfvarsamma afseenden är det intressant. Matroserna, till exempel, betrakta Vestindien aldeles som den moderna småherren betraktar Paris; det är med lika höghmod båda berätta att de varit der; och det kan på visst sätt sägas höra till bådass högre education, att någon tid vistats der. Och att sluta med dessa idèer: hvad för en förträfflig ressource har icke Vestindien ofta varit för vissa författare af theaterpiecer och romaner: huru ofta hafva de icke derifrån hemtat en gammal lika rik som solbränd Oncle, då de på annat sätt icke kunde få någon hemgift åt deras fattiga förälskade hjeltar.

Den 27 Mars passerades Curaçao och Oruba; och andra dagen på förmiddagen fingo vi första sigtet af Terra-Firma af Södra America, vid Punta Gallina, som ligger något ofvan om Cap la Vela, hvilken udde var tvärs klockan sex på aftonen. Seglingen hade nu mera antagit en mera vanlig och omvexlande natur. Vinden kom starkare och svagare samt från olika håll, eller hvad man kallar ojemn och omlöpande, en följd af närhe-

ten af landet; hvilket gjorde att vi ej förr än den 30 fingo se Snöbergen vid Santa Marta. Det är på en gång en förvånande och skön syn, att se dessa förfärliga Jättar, med foten i sjön, uppresa sina snöbetäckta hufvud långt öfver molnen. I början vill man icke tro, att det kan vara en del af jorden, som synes så högt öfver skyarna uppe i himmelen. Man misstror ögat, som bäfvande öfvertygar sig derom, då bergens sluttning är så brant, att de tyckas kunna ramla öfver hufvudet. Dessa berg gifva också en försmak af Södra America, hvars hela natur tyckes vara tilltagen i en större scala, än på den öfriga jorden. Åsynen af dem, jemte i allmänhet seglingen längs hela kusten, är märkvärdig för den, som icke förr varit i Nya Verlden. Det är liksom sutte man och väntade på början till ett stort skådespel, hvilket man hört mycket omtalas, men ännu icke sett: Ridåen är uppdragen: man ser decorationerna, hvilka lofva någonting utmärkt: men ännu har icke piecen börjats: ännu har ingen Aktör inträdt på Scenen.

Den 1 April blefvo vi uppskrämda af ett besynnerligt fenomen, hvarvid naturen tycktes liksom vilja narra oss April. Ehuru så långt ifrån kusten, att den icke syntes, kom-

mo vi på en gång in i ett vatten, hvilket var lika besynnerligt, som alarmerande. I stället för det vanligen klara blå vattnet, omgaf oss nu öfverallt ett tjockt grågult, ej olik det på Holländska Sandbankarna eller Zuyder-See, då det är upprördt efter en storm. I början såg det verkligen farligt ut, så att vi beslöto, att vända, och gå ut samma väg vi kommit in; hvilket då vi gjort, fingo vi se en besynnerlig syn, som på en gång betog fruktan och förklarade orsaken till den. Det, genom vändningen nu för ut komna, kölvattnet låg nemligen som en klar mörkblå fåra i den omgifvande tjocka essencen, hvilken icke var något annat, än en tunn, på hafsytan liggande, förlängning af Magdalena-Flodens vatten, hvars mynning vi nu passerade, och som i stillt väder utdrifver sin tjocka, med fet lera uppblandade, vattenmassa hela 40 mil* ut i sjön. Detta är också en ganska god rättelse för dem, som vilja angöra hamnarna Sabanilla och Cartagena, då kusten här är så låg, att den icke syns, om man står något till sjös.

* Engelska nemligen — Antingen får man i det följande af denna bok dividera miltalen med sex, för att få dem till Svenska, eller ock tro, att författaren, lik somliga resbeskrifvare, skår alldeles fasligt till i sina distancer.

På eftermiddagen preyades vi af en Colombiansk Örlogs-Skonert. Som detta var det enda krigsfartyg vi under resan mött, och dessutom det första vi sett under Republikens flagg, så uppväckte den mycket intresse, samt undergick en sträng konstmässig kritik af medbröderna i metiern. Den tålde också vid en sådan, då den till alla delar motsvarade den idé man kan göra sig om en äkta Vestindisk Kapare. Ett långt aldeles svartmåladt, på vattnet lågt liggande Skrof skar likt en pil genom sjön med den underliggande viggformiga gröna kopparbotten, som just tycktes förnötas i att klyfva vågorna och uppkasta deras skumm högt öfver den låga relingen, liksom för att tvätta den mängd bruna och svarta figurer, hvaraf dess talrika besättning bestod; som med sina halfnakna mörka kroppar framtedde ett besynnerligt skuggspel på de hvita breda och välskurna gaffelseglen, hvilka från däckets följde de långa akter-öfver stupande masterna ända upp till de smala stängerna; hvarpå de spetsiga toppseglen förlängde denna vackra stora segelmassa ända upp till de fina topparne, från den högsta af hvilken en lång smal vimpel,

fladdrande i små bugter akter-ut, visade att hela den underliggande sköna maskinen drefs framåt nästan rakt emot vinden.

Andra dagen fingo vi på eftermiddagen se *La Popa*,* ett högt berg vid Cartagena, som mycket liknar aktra delen af ett skepp, och gör en utmärkt effect på det annars jemnlåga landet, samt är ett det bästa sjömärke för både Syd- och Nord-vart kommande fartyg. Något derefter syntes Cartagena, hvilken med sina höga vallar, många kyrkor och cocospalmar låg der såsom ett emblem på en gammal befäst Catholsk Indisk stad. Såsom sådan var anblicken af den i högsta grad skön. Emellertid låg der någonting försmäktande och hemskt i det hela, hvartill kanske i synnerhet bidrog ett två-årigt uteblifvande af regntiden, som förtorrkat hela nejden och utplånat all grönska, med undantag af cocospalmarna, hvilka ängsligt svängde sina långa veka grenar öfver de underliggande hvitgrå husen, gifvande dem ett svagt skydd för de lodrätta glödande solstrålarna.

En jemn laber bris af Nordvest gjorde att vi nalkades staden, så att vi klockan fyra

* Betyder skansen på ett skepp.

kunde börja i sjömansstil conversera med den; som skedde medelst Svenska flaggens hissande på gaffelnocken och förtoppen, hvilket för bättre minne åtföljdes af ett skott. För dem, som icke förstå detta sätt att *prata i vädret*, kan det tydas på följande vis: "Vi äro från Sverige: och be Er sända oss en Lots så fort som möjligt." Herrskapet förstodo också genast denna på alla haf väl kända Signal; och korrt derefter sågo vi en liten Indian-Canot sätta ut från kusten, hvaruti fyra Negrer med qvicka tag paddlade rakt på Briggen. Snart voro de också under sidan, hvilken var garnerad med gapande åskådare, som med nyfikenhet betraktade dessa första visitörer från en annan verldsdel. Huru olika voro de också icke sina transatlantiska embetsbröder, der de suto i sin lilla tre fot breda, af ett träd urholkade, pirogue, och grinade emot oss med sina hvita tänder och svarta ansigten. På elak Spanska, om möjligt, ändå mera obegriplig genom uppspädning med dåliga engelska sjöglosor, begärde de uppsatts på Briggens namn, last m. m. hvarefter, sedan de lemnat den ena kamraten och i dess ställe fått en flaska bränvin, de satte af från fartyget och paddlade lika fort tillbaka åt kusten igen.

Vi voro nu midt för Staden, men måste göra en lång omväg rundt omkring *Tierra Bomba*, en Ö, som skyddar eller rättare formerar hamnen vid Cartagena. Egentliga inloppet var förr här på Nordöstra sidan som kallas *Boca Grande*, men blef under kriget genom försänkningar gjordt obrukbart. Som sjöbrisen emot aftonen dog ut, kommo vi icke till andra eller Sydvestra inloppet förr än klockan åtta på aftonen. Detta farvatten, det enda nu nyttjade, kallas *Boca Chica* och är ganska starkt befäst med låga batterier, hvilka à *fleur d'eau* bestryka det trånga inloppet.

Det var en af dessa vackra tropiska nätter, som man här har i ersättning för de genom solhettan nästan odrägliga dagarna. Fullmånen, redan högt öfver horisonten, nalkades med stora steg zenith, och, återkastande sitt starka behagliga sken från de tvenne hvita fästningarne, tycktes helt och hållet concentrera det på den jemna smala vattenytan emellan dem. Fartyget skred sakta fram i detta bländande skimmer. Ingen fläkt krusade vattnet eller kändes på däck: endast de höga boven-bramseglen förmådde nu och då uppfatta en från aktern smygande pust, så

att Briggen tycktes framskrida, mera af gammal vana och längtan att framkomma till sin bestämmelse, än af pådrifvande vind. En djup tystnad rådde öfver allt, hvilken endast ibland afbröts af Lotsens monotona "*Stribor!*" — "*Babor!*" — "*Asi!*" * Ändteligen voro vi midt emellan fästningarne och ganska nära den högra, från hvilken ett "*Bergantin! Hola!*" — och derpå följande "*De donde viene el Bergantin?*" ** skallade genom roparen emot oss, och på en gång började preyningen och vårt första samtal med den nya verldsdel. Knappt var denna ceremonie slut förr än klockan slog åtta, hvarefter från det inre af fästningen på en gång en mängd trumpetstämde upp och i långa fanfarer blåste retratten för garnisonen. De gälla men harmoniska skallen studsade i upprepade echo utöfver den lugna sjön, och gjorde en den skönaste effect i den tysta, af månen högtidligt upplysta, natten. De tycktes välkomnande ledsaga oss till ankar-platsen något längre upp; hvarest, just som sista finalens återskall

* Styrbord! — Babord! — Rått så! — Sjötermer, med hvilka man vanligen kommenderar rormannen.

** Brigg Hoy! Hvarifrån kommer Briggen? — Vanliga preynings-termer.

hade hunnit dö ut, det så länge hvilande ankaret lössläpptes och med häftighet rusade ned från bogen, dragande med sig den skramlande jernkettingen, som, sedan den med förfärligt gnisslande till en del ilat ut genom klyset, sluteligen stannade, och fästade Briggen vid botten — samt oss vid Södra Americas jord.

CAP. II.

Cartagena.

Den under natten varande stilltjen, fortfor till andra dagen, då sjöbrisen, som egentligen ej är annat än passadvinden, började blåsa, och med detsamma voro vi under segel, för att komma upp till den fyra mil längre in belägna hamnen. Som densamma låg från oss i samma direction som vindens, så måste vi kryssa hela vägen. Detta var en sak som ej behagade vår svarta Lots, hvilken hellre hade väntat på landbrisen. Han lotsade oss emellertid bra nog, ehuru det i allmänhet icke är deras förtjenst, då de hafva en ganska ringa kännedom om farvattnet. De hafva ibland annat en besynnerlig vana, att alltid ställa sig frampå bogsprötet och derifrån af alla krafter utskrika sina befallningar. Som detta befans olämpeligt, så tillsades han att komma akter ut och der förblifva på sin plats. Detta torde han kanhända hafva funnit stöta den Republikanska etiketten; hvarföre han genast hoppade ner: tog sin lilla kappsäck, en stor calabass, hvilken han vid ankomsten bar på armen, liksom damerna sina

redikyler: sprang bakom båten på däck: och inom ett ögonblick kom tillbaka helt och hållet omklädd, det vill säga, med en ren fin skjorta och bussaroner i stället för det grofva smutsiga lintyget, han förut haft. I början var det väl svårt att begripa hvad denna methamorphosering hade att göra med befallningen att komma akter ut, så vida han icke ansåg den nödvändig, för att kunna visa sig på halfdäcket. Men snart förklarade han allt, då han med en stursk mine och stolt gång sade: "*Soy hombre libre y Cavallero como Ustedes!*" — Jag är fri man och herre liksom väl som Ni — hvarefter han genast intog sin förra plats på bogsprötet. Han trodde nemligen, att vi i början misstagit oss om dess rätta värde, hvilket han nu tyckte sig hafva gjort odisputabelt genom den gjorda förändringen i toaletten. Jag nämner detta löjligen uppträde, ej så mycket för dess egen skull, som mera för det generellt caracteristiska deri, då det, som jag sedan funnit, kan lämpas på alla de kulörta invånarna i denna Republik, hvilka, så snart de satt på sig ett nytt plagg, genast anse sig vara bättre folk, eller hvad Engelsmännerna så oöfversättligt kalla *Gentlemen*.

Emellertid kommo vi med täta och korr-

ta slag upp i den sköna rymliga hamnen, hvilken med skäl kan påstås vara en bland de vackraste i verlden, utan att just derföre säga, att den deri kan täfla med Neapel's, hvilket jag ändå hört en och annan påstå. Då, med undantag af La Popa, alla dess stränder äro låga, så hade icke den långvariga torrkän här kunnat försämra deras utseende, utan stodo de i sin fulla grönska, som likväl längre upp åt landet föll mer och mer i grått, till dess den slutligen försvann i den blå bergskedjan, som åt detta håll begränsade utsigten. På andra sidan låg den långa Ön Tierra Bomba, hvilken ända från Boca Chica angenämt presenterade sig med sina jemna sluttningar, öfver allt bevuxna med buskar och småskog, i hvilken här och der en liten Indian-koja liksom ledsagade ögat ända fram till Boca Grande, på andra sidan om hvilket de stora höga hvitgrå fästningsmurarna skiljde Staden från en mängd örlogs- och köpmansfartyg som lågo i dess hamn, hvilka alla med sina signaler och olika national-flaggor firade påskdagen och derigenom lifvade den vackra taflan, i midten af hvilken det Staden dominerande starka Fästet San Lazaro höjde sig öfver de små Landthus och Indian-byar,

hvilka lågo strödda vid foten af den höga majestätliga Popan, som i fonden uppreste sig högt öfver hela nejden, och med sitt på högsta toppen liggande gamla Munk-kloster, liksom satte sista mästerdraget på målningen.

Tidigt på eftermiddagen kommo vi till ankars, och straxt derpå kom Tullbåten med Hamn-Kaptenen, Tullofficerarne och en Tolk om bord. De voro ganska artiga och roade sig med att betrakta det fremmande Fartyget och i synnerhet dess vackra besättning, hvilken också med sina stora starka kroppar och friska hy gjorde ett märkligt afbrott emot deras egna spensliga figurer och blekgula ansigten. Derefter fästade vår flagg deras uppmärksamhet, och alla öfverensstämde att "*la bandera de la Suecia es muy bonita*" — Svenska flaggen är mycket vacker. — Det nästan lika sätt, hvarpå Spaniorer prononcera namnet på Sverige och Schveitz, gjorde att en af dem nödvändigt ville hafva oss från sistnämde inland; och då de icke hade någon annan idé om dem båda, än att de voro "*muy al Norte*" — långt Norr ut — så väcktes en rolig disput deröfver, hvilken slutades dermed att en af dem utropade: "*son de la Patria de Carlos doce*" — de äro från Carl den tolfte

fädernesland — hvilken ovanliga definition alla genast begrepo. Det låter besynnerligt, men är emellertid sant, att man ej allenast nere vid kusten af Colombia utan äfven långt uppe i Andiska Cordillererna träffar folk, som, ehuru de knapt veta att det finns något Sverige, likväl med nöje tala om Carl den tolfte, "*el mas valiente en todo el mundo*" — den tappraste i hela verlden — och känna åtminstone något af "*den store Konungens bedrifter*" — "*som läsas nu i hundra skrifter*" — "*ty vida kring den örnen flög*" — som den store Skalden sjunger.

Så snart solen börjat sända sina strålar mindre lodrätt, och förlorat något af sin förfärliga kraft, eller klockan fyra på eftermiddagen, gjorde vi oss klara att gå i land; och landade korrt derefter på den vanliga platsen, slätten emellan Staden och Förstaden *Ximani*, midt ibland en mängd varelser af alla färger, åldrar och kön.

Att beskrifva det intryck en dylik debarqvering gör, är svårt. Ankomsten till en fremmande stor stad är i allmänhet alltid beledsagad af glada diverterande känslor, äfven om resan företages till lands; men huru mycket mer blir den det icke, om den är gjord till

sjös. I detta afseende är en lång sjöresa af en så egen besynnerlig natur, och så olik äfven den längsta landtresan, att de svårligen kunna jemföras. Man kan visserligen öfver land förflytta sig till de mest aflägsna ställen, differerande i både klimat, folk, natur, med mera; och hvarest sedan man en gång är der alla dessa saker, i jemförelse med den ort hvarifrån resan började, falla starkt i ögat. Men man kommer icke dit på en gång; man måste göra det småningom: besöka flera inbördes ej så olika länder, der hvarje station kan anses som en länk i den långa kedja som förenar de vidt skilda orterna. Dessa länkar äro visst olika, mycket olika, vid båda ändarna, men de bredevid hvarandra liggande äro icke så; de gå den ene i den andre, och skilja sig nästan omärkligen från hvarandra, lik skuggan i en väl lagd schatering, der ingen kan säga hvarest öfvergången är. Likså svårt är det att marquera stället, hvarest bredevid hvarandra liggande länder differera. — Så är det icke med en sjöresa: här förflyttas man på en gång från ett ställe till ett annat, det mest olika. Liksom genom en trollkraft försättes man till en annan värld. Ty den tiden man ombord använder, för att komma

från en ort till en annan, blir i detta afseende endast att betrakta som en sömn, hvilken börjar vid afseglingen, och från hvilken man uppväcks vid framkomsten. Intrycket, som det frånseglade stället ingifvit, ligger ännu lika friskt och lifligt för sinnet, som gårdagens händelser. Det kan icke hafva blifvit utplånadt eller försvagadt af passagen, hvilken, i afseende på båda landen, ligger som en nattens dröm emellan tvenne dagars äfventyr: som en entre-act emellan tvenne olika theaterpiecer. Sjelfva Fartyget är ju icke annat än ett rörligt hem, en lösryckt del af den lemnade fosterjorden, ett flytande hus, som med alla sina invånare, bekvämligheter, förråder, allt, förflyttar sig till andra verldsdelar; och från hvilket man gör besök hos de olika folkslagen, liksom man aflägger visiter hos grannarne tvärs öfver gatan. Ett Skepp med sin besättning, från denna synpunkt betraktadt, förändrar sig icke under den längsta resa i individuelt afseende, det gör det endast relativt till andra ställen. Det är som Horatius säger: "*Coelum non animum mutant qui trans mare currunt.*" Då man således genom en sjöresa liksom störtar på en gång från ett land till ett annat, och den ringaste skilnad

dem emellan derigenom blifver ögonskenlig, hvad intryck skulle då icke den från Norra Europa kommande känna vid debarqueringen i Södra America. Här var det icke blott tvenne olika länder, skiljande sig i vissa saker: det var tvenne genom Oceanen vidt skilda verldsdelar, som tillbödo jemförelser emellan det olika i deras natur, klimat, menniskor, språk och mycket annat.

Den för handen varande påskhelgen med sina lustbarheter, minskade icke intrycket af detta fremmande skådespel. Hela den låga slätten emellan Stadsporten och Förstaden — ett Cartagena's *Hamburgerberg* — var uppfylld af ett brokigt hvimmel af menniskor. Större delen bestod af svarta, men det fanns äfven af andra kulörer, såsom gula, bruna och hvita med deras melanger, så att det framstälde en fullständig profkarta på alla möjliga nuancer emellan den svarte Africanen och den gulbrune Americanen ända upp till den hvite Européen. De voro alla klädda i tunna hvita och brokiga tyger, angenämt contrasterande emot deras egna olika färger. Som vi endast hastigt passerade genom dem, för att inkomma i Staden, så var det svårt att redigt uppfatta något särskildt i detta hvim-

mel, hvilket vi hade bättre tillfälle att beskåda vid återkomsten.

Tvenne stora portar under fästningsvallen leda, den ene från, och den andre till ett trekantigt Torg, hvilket med sina gamla mest förfallna hus ger en dålig, och kanske oriktig, idé om den här börjande Staden. Som ingen luftvexling ägde rum emellan de höga husen, så börjades här egentligen Stadens försmäktande hetta, hvilken vi i den yttre fria luften icke känt, ehuru vår thermometer om bord var uppe på 33°. Med det samma man passerade genom porten, kom man liksom i en upphettad ugn. Det var icke solhetta, utan en varm tryckande luftmassa, som omgaf den mängd sammanpackade menniskor, af hvilken den blifvit ännu mera oangenäm. Den dervid ovane liksom rädes att inanda denna, som han tycker, pestaktiga athmospher. Under passagen öfver det afsmalnande Torget, tilltager den i samma mon som trängseln, och blir alldeles qväfvande vid slutet af detsamma, hvarest man måste arbeta sig genom den syslölösa hop, som här alltid dväljes emellan en mängd svarta marketenterskor, hvilka uppslagit sina stånd under ett gammalt segel, matta, eller trasig paraply,

under hvilken de med en liten viska drefvo bort de legioner af flugor, som, i ordets egentliga bemärkelse, täckte de frukter, sötsaker, ost och cigarrer, hvaraf deras rörelse bestod. Härifrån börjar den korta gatan, som leder upp till *Plaza-Mayor* — Stortorget — och hvilken med sina höga hus erbjuder någon skugga om icke svalka, så att vi här kunde börja riktigt betrakta den fremmande Staden.

Så vida första intrycket, ett ställe inger, bör följas vid dess beskrifning, så blefve Cartagena's ej bland de mest lockande. Dess utseende är visst olik Europeiska städers, men denna olikhet är icke till dess fördel. Stora hvitrappade, men smutsiga, stenhus, som, tre våningar höga, göra de smala gatorna ännu mera mörka genom de klumpiga trädbalkonger, hvarmed de äro belastade, och hvilka de framskjuta tätt emot hvarandra, liksom för att låta den undergående jämföra, hvilka äro fulast, antingen de rödmålade eller svartmålade; hvilka begge färger, lika fulla af damm och smuts, närma sig mer och mindre hvarandra, och göra valet ändå svårare. Som glasfönster alldeles icke höra till husens inventarier, utan i deras ställe stora gluggar, försedda med trädgaller, hvilka fullkomligt harmoniera med

balkongerna, så är det mindre underligt om man i början framskrider på gatorna i oviss-het om det är emellan fängelsten eller magazin. De flesta af gatorne äro icke stenlagda, utan merendels uppfyllda med sand, i hvilken här och der en grupp nakna svarta barn-ungar vältrar sig, ofta i sällskap med en och annan markatta, hvilken knappast skiljer sig från dem i annat, än sina högre skutt och vigare rörelser. Hela detta spektakel åtföljes vanligen af en musik, hvilken för den ovane förefaller endast som variationer på de i portar och balkonger sittande papgoyornas pladder, nemligen sämre folkets språk. Ty, ehuru vacker Spanskan är, då den talas väl, är den likväl från Negrernas och Indianernas mun af en för den nykomne fremlingen lika obegriplig natur, som nämde foglars skrik. — Läger man allt detta tillhopa, så får man en någorlunda idé om hvad intryck, första stegen på Cartagena's gator ingåfvo.

Innan man hinner till Stortorget öppnar sig gatan betydligt, och utgöres på högra sidan af Cathedral - Kyrkan och på venstra af Palatset — *el Palacio* — hvilket senare, ifrån den forna spanska Biskoppens boställe

blifvit förvandladt till sätet för Cartagena's förnämsta embete — *la Intendencia del Departamento de la Magdalena*. Emellan dessa byggningar framkommer man till *Plaza Mayor*, hvars midt emot liggande sida upptages helt och hållet af för detta Inquisitions-Palatset, en stor irregulier byggnad, hvars nuvarande hvarken yttre eller inre motsvara det förfärliga af dess namn. Jerngaller och gluggar hade lemnat rum för trädgaller och balkonger: af fängelserna hade blifvit magaziner, och af underjordiska hvalf källare, i hvilka köpmans-varor och vin-fastager hade aflöst de förut här försmäktande fångarna. I stället för en blodtörstig Storinguisitor styrde nu en, kanske blott penningtörstig, Köpman detta hus, hvilket han köpt af nu varande Gouvernementet, som genast afskaffade inquisitionen. En annan sida af Torget upptager en mängd hus, hvilkas öfra våning utskjuter till den grad, att de, gemensamt med de understående grofva kolonnerna, formera en lång och bred Arcade, hvilken tillbjuder en beständig skugga, som, i förening med den friare luftvexlingen från torget, gör detta ställe till ett det svalaste i Cartagena.

Då vi icke hade någon vägvisare med

oss, och dessutom förstodo litet eller intet af språket, utom några frågor vi försigtigtvis för tillfället lärt oss, hvilka de hade troligen lika svårt att förstå, som vi de svar vi derpå fingo, så sprungo vi länge innan vi fingo reda på hvar vår kommissionär *Señor Martin* bodde. Sluteligen visade man oss ett stort hus, i hvilket vi ingingo genom den stora, öppna, jemt med gatan liggande porten uti en hög rymlig och sval, med qvaderstenar belagd, förstuga. På båda sidor ledde dörrar till nedra våningen, hvilken i de stora husen merendels upptages af magaziner. En bred stentrappa ledde från inra ändan här af, genom *Entresolen*, en låg mellanvåning, som består af mindre rum, kontor, m. m. upp till förnämsta eller tredje våningen. Denne är mycket hög och har, lik somliga af våra bondstugor, icke annat tak än sjelfva husets; golvet är af bränd fyrkantig mursten, hvilket, tillika med det tvärdrag man, genom stora fönsters och dörrars placering midt emot hvarandra, söker förskaffa sig, gör denna del af huset till den svalaste och angenämaste vistelse, man i ett så brännande klimat kan erhålla. Från en slags Vestibul, hvilken merendels är öppen åt gården, inkommer man

genom tvenne stora jalousie-dörrar i en stor sal, från hvilken, på andra motsvarande sidan, tvenne dylika dörrar leda ut till den öfver gatan liggande balkongen. En eller tvenne sängkammare på sidan, utgöra resten af rummen på denna botten, emellan hvilka skiljoväggarne endast uppgå till taklisten, och lemna således hela rummet mellan takets båda sidor öppet. Möblerna äro lika simpla som lätt inventerade. Midt på golfvet i vestibulen, som merendels är matsal, paraderar ett stort klumpigt och illa gjordt bord af cederträd, hvars enda förtjenst är att det fullkomligt passar till det halfva dussin ländstolar af samma trädslag, som med ryggstöd och säte af groft läder, utspändt emellan de jemtjocka benen, visa att de äro af samma artist som bordet; om hvilka möbler tillhopa man åtminstone icke kan säga med Ovidius: "*Materia superabat opus.*" Tvenne å trenne kolossala vattenkrukor af bränd lera — *Tinajas* — utgöra resten af detta rums garnitur, så vida de icke med mera skäl böra räknas till den ännu möbel-fattigare salen, då de äro inmurade i väggen emellan dem båda, alldeles som en tvenne rum värmande kakelugn hos oss. De höra i alla fall med sin ena hälft till sa-

len, hvarest omkring de toma, kala hvitlimmade stenväggarna här och der upptäckas några stolar, som hafva så starkt syskontycke med de förut nämde, att man kunde anse dem som en fyllnad i dussinet. Sällan finnas flera möbler i detta stora rum, så vida man icke dertill vill räkna en eller tvenne stora vackra hängmattor af hvitt och blått bomullstygg, hvilka från en vägg till en annan hänga i långa festoner emellan en från taket nedhängande glaslanterna, hvari ljusen fått sin plats, i brist på någon annan; då ett bord midt i rummet skulle genera den fria svängningen af hängmattorna. I sängkammaren fins naturligtvis *sine qua non* möblen, en säng, och merendels en stor präktig sådan, aldeles i franska smaken; men denne står der mera för parad, eller för att definiera rummet, än för att sofva uti, ty tältsängen och hängmattan blifva i alla fall de bästa sängarne i detta heta klimat; och de sättas hvar helst det är svalast, antingen i salen, på balkongen eller i sängkammaren. För öfrigt står i nämde rum ett stort skåp, fullkomligt tillräckligt för hela den garderobe man här behöfver. Resten af sängkammarens mindre möbler blifver alltid svår att detaljera, men i synnerhet här, der de äro redu-

cerade till det aldranödvändigaste; då öfverflöd i den vägen icke tyckes höra till nationens fel. En spegel finns emellertid, ehuru den icke reflekterar de små, af oss för nödvändiga ansedda, toilette-artiklarne.

Denna målning af ett stort hus i Cartagena kan, ehuru i allmänhet sann och riktig, naturligtvis ibland vara underkastad några mindre variationer, hvartill större förmögenhet och införandet af fremmande nationers luxe, mest bidraga; så att man hos en och annan förnäm Embetsman eller rik Köpman kan få se fransyska taflor briljera på kalkväggarne, och fina engelska med rör flätade stolar förstärka, om icke uttränga de gamla tjockbenta med läder monterade infödingarne, äfvensom ett och annat bättre arbetadt bord med tvenne stora cylindriska glaskupor — *Guarda brizas* — inom hvilka ljusen sättas i skygd för det starka draget. Men dessa kunna icke anses som annat än undantag från hvad medelklassen, eller den bättre massan af nationen nyttjar. Señor Martin's hus var ett af dessa. — Vi blefvo här ganska artigt emottagna både af Värden, som talar fransyska, och dess Svåger Grefve Adlercreutz, som vid detta tillfälle var hos honom.

Efter något dröjsmål härstädes återvände vi till gatan, som hade antagit ett lifligare utseende, då hettan nu på aftonen ej var så försmäktande som då vi först kommo. Många äfven bättre Fruntimmer och Herrar voro nu promenerande utåt den förenämde slätten utom Staden. Vi följde hopen, och passerande genom förstaden kommo till porten, som leder ut till landet. Som utanföre densamma en låg mur tillböd hviloställe, och vi dessutom voro både varma och trötta efter den ovanliga promenaden, nedsatte vi oss här, för att i ro betrakta den mängd olika människor, som här passerade.

Der kommo till exempel några förnåma Creolska Damer, som med äkta spansk gång stolta framskredo i sina tunna hvita klädnigar med korta ärmor och kjolar, liksom ville de säga: om ni icke beundren vår bleka hy, så se då åtminstone på våra nätta fötter. Brevid dem kunde man kanske få se en framsmygande Munk, som insvept i sin svarta kåpa svettades under den med långa yfviga bord försedda hatten, hvilka uppfästade på sidan väl hindrade honom från att se upp i himmelen, men aldeles icke att kasta förstulna blickar åt sidorna, om också icke för an-

nat, än att insamla de många vördnads-betygelser, hvarmed sämre folket helsade honom. Ibland dessa kunde räknas några på små åsnor ridande Negrer, hvilka, sedan de försålt sina grönsaker i Staden, nu på hemvägen sjelfva intagit dessas ställe i den lilla klöf-sadeln, på hvilken de suto och balancerade med benen i kors öfver den tåliga åsnans hals. Hela deras kavalleri-uniform bestod af en kolossal halmhatt, en skjorta och en liten på ändan krökt käpp, med hvilken de bakifrån upplifvade den lunkande gångaren, då de ofta upprepade uppmuntrings-orden "*Burro!*" "*Anda!*" — Åsna! gå! — ej ville hjälpa. Detta var i synnerhet fallet, då de skulle rida ur vägen för de tunga hyr-schäsarne — *Volantes* — hvilka, med undantag af lastkärror och några täckvagnar i Bogota, äro de enda hjuldon i Colombia, och dessutom säkerligen de enda i sitt slag i hela den öfriga världen, ty om de någonsin funnits i mera civiliserade länder, så lär det varit för århundraden tillbaka. Dessa verkliga vidunder af voiturer äro svåra att beskrifva, så vida man icke föreställer sig en gammal så kallad sjuglas täckvagn vertikalt afhuggen på midten, så att blott den eftersta halfvan med

sina trenne fönster och stora bakhjul återstår; hvilken medelst tvenne långa och tjocka skalmar framläpas af en stackars häst, på hvilken ändå en tung lång Neger sitter och klatschar med sin läder-piska, då han icke med den, på en af de nakna fötterna sittande sporren, söker att öka farten på detta kostliga eqvipage. Som glas-fönster ej finnas, knappast i språket, så tillbjuda de öppna gluggarne ett skönt tillfälle åt det inuti åkande paret, att gapa och bli begapade af de mindre lyckliga fotgångarne. Bland dessa kunde man räkna en mängd unga Negresser, hvilkas hvita broderade fransyska klädningar gjorde ett ovanligt afbrott mot deras svarta långhandskar, strumpor och skor, hvilka man i början tyckte, för sin färg, visserligen bevisa en besynnerlig nyck af modet, men ändå till de fina klädningarne formera mera passande delar af paruren, än dem, hvarmed endast naturen försett dem. Detta var emellertid fallet, då de voro ej allenast bararmade, utan äfven barfotade, ehuru mycket ringarne på fingrarne, armbanden på handleden, perlorne på halsen och blommorne i håret skreko deremot. Straxt efter dem kommo några Colombianska Petit-maitrar med lätta rothattar, randiga jackor

och hvita bussaroner, som voro så vida, att från hvarje af dem väl skulle kunna nedtitta tvenne fruntimmersfötter, i stället för den med höga klacken försedda stöfveln, på hvilken dessa herrar med sin stolta lätta gång svängde sig under ett oupphörligt pratande eller rättare skrikande, hvilket ej en gång deras rykande cigarrer kunde afbryta. Der åter syntes en stark undersättsig smutsgul inföding, hvars raka svarta hår hängde ned under den breda halmhatten, som beskuggade dess axelbreda figur, endast klädd i en blårutig löst hängande skjorta, till en del skylande ett par långa underkläder af samma tyg. Från den breda, endast med ett glest skägg prydda munnen, var han i begrepp att taga sin brinnande cigarr, för att gifva den åt kamraten, en castaniebrun Mulatt, hvilken, afkomling af Européer och Africanska, med sin sköna välväxta kropp kunde tjena sculptören till modell, och för öfrigt, med undantag af sin mammas kortkrusiga hår och sin mörka färg, skulle vara en äfven skön man. Sedan han påtändt sin egen cigarr, skildes de åt, för att låta några ryttare passera, som med styfva tömmar, sporrar och ridspön, forcerade sina små hästar till en den skarpaste traf, hvar-

till de inöfvat dem att använda passgången, som är lika påkostande för hästen, som den är angenäm för ryttaren. Emellertid passerade å andra sidan ett par af Garnisonens Officerare, hvilkas stora svarta mustacher, pip-skägg och polisonger lemnade en ringa del qvar af det gulbleka ansigtet, som med sina svarta blixtrande ögon utvisade, att, om ägaren icke sjelf, åtminstone dess förfäder daterade sig från de båda Castilierna, ehuru Republikens trefärgade cocard på de stora trekantiga panacherade hattarna, samt Colombianska vapnet i knapparne på deras lysande uniformer visade, att de nu försvarade den oafhängiga Coloniens frihet emot det gamla Moderlandets förtryck. Slutligen kunde man också här få se en och annan Engelsman, hvars bleka magra ansigte bevittnade, att han redan för någon tid sedan utbytt det kalla fuktiga klimatet af sin älskade Ö, för denna Continentens torra brännande hetta. De gingo emellertid äfven här och svettades i sin hemlands-kostym, den blå fracken, hvilken tyckes på visst sätt vara införlifvad med deras nationella existence, och från hvilken de äro lika inseparabla, som en Turk ifrån sina mamelucker. Åtminstone ser man dem på lika

afstånd från Polcirkeln, som de nu voro från Equatorn, i den förres arktiska köld och den senares tropiska hetta, med få undantag, var klädda i samma älskade plagg. Deremot framtrippade vid sidan af dem en liten nätt Fransos, som med sin lätta kostym visade att han redan tagit seden der han kommit, ehuru han med den styfva halsduken, kråset, kråsnålen och berlockerna, kom ihåg, *qu'il faut être habillé partout*, så väl på promenaden i Cartagena, som på Boulevarden i Paris.

Emellertid hade vi uppstigit, och med mängden kommit tillbaka till staden. Följande en del af dem, befunno vi oss, ehuru på gatan, ganska oförmodadt midt i det förnämsta kaffehuset i Cartagena; hvilket om aftnarna, genom stolars utsättande, utsträcker sitt territorium öfver hälften af den midtför liggande gatan. Här sitter man också hellre än i de varma rummen innanföre, från hvilka limonad, mandelmjök, kaffe, m. m. serveras. Äfven här kan man ofta urskilja nationerna på sin olika smak. Engelsmannen, till exempel, begär sitt "*Brandy and Water*," Fransosen sin "*Tasse de Caffé*," och Colombianen sitt "*Chocolate*," så vida han ej redan ropat "*Ponche de huevos*" — Äggpunch — hvil-

ken i synnerhet de yngre af dem dricka begärligt. Alla förena sig emellertid i en artikel, cigarren; ty här röka alla, från den högste till den lägste, ej undantagande fruntimren, fast ej af bättre tonen, eller i större sällskaper. Detta allmänna behof har också alstrat ett besynnerligt bruk. Antändningen af en cigarr anses nemligen af en så helig natur, att ingen kan neka sin tobakseld åt den, som densamma begär. Soldaten anhåller om den af sin Officer: och den förnämaste Herre ger den genast åt den sämste arbetare. Ofta är denna, om man så vill, äkta republikanska sed af en generande natur, ty om man har än så brådtom, kan en Neger, Indian, eller hvem som möter mig på gatan, blott med sitt "*Hagame el favor, Señor!*" — gör mig den tjensten, min herre! — antingen uppehålla till dess han fått sin cigarr tänd, eller också tvinga mig, att lemna honom både eld och tobak, till undvikande af dess kanske skymfande missnöje.

Som portarne äfvensom palissaderne för inra båthamnen stängas klockan åtta på aftonen, och ingen af oss ännu hade logi i land, så slutades vid denna tid vår första visit i Cartagena; och vi återvände om bord.

De efter Påsken följande festdagar och halfva festdagar, söndagar och vissa helgons namnsdagar, gjorde tillika med invånarnes märkvärdiga tröghet och lättja, att vi i början ej hunno uträtta mycket. Man kan med skäl påstå att Colombianerne halfva året hafva festdagar och det andra halfåret göra ingenting. Man behöfver icke vara het för att förlora tålmodet då man, efter att förut hafva sprungit flera dagar till en dylik Señor, som, svängande i sin hängmatta, med deras favorit-ord *Mañana* — i morgon — bett en återkomma, och då man nu åter är der, får det categoriska svaret "*Hoy es dia de fiesta* — i dag är heligdag — hvilket han med en glad säkerhet uttalar, liksom hade han under tiden väntat derpå; emedan för denna dagen åtminstone ingenting kan sägas öfver dess overksamhet. Klimatet är väl till en del orsaken dertill; och är det i synnerhet farligt för Européer att vara för mycket i rörelse första dagarne efter deras ankomst, då mycket vistande utom hus, och utsättning för de midt på dagen lodrätta solstrålarna förorsaka hufvudvärk, ofta åtföljd af lätt feber. Infödingarna utsätta sig också icke gerna för dem, utan välja hellre sin plats i häng-

mattan, i hvilken de, med cigarren i munnen, och ena foten stötande mot golfvet, söka genom jemna svängningar öka draget så mycket som möjligt, och derigenom njuta af all den lilla friskhet en oftast 35 graders temperatur kan lemna. Sällan ser man också någon ute vid middagstiden. De förfärligt upplysta gatorna och torgen äro då toma och döda. Skulle händelsevis någon angelägen vandrare ila öfver dem, så gör han det i en hemsk ensamhet, då till och med den annars oskiljaktiga skuggan af dess egen kropp tyckes nu hafva öfvergifvit honom; hon är hemma utom aftnar och morgnar, och liksom tjenstfolket härstädes, kan den icke tvingas ut midt på dagen. — Det är också svårt att göra sig föreställning om en sådan dager. Det är som vore man omgifven af en allt upplysande, antänd gazmassa, som genomtränger och uppfyller allt med sitt bländande sken. Också ser man här ofta blinda och ögonskadade menniskor.

Den första mindre skinande dag vi hade här, och den första regndag Cartagena haft på tvenne år, kom ändteligen den 15 April. Men det var också ett tropiskt slagregn, som liksom ville försöka om det var möjligt på en gång ersätta tvenne års torrka. Dropparne

kommo så stora, så tätt efter och nära hvarandra, att de snarare liknade en enda vattenmassa, som under förfärliga åskknallar störtade med våldsamhet ned öfver hus och gator. De senare vore i ett ögonblick förvandlade till kanaler, och de förra behöfde hela styrkan af sina tjocka med dubbla taktegel inmurade tak, för att skydda menniskor och djur, som der tagit sin tillflykt. Den upptriskande kylan det medförde, sänkte thermometeren betydligt, men den steg lika högt sedan det upphört, och solen åter med förnyad styrka visade sig, för att upptorrka allt till och med gatorna. En bättre verkan hade detta regn på de i de fleste husen varande stora cisternerna, hvilka en längre tid i brist deraf ej kunnat uppfylla sitt ändamål, att förse Staden med dricksvatten.

Den 19 April firades årsdagen af revolutionens början. De här garnisonerande tvenne Bataljonerna paraderade. Den ene, *Tiradores de la guardia* — Gardets Jägare — ser bättre ut och manövrerar säkrare än man skulle förmoda; ehuru de yllna jackorna och tunga tchacoterna måtte besvära de dervid ej vana Negrer och Indianer, hvaraf den bestod. Deras musik är om icke så god,

åtminstone högljudd och bullrande: ju flera trumpeter, och ju högre de skråla, desto bättre. Den är också manstark och om möjligt lika grant utstyrd som hos oss, åtminstone behöfva de icke svartmåla ansigtena, för att låta vissa af dem föreställa Morianer. Här fanns också en Esquadron så kallade Hussarer, som likvisst icke äga mera qvar af handteringen, än namnet och sabeln, ty hästar saknas för längesedan på denna Corps' mönsterrulla. — De i hamnen liggande örlogsfartygen saluterade och flaggade; och en stor bal i Gouvernements-huset slutade dagens högtidlighet. Genom Grefve Adlercreutz's förekommande godhet fingo vi bevista detta lika präktiga som för en fremling intressanta nöje. Af de många väl eclairerade rummen i detta stora hus, voro tvenne de största, på längden utmed hvarandra liggande, egnade åt dansen; hvartill de voro så mycket bättre passande, som de förenades genom tvenne stora dörrar, hvilka, då de ej hade någon tröskel, tillåto valschedjan gå ur det ena i det andra på det med bränd mursten belagda golfvet. Samlingen var lika talrik som lysande, så väl genom de många brokiga och lysande unifor-

merna som genom den af siden och fina tyger bestående Damernas klädsel, utsmyckad med en mängd perlor, stenar och juveler, hvilka likväl se bättre ut vid ljussken, än de äro värda vid dagsljuset. Ibland de förra utmärkte sig mest Generalerna Soublotte och Montilla i sina broderade skarlakans-frackar. Den förstnämde, en af Colombias klokaste och mest omtyckta Generaler, blef sedermera Minister för Krigs-Departementet: och den senare, den vackraste och artigaste af dem alla, är nu Chef för Departementet Magdalena. Alla kavaljererna voro klädda i antingen militära eller civila klädesfrackar, men med linna hvita pantalonger; och många af dem utmärkte sig för sin vackra figur och smakfulla dans. Bland fruntimmerna fanns ingen utmärkt vacker, ehuru de borde vara det mest vid ljussken, der de med smink upphöja eller rättare pålägga en färg, som de annars icke äga; ty intet fruntimmer i Cartagena har annan färg än den vanliga gråbleka. Då de merendels hafva fula tänder, så kan väl ändå svårligen det svarta håret och ögonen göra dem till skönheter. Figuren vore kanske vackrare, om ej deras då brukliga korta lif aldeles vanställde den, så mycket mera som hettan ej

tillåter dem nyttja snörlif. Hvad de sjelfva emellertid mest värdera, och som äfven är det vackraste, är deras fötter, hvilka, näst Chinesiska fruntimmernas, lära vara de minsta man kan få se. De dansa också med mycket behag, ehuru de ej göra några af våra brukliga steg, hvilka också icke skulle kunna användas på stengolfven, och till den långsamma pompösa musik, efter hvilken de dansa sina Valsar och *Contradanzas* — en sort anglaise med otaliga variationer. — Det skulle också icke gå an, att här, i detta heta klimat dansa så fort och lifligt som på en vinterbal hos oss: och är det på en gång besynnerligt och vackert, att se huru sakta och stolt de göra sina vändningar i valsen, äfvensom med hvad grace och gravité de sväfva åstad i den menuette-lika contradansen. Omkring midnatten lemnades danssalarne för tvenne andra rum, i hvilka de långa borden svigtade under tyngden af soupén, hvilken, med några undantag, bestod af nästan samma artiklar som våra. Sedan denne var slut serverades desertten, hvilken var kanske något mera olik dem hos oss, då den mest bestod af de bästa och finaste tropikfrukter, såsom *Ananas*, *Mango*, flere slags *Melon*er, *Limo-*

ner, *Apelsiner*, m. m. i en lika varierande som öfverflödigt mängd. Ändtligen var denna angelägenhet slut klockan efter tu, hvarefter dansen fortsattes till klockan fyra på morgonen, då balen slutades.

Någon tid derefter, gaf Engelska Consuln härstädes, Mr Wats, en dylik mindre bal i sitt stora hus, till hvilken han äfven inviterade oss. Efter den kommo flera: och kan man i allmänhet säga att de äro mycket roade af dans, som också, med undantag af spel, utgör deras enda sällskapsnöje.

Den 13 Maj afseglade vi från Cartagena, hvilken, i flera hänseenden, intressanta Stad, jag kanske omständligare kommer att beskrifva vid mitt andra besök derstädes. Det generela intrycket lefnadssättet der lemna hos den nykomne Européen, är ledsamt och snarare obehagligt, ehuru denna Stad af Colombianerne, och äfven af de från de andra kuststäderna kommande fremlingarne, anses som ett litet Paris. Torde hända också vi fått för öfverdrifna begrepp derom af en Engelsk passagerare, som med oss från England återvände dit, men som nu äfven tyckte, att den i många afseenden ej var så, som då han för tvenne år sedan lemnade den. Då

han vid vår afresa tillfrågade mig, hvad jag tyckte om Cartagena, kunde jag, påminnande mig hans förra beskrifning derå, icke underlåta besvara hans fråga med en stroph ur en af deras författare: "*A merry place 'tis said in days of yore, but something ails it now — the place is cursed.*"

C A P. III.

Santa Marta.

Den 14 Maj, på morgonen, landsatte vi lotsen vid Boca Chica, och voro snart åter ute på sjön, för att till en del segla tillbaka samma väg vi kommit, till den Nordost upp liggande Staden Santa Marta. Ehuru denna segling icke är mera än ungefär etthundra mil, och seglas vanligen på mindre än ett dygn med passaden, eller, som det heter, upp ifrån och ned, så behöfver man tvärtom veckor om icke månader, för att återvända, i synnerhet om passaden är hård, då den åtföljes af stark strömsättning. Det är med passadseglingen i Vestindien liksom med en lång hög backe på landsvägen: det går fort och lätt att komma utföre den, men uppåt behöfves mera tid och arbete. Väderleken hade också undergått en betydlig förändring genom den nu började regntiden. I stället för den jemna, med klar himmel åtföljda, Nordostliga vinden, hade vi nu oftast stillt och omlöpande; och ingen natt passerades utom en om icke flera svåra regnbyar, hvilka, åtföljda af den förfärligaste åska och

blixt, voro så mycket mera farliga, som de kommo på en gång oförmodadt från Lä, eller rakt emot den förut varande vinden. Detta, sammanlagdt med de mörka nätterna, gjorde denna segling till en af de obehagligaste.

Den 17 sågo vi redan på förmiddagen de kända Snöbergen, och andra dagen på aftonen lågo vi förtöjda i den öppna, endast för Nordliga och Ostliga vindar skyddade, hamnen vid Santa Marta. Den lågt liggande Staden ser ganska bra ut härifrån, omgifven å trenne sidor af en närliggande småskog, samt litet längre bort af höga skogbevuxna berg, från hvilka en liten klar flod genom skogen nedrinner till det fjerde sidan formerande hafvet. Det lilla skydd hamnen äger, har det helt och hållet att tacka naturen för, ty konsten har icke med en enda sten eller trädstock dertill bidragit; då der hvarken fins quay eller ducdalb, ej en gång en liten brygga för att landa en båt; utan måste man förtöja fartygen med ankaret förut och en aktertross i land, samt lossa och lasta allting med sin egen båt, hvilken man får ro upp så långt han flyter, och sedan antingen vada i land, eller på matrosernas rygg rida upp på den sluttande sandstranden.

Detta var också fallet med oss då vi andra morgonen gingo i land. Man vadar der-
 efter i en lös sand till dess man kommer till
 en under byggnad varande Skans, kallad
Santa Barbara, hvilken, i förening med en
 befastad klippa, *el Morro*, på andra si-
 dan hamnen, är ämnad att försvara Staden
 och inloppet. Något längre upp ligger sjelf-
 va Staden, hvars bredare gator väl hafva en
 friare vädervexling än Cartagena's, men också
 en vida odrägligare solhetta, för hvilken de
 låga envånings-husen så mycket mindre kun-
 na skydda, som de ej äga några gatan be-
 skuggande balkonger. Här ser man mindre
 hvita samt mera svarta och bruna menniskor
 än i Cartagena, af hvilka de senare äro, om
 möjligt, sämre och elakare än på sistnämde
 ställe; åtminstone är provinsen Santa Marta i
 hela Republiken känd för sin elaka kulörta
 befolkning. Äfven de hvita derstädes äro an-
 sedda för sämre Republikaner än annorstädes:
 och kan man här ibland få höra talas om
Royalistas, o amigos de la patria vieja —
 Royalister, eller vänner af det gamla fäder-
 neslandet. — Santa Marta-boarne påstå, att
 deras Stad är ej så het som Cartagena, och
 der åter säger man tvärtom; en fremling

deremot tycker, att det är hetast der han är;
 så att det väl blir svårt att döma i denna
 saken. Likväl torde Santa Marta af naturen
 vara mindre het, då de omgifvande skog-
 bevuxna bergen böra bidraga något till at-
 mosferens af svalning; deremot skyddas man
 mera för hettan i Cartagena genom dess trån-
 ga gator och stora svala stenhuss. I synner-
 het bidrog nu regntiden att här, åtminstone
 på eftermiddagarna, gifva någon svalka genom
 de, af täta blixtrar och förfärliga åskknallar
 åtföljda, störtregn, som hvarje dag infunno sig,
 och stundom varade inpå natten. Men den
 bästa uppfriskning för Santa Marta är kanske
 den nära liggande floden, hvilkens klara friska
 vatten tillbjuder på en gång det bästa dricks-
 vatten och det angenämaste bad. Tidigt om
 morgnarne ser man också vattnet derifrån
 släpas in till Staden, antingen i stora lerkru-
 kor på de krusiga Negerhufvuden, eller också
 i små trädskaggar på de långhåriga åsne-ryg-
 garna. Äfvenså ser man morgnar och aftnar
 hela grupper af badande, så väl karlar som
 fruntimmer. Man berättade mig, att det förr
 hört till goda tonen, att kavaljerer och da-
 mer badade tillsammans, naturligtvis ej utan
 en viss deshabillé. Detta ser man likväl icke

nu, ehuru distancerna emellan deras badstäl-
len hvarken äro långa eller bestämda. Midt
på dagen bortdrifver en stor mängd tvätter-
skor alla badgäster från floden, hvilken de
då helt och hållet uppgrumla med sin såpa,
tvål, med mera.

Den emellan Floden och Staden liggande
småskogen tillbjuder genom sina många små-
vägar och gångstigar en angenäm promenad
morgnar och aftnar. En myckenhet stora
skalbaggar — *Cucarachas* — sittande öfver-
allt i buskarna, stämma då upp en besynner-
lig musik, hvilken kanske tröttar genom sin
enformighet, då den endast består i långt ut-
hållna, gälla skärningar, ungefär som gräs-
hoppornas hos oss, fast vida längre och hög-
ljudare. Ögat sysselsättes deremot angenä-
mare genom den mängd på vägen springande
ödlor, hvilka, ända från de små endast finger-
långa, upp till den stora fyra fot långa *Ju-
ana*-ödlan, alla med sina lysande, lik emalj
skiftande, blå, gula, svarta och gröna färger,
ila åstad, harmlösa och rädda, framför den
kommande. Mera sällan ser man här någon
Orm, ehuru det fins deraf, och hvaribland i
synnerhet en liten brun sort, kallad *Culebra
de Bejuco* — Säf-ormen — tre fot lång, men

smal som en pisksnärt, säges vara ovanligt
giftig. Under de mörka aftnarna, och i
synnerhet efter regn, upplyses denna prome-
nad af en oräknelig mängd eldflugor — *Cu-
cullas* — hvilka, lik en blänkfy, blossa upp
och försvinna, under det de göra sina jemna
svängningar omkring träden.

Denna vackra promenad nyttjas emeller-
tid icke mycket, då invånarna hellre välja
att, sedan det mörknat till, *tomar el fresco* —
njuta friska luften — utanför porten på ga-
tan. Der ser man då hela familjen, försam-
lad på de utsatta stolarne, emottaga äfven
sina visiter; och kan porten med den när-
liggande delen af gatan i detta afseende kal-
las Colombianernas *Drawing-room*. Emeller-
tid vore det orätt att säga, det de här sitta
på sina stolar: snarare ligga de i dem; ty
aldrig såg jag någon Creol sitta upprätt på
stolen, så snart tillfälle fanns att emot en vägg
luta den, för att i denna ställning baklänges
få vräka sig. Också äro alla deras stolar, an-
tingen från början eller genom nötning, kor-
tare baktill än framtill. De förmögnare haf-
va till och med ett eget slag stora, men låga,
fåtöljer, som med sitt långa, bakåt lutan-
de ryggstycke, ändå bättre, och utan väggens

tillhjälp befordra deras indolenta favorit-ställning. Då man inkommer i ett rum, kastar alltid värden en stol emot väggen, under det han säger: "*Quiere Usted sentarse?*" — Vill Ni sätta Er? — Hvilket gör att man i hörjan kan tro, att ordet *sentarse* betyder lägga sig. På detta sätt sitta de då i långa rader och prata till långt inpå nätterna. Då man aldrig ser dem läsa, så taga de sin skada igen meddelst *el conversacion*, genom hvilken de också hämta sina flesta begrepp och kännedom om saker. Också tycka de mycket om att en fremling vill deltaga deri, då de på allt sätt söka hjälpa honom i språket; och aldrig hör man dem skratta åt de fel han deri begår. Alla Colombianer tala också väl genom denna beständiga öfning. Det är ett verkligt nöje sedan man fått någon kännedom deri, att höra dem tala sitt rika välljudande språk. Under dessa afton-sällskaper — *Tertulias* — serveras ofta chokolade eller sötsaker — *Dulces* — och derefter alltid vatten ur stora lerkoppar, i hvilka det hålles friskt; men den förnämsta traktaten är ändå cigarren, hvilken många af de bättre Damerna i Santa Marta röka; och är det ett utmärkt bevis af deras artighet, då de, efter att hafva påtändt en så-

dan, taga den från sin egen mun, och gifva den åt den fremmande. Jag hörde sägas, men vill emellertid icke garantera sanningen deraf, att för någon tid tillbaka man här såg Damerna inkomma på balerna med en hårprydnad af cigarrer, hvilka i form af ett diadem smakfullt omgäfvö hufvudet, och efter behof kunde borttagas och uppräkas. Jag anser detta så mycket mindre osannolikt, som de ännu bruka att, liksom en skrifvare gör med sin penna, stoppa cigarren bakom örat, då de icke nyttja honom. Också kan jag icke finna att ofvannämde coiffure är så opassande här, der den uppfyller tvenne ändamål, prydnad och nytta; och då det i alla fall är svårt att säga hvilket är osnyggast, antingen ett rent torrt hoprulladt tobaksblad, eller, hvad vi brukat, en fet nedsmutsande pomada, och en mängd torrt omkringflygande puder.

Liksom i Cartagena, är man här mycket road af dans. Äfven får man ofta höra fruntimren spela på en slags liten harpa. De veta icke hvad notor äro, men hafva ett fint gehör, och spela med en förundransvärd precision och takt-hållning. Då de alltid låta naglarna utväxa i en liten spets midtpå, så knäppa de till med mycken styrka, samt

handtera strängarna med så liten skonsamhet, att de somoftast springa af. Också hafva de alltid ett litet förråd af de finare, liggande i sjelfva harpan, och äro otroligt färdiga i att laga en afsprungen, eller sätta på en ny sträng. Det betyder också icke mycket att man ofta får höra musiken tvärstanna och afbrytas af ett "*Carambam! se revento la cuerda*" — Besatt! strängen sprang — ty snart är den färdig igen, och stycket fortsättes med lika fart som förr, aldeles som om detta korta intermezzo icke hade varit annat än en lång paus. Sällan hör man dem sjunga: och sedan man hört dem en gång, skulle man önska att de gjorde det ändå mera sällan, ty det låter jemmerligt; hvilket är besynnerligt då man considererar deras sköna musikaliska språk och deras säkra gehör; men felet ligger väl i en om icke total brist, åtminstone allt för liten uppöfning, af en för sången outhärlig artikel, rösten.

Under Pingst-helgen var jag ute på landet i en by vid namn *Gaira* tre mil från Staden, hvarest en *Monsieur Sandreschi* hade ett litet landtställe, till hvilket han inviterat några vänner. Ett bref från Herr Hausvolff hade förskaffat mig denne utmärkt artige och

bildade mans bekantskap, hvilken jag sedan hade att tacka för många glada och angenäma dagar under mitt vistande i Santa Marta. Född Corsicanare, hade han såsom *Commissaire de l'Armée* följt Napoleon under fälttåget i Ryssland, och hade flyttat hit efter den store Mannens fall, som han alltid nämde honom. Också var det roligt att här i detta klimat höra honom beskrifva retraitsen från Muscou, och vid hugkomsten af Rysslands is och snödrifvor utropa: "*Ah! quel froid terrible!*" under det bettan utpressade svett-droppar både på berättaren och åhörarne. Man må icke föreställa sig att det var ett stort, präktigt byggt, landtställe, som han bebodde; ty sådane finnas icke i Colombia. Det var endast ett något bättre rappadt hus af bamburör och lera, hvilket icke skilde sig från de brevid liggande, med palmlöf täckta husen, i annat än sin snygghet och bättre möbler. Man blef också öfverraskad att omkring väggarne i denna lilla Indian-koja finna taflor, föreställande Napoleon och alla dess förnämsta Generaler. De stodo alla i full uniform och *le petit Caporal* i sin omisskänneliga ställning med armarne i kors. Man kunde säga, att de voro här åter församlade

i en annan ny verld, sedan de spelat ut rolen i den gamla.

Detta lilla ställe var emellertid så mycket trefligare, som det tillika med trakten omkring ej var så varmt, och ej besvärades af så många Musquiter* som Santa Marta; en följd af de närmare liggande bergen. Byn Gaira är ändå mest märkvärdig för den lilla flod som stryker förbi densamma, hvars klara friska vatten tillbjuder ett så mycket helsosammare bad, som den något längre upp i bergen flyter öfver en bädd af Sassaparilla. Också rekommendera Läkarne dess vatten, både till brunsdrickning och badning, hvilket då det begagnas af både sjuka och icke sjuka, gör att denna lilla by kan anses för Santa Marta's om icke *Medevi* åtminstone *Uddevalla*. Mange bättre, i synnerhet Damer, lemna Staden på någon tid, för att njuta af Gairas friska luft och bada i dess flod, der de kunna göra

* Orsaken hvarföre dessa förfärliga yrfån icke förr äro nämnda, är icke den att de ej förr voro kända. De börja vid ankomsten till detta land, och sluta med afresan derifrån. Men då dessa plågoandar göra pretention på, om icke ett eget capitel, åtminstone en liten egen artikel, så skola vi afbörda oss skulden då vi hinna till deras rätta emporium — Magdalenafloden.

det, om möjligt, mera ogenerade, än i Santa Marta. Detta sker också med få omständigheter, då de, med undantag af strumpor och skor, merendels plumsa i floden med full klädsel; hvilket icke är så besynnerligt, då den icke består af flera persedlar än en enda tunn cattun- eller sitts-klädning. Som de medföra en annan torr dylik, så göra de efteråt på en gång sin toilette för dagen. En medförd kamm och några blommor från närstående buskar komplettera cheveluren. Ofta medhafves då en liten cigarr, hvilken påtänd hemma, lik Vesta's eld, icke tillåtes slockna under excursionen, utan underhålla de den turvis till dess de, hemkomna och i hängmattan, kunna åter rekrytera den.

Vid pass klockan tre på eftermiddagen Pingstdagen, då vi sutto under en slags med palmtak skuggad Piazza utanför gatdörren, hördes oförmodadt, då himmeln var klar, ett doft buller, hvilket, liksom en underjordisk åskknall, närmades, till dess gatan började smått röra sig, och husen med möblerna att darra, så att vi skakades något på stolarne. Det var roligt att se, huru alla på gatan varande Indianer fingo brådtom att nedfalla på knä och

läsa sina böner under otaliga korstecken. De äro ändå vana dervid: och hade vi tvenne mindre stötar andra dagen. I Santa Marta hade dessa jordskalf väckt mera uppståndelse och ängslan. Emellertid gjorde de hvarken der eller här någon vidare olycka, och voro såsom sådane, rätt intressanta. Den känsla man erfar under en dylik jordstöt — *Tierramoto* — är besynnerlig, och kan närmast liknas vid den man känner om bord på ett stort skepp, då det oförmodadt stöter på grund. Allting antager då en hastigt darrande rörelse, och människorna känna sig för ögonblicket liksom upp och nerlyftade, då svårigheten att bibehålla balancen beror af stötens mer eller mindre styrka. Det jordskalf, som ett år här-efter kändes öfver de fleste af Colombias öfre bergiga provinser, men mest i Bogotá var af en starkare och alfvarsammare natur, som vi få se längre fram.

Andra dagen på aftonen var en stor Indian-bal i byn. Danssalen är alltid under bar himmel, och begränsas af en trång cirkel af åskådare, som omgifva orchestern och de dansande. Den förra är äkta Indisk, ock består af en karl som blåser en slags fyra fot lång klarinett af bambu — *Gayta* — med fem hål

uti, accompanierad af en annan, som trakterar ett mindre dylikt instrument, försedt endast med fyra hål, hvartill han allenast använder högra handen, då han i den venstra håller en med små stenar fylld Calabass — *Maraja* — med hvilken han slår takten, hvilken likvisst bättre marqueras på den stora Trumman — *Tambor* — som består af en från öfra ändan, genom eld urhålkad, stor trädstam, öfver hvilken är utspändt ett skinn, hvarpå den tredje virtuosen lägger på med flata händerna. Med denna beständigt enformiga musik förena sig vid vissa takter alla de omkringstående, som då med sin sång och handklappningar exequera ett det förfärligaste corus man kan få höra. Efter denna musik figurerar ett par i sender för hvarandra. De bruka då mest en dans, som torde väl vara en efterhärming af Spaniorernas *Fandango*, fast den mera liknar en parodie på densamme. Den har allt det lasciva, utan att äga något af det sköna, hvarföre ofvannämde Spanska favorit-dans utmärker sig. Emellan dansarna sjöng en Indian åtskilliga visor eller rättare recitativ till en liten guitar. Detta bruka de ofta, och låter det ganska bra; då så väl i musiken, som alltid går i moll, som i deras grofva rena röst

ligger någon ting så melankoliskt, som så väl passar till deras hemlands klimat och stora högtidliga natur. I synnerhet var det en sång om intagningen af Santa Marta, under Revolutions - kriget, hvilken lät ganska bra. Också deklamerade han den med mera känsla än de andra, då han sjelf varit med under detta krig, uti hvilket Indianerna i och omkring Gaira togo en den mest verksamma och afgörande del. De voro då på Spaniorernas sida, och äro ännu ansedda för att vara en af de mest stolta och trotsiga stammar af de inom Republiken varande civiliserade Indianerne.

Det fins tvenne vägar från Gaira till Santa Marta. Den ene gör en omväg omkring de, mellan desse ställen liggande, höga bergen, genom en vacker skog, uppfylld af *Rozas* — uppodlade ställen — hvilka, uthuggna i skogen, med sina små Indian-kojor och planteringar, motsvara våra skogshemman eller torp. Här odlas Mais, Plataner, Sockerrör, Rotfrukter, med mera. En af dessa Rozas ligger helt nära Staden, och utmärker sig för sin storlek, samt en lund af *Mango*-träd. Den andra vägen går öfver ett högt brant berg, från hvilket man har en ydsträckt utsigt och

en skön vue af den underliggande Staden. För att komma till denna, måste man passera öfver den omtalte strömmen, vadande, ty någon bro finnes hvarken här, eller öfver någon annan ström i Colombia, hvars vatten icke går öfver sadeln på den passerande ryttares häst.

Man inkommer till Staden öfver ett torg eller slätt, hvarest alla morgnar hålles marknad med grönsaker och lifsmedel. En sådan finnes i alla städer, och är så mycket mera nödvändig, som detta klimat icke tillåter något gömmas hemma. Också fins aldrig något skafferi i husen, utan här köper man, i ordets rätta bemärkelse, in för dagen. Detta torg erbjuder således en rätt intressant promenad, ej allenast för den, som kommer hit såsom afnämare, utan äfven för den blott gapande fremlingen, då han här bäst får se hvad hans här varande medmenniskor uppehålla lifvet med. Hvad som först ådrager sig dess uppmärksamhet, är Köttet, hvilket, upphängdt på långa stänger, både till utseende och smak är det dåligaste. Illa slagadt, sönderskäres det genast i långa smala remsor, hvilka sedan uthängas i röda festoner på långa pålar, för att torrka i solbaddet; och är det för-

lätligt, om man i början stannar i ovisshet, om det är upphängdt der, för att skrämma foglar, eller locka flugor. Under detta, och om möjligt ännu vämjeligare, ligga långa parallelipeder af Svinister — *Manteca* — ett högst motbjudande surrogat för smör, då ej allenast all deras mat tillagas dermed, utan så tillsägandes simmar deri. Derefter komma Fisk, Höns, Kycklingar och Dufvor, hvilka alla småvarelser äro vackrare att påse i marknaden, än de smaka på bordet; antingen orsaken dertill är den dåliga tillagningen, eller den naturliga torrhet, hvilken tycks vidlåda allt animaliskt härstädes. Deremot godtgör naturen dem i vegetabiliskt hänseende: och huru omvexlande och rik är icke marknaden åt den sidan. Der ser man då öfver allt den frukt, hvilken med skäl bör nämnas först af alla, såsom varande ojemförligt mera välsmakande, helsosammare och födande, än Potates hos oss, *Platanen*, hvilken här fins af alla dimensioner, ända från den fot långa gula, till den mindre gröna sorten. Näst dem komma de förträffliga rotfrukterna *Yams*, *Yuca* och *Aracacha*, äfvenså mycket bättre pender till våra Rofvor, Palsternackor och Kålrötter. Derefter ser man *Cocos-*

nötter, *Mais* och *Ris*, hvilket här fins till lika stor mängd som godhet, äfvensom flera slags Bönor — *Frisuelos* — af alla färger, röda, svarta, hvita, bruna och gula. Sedermera kommer en slags frukt, kallad *Abocados*, hvars lösa och feta kött kan nyttjas som smör. Ändteligen finnes en slags Hvitlök — *Sevoyo* — hvilken, jemte den röda Pepparn — *Agi* — icke sparas af kockarne. *Cacao*-bönor och redan färdig-lagade Chocolate-kulor, utbjudas också till salu härstädes; äfvensom ett slags af söndermalen *Mais* gjordt bröd, hvilket formeras i stora aflånga klimpar — *Boyos* — som likna, både till färg och skapnad, stora ägg. — Alla dessa med flera utgöra de mera bastanta födoämnen; men hvilken mängd mera lätta Dersertfrukter variera icke här till den mängd, att man har nog att göra med att endast tills vidare nämna dem; såsom *Piñas*, *Mangos*, *Guayavas*, *Patillas*, *Melones*, *Guineos*, *Parasoles*, *Grenadillas*, *Papayas*, *Rabanos*, *Guayavitas*, *Limones*, *Naranjas*, *Cañas*, m. m. Slutligen finnes också Ägg, Ost och något Mjolk. Den senare artikeln endast obetydligt, då de aldrig slagta sina kalvar, utan låta dem gå med modern. De anse den också ohelsosam, och nyttja den

nästan aldrig. Naturligtvis saknas ej heller den mest couranta artikeln, *Tabacos* — Cigarrer.

Från klockan fem till klockan nio om morgonen varar denne marknad; efter den tiden upphör den alldeles, då de nu mera lodrätta solstrålarna bortjaga både köpare, säljare och varor. En dylik tomhet råder då äfven på de andra torgen och gatorna, ända till något före solnedgången, då allt får lif och rörelse igen. Efter denna tid bruka de bättre karlarne ofta göra en promenad längs med sjöstranden, på den jemna sandslätten — *la Playa* — utom Staden, hvarest vanligen en friskare vind blåser. Bland dessa äro i synnerhet de bättre Köpmännen, hvilka, utom Creoler, utgöras af några Fransmän, Nord-Americanare och Engelsmän. Dessa bruka då merendels samlas vid en liten Tullvakt-stuga, och röka då sin cigarr på en utanföre liggande stor trädstam, hvarunder de språka om affärer, sjöfart med mera; så att detta ställe med fullt skäl kan kallas Santa Marta's *Börs*, så mycket mer som Kaptenerna från de tätt utmed liggande handels-fartygen äfven ofta öka antalet på den hvilogifvande trädstammen.

Affärerna äro också hvarken stora eller

lifliga. Sällan ser man öfver tre till fyra fartyg, men understundom inga, i den rymliga hamnen. Dessa äro för det mesta Fransyska, hvilka från Bourdeaux och Marseille hitföra hela laddningar af fina lätta Tyger, Kläden, Viner, Granlåter och Galanteri-varor, hvilka, sedan en liten del af dem stannat här, inlastas igen på en sort skärgårds-fartyg, kallade *Bongos* eller *Botes*, på hvilka de fraktras till Magdalena-floden, och den 180 mil härifrån liggande Staden Mompox. Der stannar åter en liten del, hvarefter resten inskeppas på de egentliga flodfartygen, *Champañerna*, på hvilka de sedan föras vidare uppföre floden och inåt landet. Merendels få de förutnämde handels-fartygen ligga här en lång tid och vänta på full retourlast, som då mest består af Färgträd, något Hudar och Bomull. Jag såg ett Fransyskt Skepp, som låg här på sjunde månaden, och var ändå icke segelklart då jag lemnade stället. Orsaken dertill är visserligen mycket den tröghet och långsamhet, hvarmed alla affärer här gå, men i synnerhet de högst usla och dåliga communications- och frakt-anstalter här finnas. Med undantag af åsneryggen, reducera sig dessa nästan helt och hållet till ofvannämde *Botes*, om

hvilka det är svårt att säga, hvaruti de i uselhet mest öfverträffa alla andra på vattnet flytande farkoster, antingen i deras construction och takling, eller i deras besättnings oskicklighet i att manövrera dem. Jag såg sjelf ett af dessa sjöspöken vända upp och ned på sig i vackert väder och straxt utanföre hamnen. Den var lastad med bomullsbalar, hvilka, då vinden låg från land, och ingen båt tillhands för att berga dem, gingo snart till sjös, liksom seglade de säkrare och bättre nu, än då de lågo inpackade i det dåliga fartyget. Ägaren härtill, en Engelsk Köpman, stod i land och såg på, samt svor öfver de "*damned black rascals*," som voro orsaken härtill, och nu genom simmande räddade sig. Då han påstod, att han icke kände något sätt att lära dessa bestar bli bättre sjömän, kunde jag icke låta bli att råda honom, att nästa gång lasta sin båt med jern, och låta fastsurra vid fartyget om icke alla, åtminstone de förnämsta af besättningen, då de antingen blefvo försiktigare vid seglets och rorets skötning, eller, i motsatt fall, åtminstone sparade honom den förargelsen, han nu hade, att se dem komma i land och skratta åt hela äfventyret.

Dessa förträffliga sjömän — *Bogas* — utgöra tillika med en mängd fiskare, en del af Santa Marta's befolkning, som för öfrigt består af några små köpmän, handtverkare och arbetskarlar, och, inberäknad den här varande Garnizonen af tvenne Compagnier Artilleri och Infanteri, uppgår till ungefär 5000.

Större delen af den talrikare sämre klassen består mest af Negrer, eller afkomlingar af Negrer och Indianer — *Zambos* — som tillhopa utgöra en den dåligaste pöbel man kan tänka sig. Lata, sturska och obändiga, göra de sällan någon ting annat än röka tobak och spela kort, ty de behöfva icke arbeta mycket, för att få sina få behof uppfyllda af en så mild och gifvande natur. Vore de mindre snygga och mera trasiga, voro de fullkomliga *Lazaroner*. Om de någon gång skola anstränga eller visa sin industri, så är det i att stjäla, och deri hafva de af naturen ett godt anlag och en ovanlig färdighet. Ständigt hör man bättre folket klaga öfver att de på detta sätt förlora något. Det är emellertid lycka, att man här icke äger så många småsaker i rummen, som hos oss, ty några visiter af nämde Herrar skulle snart göra dem osynliga. Jag var sjelf tvenne gånger i er-

farenhet häraf. En afton hade jag nemligen inkallat en sådan Neger i mitt rum, för att betala honom någon tjänst han gjort mig. Då jag gifvit honom sina realer tackade han på det förbindligaste, och bifogade dessutom den vanliga complimenten "*Viva Usted mille annos!*" — måtte Ni lefva i tusende år — Någon tid efter hans bortgång, saknade jag emellertid min på bordet förut liggande klocka, hvilken han medtagit, troligen som ett souvenir af den gode Herren, hvilken han derigenom äfven sparade omaket att räkna de många timmarne af sin kommande "*tusend-åriga*" lifstid. — Den andre gången var det kanske värre. Som jag vanligen reste ut till Gaira hvarje Lördags afton, för att få njuta af åtminstone tvenne svala nätter i veckan, så begagnade de sig en gång af denna bortovaro, för att om natten visitera mitt rum, och confisquera alla, i deras ögon, dervarande contrabands-artiklar. Då ingen annan bodde i detta hus, så kunde de göra det så mycket säkrare och lättare, som de, för att komma in, endast behöfde sönderbryta det gamla trädgaller, hvarmed fönstret var stängdt. De fingo emellertid icke reda på den artikel de mest sökte, penningar, ehuru de sönderslagit cha-

tullet, hvars papper och trädstycken, vid min tillbakakomst, lågo kringströdda på golfvet, ej olika fjädern och benen efter en af höken annammanad fogel. Det enda, jag deri saknade, var några medaljer, som de förmodligen trodde vara penningar, men hvilka säkerligen aldrig varit ämnade att föröka Republikens myntstock, och om hvilka det skulle vara roligt att veta, hvad role de sedan hafva spelat bland deras piastrar — nemligen en kröningspenning och en belönings-jetton från Krigs-Akademien. Då de lyckligtvis ej funno mera guld eller silver, togo de skadan igen uti diverse smärre effekter, såsom en spegellåda, ett par pistoler, några kläder och linne, med mera. Ingen af dessa persedlar fick jag sedermera den äran återse, hvilket i en så liten stad ej talar mycket till Polisens fördel. Också brydde man sig ej särdeles dermed, utan i det stället af hjertat gratulerade mig, som icke för tillfället hade "*onzas in la papelera*" — dubbloner i schatullet. Detta, så väl som andra dylika händelser, nämner jag också icke såsom blott personliga äfventyr, föga intressanta för andra än den resande, utan mera för den allmänna tillämpning, man af dem kan göra på folkets character, seder, lynne med mera.

Santa Marta är hufvudstaden i provinsen af samma namn, och säte för en *Gobernador militar*. Denne post beklädes nu af en *Coronel*, vid namn Sarda, en utmärkt hygglig karl, och en af Bolivar's bästa Officerare, som, ehuru född Spanior, varit en af deras farligaste fiender, och betydligt bidragit till att bortjaga dem ur landet.

Här finnes äfven en mängd Prester men inga Munkar. Förnämsta Kyrkan är stor och vacker invändigt, det fins dessutom tvenne andra, från tornen af hvilka de nästan beständigt ringande små klockorna göra en den tråkigaste och odrägligaste musik, i synnerhet innan man hinner vänja öronen vid deras eviga enformiga pinglande. Här finns dessutom ett litet så kalladt Collegium, och en Lancaster-Skola. Det stora och här ovanliga hus, i hvilket desse begge välgörande inrättningar äro anlagda, har förr varit Spanska Biskoppens Palats. Dessa Herrar voro alltid måna om att bo väl, och förstodo ganska väl att välja sina boställen: det är emellertid hugneligt att se, det de på detta sätt remplaceras.

Upplýsningen, ehuru i tilltagande, tyckes för öfrigt i allmänhet icke vara så stor i Santa Marta som i Cartagena, der den bättre

delen af invånarne äro mera bildade, och åtminstone mera vana vid sällskapslivet än här. En fremling har der flera ressurcer, eller rättare icke en så total brist på dem, som här, att fördrifva en lång och tråkig tid, som blir så mycket kännbarare om man icke, lik infödingarne, kan ligga hela dagen i hängmattan och drömma om *mañana*. Åtminstone föreföll det mig så; och, med undantag af excursionerne till Gaira, var det kanske den tråkigaste tiden af hela vistandet i Colombia, den, som jag tillbragte i Santa Marta.

Resa från Santa Marta till Cartagena.

Efter att en längre tid förgäfves hafva väntat på någon sjölägenhet, för att afresa till Cartagena, var jag nödsakad företaga denna resa landvägen. Den antager då en så olika natur i anseende till både tid, kostnad och besvärligheter, att man ofta här prefererar att vänta veckor och månad på ett fartyg, hellre än att begifva sig åstad öfver land; hvilket bevisar, att den nu nästan föråldrade maximen, "*Färdas icke till sjös, så snart du kan komma öfver land,*" äfven här icke är så alldeles riktig.

Då denna resa i alla hänseenden är så olik våra, och den dessutom, ehuru korrt, ger en tämmelig idé om sättet att resa i Colombia's nedre provinser, så uppehåller jag mig vid den kanske något omständligare.

Den 1 Augusti var allting färdigt till afresan, hvilken likväl ett häftigt regn uppsköt till följande dagen. Då man hvarken reser med skjuts eller postvagn, så slipper man åtminstone i detta fall betala väntpenningar eller förlora passagen. Några dagar

förut är det bäst att hafva beställt sina hästar, hvilka då tingas för hela resan eller till en viss station derpå. Vanligtvis reser man här ej utan en betjent, hvilken då åtminstone sparar en nöjet att laga sin mat sjelf, men som också gör det nödvändigt att taga trenne hästar. Med den förste öppnar *el Piloto* — vägvisaren eller, om så behagas, skjutsbonden — tåget, ibland sittande på de tvenne små koffertar, som, hängande på hvar sin sida om klöfsadeln, innehålla den resandes packning; på den andre följer uppassaren med sina saker jemte dem till köks-detaljen hörande; och på den tredje rider den resande sjelf, med hängmattan på sadelknappen och en liten kappsäck baktill fäst vid sadeln. Det är nödvändigt medtaga allt hvad man behöfver under vägen, och liknar i detta afseende en dylik resa en liten caravan eller expedition, under hvilken man ofta endast påräknar att få drickbart vatten, ved till kokning, och ett ställe att upphänga sin hängmatta.

Första dagen tvingade regnet oss att dröja öfver i Gaira, hvarifrån vi andra morgonen bitida, klockan ett, fortsatte vägen i det vackra månskenet. En köpman från staden, vid

namn Hamburger, född Holländare, men sedan längre tid bosatt här, var följaktig ett stycke på vägen. Tåget gick till en början genom en hög och tät skog, inväfd med Lianer, genom hvars täta löfverk månen nu ibland framtittade så mycket, som behöfdes, för att undvika den mängd stenar, torra grenar, och kullfallna trädstammar, som gjorde den smala gångstigen både besvärlig och farlig. Derefter gick det öfver en stor sandslätt ned till hafvet, der man åter i zigzag måste kryssa sig fram emellan klippor och stenar, då man på ena sidan hade höga berg, och på den andra Caraibiska sjön, hvilken som oftast med sitt skum öfversköljde både häst och karl, liksom i förargelse deröfver, att man på detta sätt ville färdas en väg, som endast tycktes vara förbeållen dess fiskar och hafsmåsar. — Här voro lemningar qvar efter en gammal förskansning, hvilken under kriget var en vigtig post, såsom stängande vägen till och från Santa Marta. Man ser för resten icke något hus eller tecken till befolkning, då man på högra sidan har hafvet och på den venstra ogenomträngliga skogar, på andra sidan om hvilka, uppåt snöbergen, en stor stam vilda Indianer — *Indios bravos* —

kallad *Goahiras*, uppehålla sig, independenta af både Republiken och Spanien. De tillåta ingen fremling genomtåga deras land, och traktera i motsatt fall sina obudna gäster med förgiftade pilar. De nedkomma, ehuru sällan, till Santa Marta i handelsangelägenheter, då de hellre handla med de skepp som, sända från Jamaica, ankra utanför deras kust emellan Santa Marta och *Rio de la Hacha*; och utbyta då Skinn, Färgträd, Mulåsnor och Får, för Rom, Bränvin, Tyger och Leksaker. Colombianska Gouvernementet tycker väl icke mycket om detta, men kunna icke gerna hindra utlänningarnes directa handel med denna *status in statu*. Jag såg tvenne af dessa vildar i Santa Marta: de likna mycket de civiliserade Indianerna, och hafva blott dessas caracteristiska drag ännu mera marquerade, såsom bredare och plattare näsa och mun, styfvare hår, och kortare, bredare samt starkare figur, öfver hvilken råder en viss vildhet eller skygghet.

Emellertid hade vägen nu åter slingrat sig upp i bergen och skogen, hvarest den afskars först af en mindre och sedan af en betydligare ström, båda utan broar, och den senare temmeligen farlig, då, vid passera-

det, det genom regnet ökta vattnet gick upp till sadeln, och genom sin starka ström förorsakade hästen mycken svårighet, att, behållande balancen, framskrida. Innan man blir van vid dessa cavalcader, tycker man nog att de förefalla något besynnerliga, men man vänjer sig slutligen dervid, och funderrar endast på huru långt dessa äfventyr väl skola kunna gå.

Sedan vi pustat åtskilliga gånger, samt derunder stärkt oss med den medhafda frukosten, anlände vi slutligen till en stor by vid namn *Cienaga*, omkring klockan åtta förmiddagen. Då den väg, vi nu tillryggalagt, icke är mera än något öfver sexton mil från Gaira, och vi ändå forcerat ridten på de drägliga ställena, för att hinna fram innan solhettan började, kan man göra sig en idée om huru få dessa voro, eller huru elak och besvärlig vägen i allmänhet var.

Här i Cienaga eller rättare i det lilla, en half mil derifrån liggande fisklägret *Pueblo Viejo*, slutar också landvägen, då man nu får företaga resan en tid på vattnet, till den vid Magdalena-floden liggande Staden *Barraquilla*. Som denna embarquation ej blef klar förr än på eftermiddagen, så skulle vi

använda mellantiden, så godt vi kunde, med att först bada i en liten bäck, och derefter sofva i våra upphängda hängmattor. Begge dessa projecter misslyckades emellertid: det förra genom för litet vatten och det senare genom för mycket musquiter. Vi uthärdade ändå i denna, för sin hetta och musquiter kända by till klockan tre på eftermiddagen, då Herr Hamburger återvände till Santa Marta, och jag embarquerade en liten Bongo, tjugu fot lång samt tre och en half fot bred. Desse äro gjorda af ett helt träd, men ej så nätta och vackra som Canoterna och Pirogerna på Magdalena-floden. Den hade ett litet, af några käppar och en matta provisionelt uppsatt skygd för solen, under hvilket man väl kunde ligga och sitta, men aldeles icke stå eller röra sig. Den skjutes fram längs de låga stränderna med långa stänger — *Palos* — hvilka tvenne Negrer med mycken skicklighet handtera i fören, och styres dess cours genom den akter-ut sittande Skepparen — *el Patron* — med ett slags åra eller styre — *Canalete* — mycket liknande de gamla Grekers och Romares roder.

Den väg, man i denna farkost har att göra, går genom den slags skärgård, hvilken

förenar Magdalena-floden med hafvet, och som med ett gemensamt namn kallas *los quatro Bocas* — de fyra utloppen. Man kommer först till en stor fjord, kallad *la Cienaga de Santa Marta*, på hvilken de oftast nyttja segel på sina båtar, emedan den är temmeligen stor; derefter till ett trångt vatten vid namn *Caño sucio* — smutsiga canalen — hvilken också bär skäl för namnet. Hela denna skärgård i allmänhet, men sistnämde canal i synnerhet, är renommmerad för sina musquiter. Jag var nog lycklig att genom något regn och blåst, som varade hela natten, slippa igenom för temmeligen godt köp, då man gerna blir våt, frusen och allt annat, blott man derigenom slipper känna, höra eller se dessa plågende varelser. Derefter kommer man ut på en nästan cirkelrund fjord, kallad *Cienaga redonda* — runda fjorden — hvilken genom en annan mindre canal, *el Clarino* — lilla luckan — sammanbindes med Magdalena-floden.

Just vid soluppgången ankommo vi till denna majestätliga flod, hvilken här nära en mil bred, sträcker sig i en nästan rak linea från Söder till Norr. Sakta och tyst nedförer den sin stora grågula vattenmassa till det

femton mil längre ned liggande hafvet, förbi låga med höga träd och ogenomträngliga buskväxter garnerade stränder, hvilka stodo der prunkande i sin starka tropiska vegetation, förhöjd af oräkneliga olika och lysande blommor. Floden är här så jemn och litet slutande, att den mera liknar en smal insjö: och kan man knappast se dess ström på annat, än de vippande rörelser den förorsakar de vid stränderna kullfallne trädens grenar, eller på den jemna farten af de midt i floden flytande torra trädstammarne, på hvilka ofta en mängd smärre foglar leka sjömän, och med sina skygga rörelser tillkännagifva sin förundran öfver att på detta nya sätt färdas utföre floden och dess stränder.

Här måste vi för första gången nyttja de små breda årorna, till namn och utseende lik roret, för att paddla öfver floden till den midt öfver liggande staden Barranquilla, till hvilken vi genom en lång canal ankommo klockan åtta på morgonen.

En Engelsk köpman, bosatt härstädes, vid namn Glen, med hvilken jag blifvit bekant i Santa Marta, tillböd mig att hvila öfver uti sitt hus. Dylika bjudningar äro så mycket mera välkomna, som, med undantag

af Cartagena och Bogotá, jag icke träffat något värdshus i Colombia. Man reser också alltid med recommendations-bref från ett ställe till ett annat, hvilka emellertid ofta nog äro öfverflödiga, då nationens gästfrihet tillåter den resande taga in i första hus han träffar. Detta betyder i deras klimat icke heller så mycket, som det skulle göra hos oss. De behöfva der hvarken uppstäda blå eller gula kammaren, flytta in sparlakans- eller tält-sängen, eller oro sig öfver hvarmed de skola traktera den fremmande till middagen, med mera; ty den resande medförer alla sina behofver sjelf. Han behöfver blott tvenne fasta punkter och mellanliggande spatium i något af deras rum, för att uppfästa sin hängmatta, under det dess dräng hittar rätt på köket, för att koka chocoladen, äggen, med mera.

Här hvilades också riktigt ut efter resan, så mycket bättre som Barranquilla är en bland de få ställen vid Magdalena-floden, som icke plågas till den vanliga graden af hetta och musquiter, hvilka begge landsplågor här skingras af den från hafvet blåsande passadvinden, som här förändrat sig så, att den, strykande längs floden, kännes ibland, ehuru svagt, ända upp till Mompox.

Härför till Cartagena reser man landvägen, hvilken räknas utgöra fyrtio Spanska mil — *Leguas* — som är nära tjugo Svenska eller etthundrade tjugo Engelska. Vägen går till en början Söder ut, på det jemna skogbevuxna landet längs Magdalena-floden, men tager sedan af åt Vester, öfver den lägre förlängningen af den Cordilleren, som, formerande *Cauca*-flodens venstra strand, börjar i Andernas center, och slutar med bergen vid *Turbaco*, ett stycke från Cartagena.

Genom min gode Värds tillhjälp, voro hästarna redan på eftermiddagen beställda och färdiga, hvilka borde gå ända fram till Cartagena; och klockan sex på aftonen fortsatte den lilla Caravanen sitt tåg i det vackra månskenet som här och der reflekterades af den lugna Magdalena-floden. Nu och då passerades en och annan Roza, hvilka uthuggna i den stora vilda skogen, lågo der som enstaka holmar i den omgifvande stora oceanen. Sedan vi passerat en liten vacker by, kallad *Soledad*, stannade vi klockan nio uti en dylik, vid namn *Malambo*, nio mil från Barranquilla, hvarest natten passerades.

Klockan tre andra morgonen fortsattes resan ännu åtta mil till en större by, vid

namn *Pueblo-Nuevo*, hvarest dröjdes till dess solhettan gått öfver, då vi åter voro på vägen, som nu började höja och sänka sig, och medgaf stundom någon utsigt genom den ovanligt glesa skogen, i hvilken en mängd stor och vacker boskap syntes betande. Vanligtvis ser man i dessa vilda skogar sällan något grässtrå, ty en mängd buskar, lianer och parasitväxter, upptaga allt rummet emellan de täta träden, och formera ett för solstrålarna ogenomträngligt tält öfver den fuktiga jorden, som endast höljes med gamla förruttnade blad. Träden i dessa skogar äro i allmänhet af en ovanlig storlek, men mest utmärker sig deribland den majestätliga Cedern — *el Cedro* — hvilken, med sin höga tjocka stam, tjenar dem till canoter och större båtar, så mycket bättre som den är tjockast midt emellan grenkronan och roten, från hvilken trenne breda stöttor utgå, och följa långt uppåt stammen, i hvilken de försvinna, samt tjena till att, liksom en trefot, stödja det stora trädet. Der-efter kommer, näst i storleken, ett skönt lummigt träd, kalladt *Ceiba*, hvars stora och djupa löfkrona ger en sval skugga, och hvars utseende för öfrigt ej är olik ett Castanie-träd. Äfven finnes här *Acacia* eller Mahogeny-

trädet, med sina långa nedhängande ärtskidor, samt Bombax-trädet — *Mahagua* — hvars frukt innehåller ett bomullsaktigt ämne, som Indianerna nyttja till hufvudkuddar. I större mängd ser man *Palo de Brazil* — Bresiljeträdet — hvilket utgör ett af landets exportartiklar. En mängd olika Palmträd — *Palmas* — utsträcka också från den kala och höga stammen sina långa svigtande bladfulla grenar, hvilka, torrkade och hoplagda, formera ett säkert skygd för sol och regn på deras hus och båtar. Äfven utmärka sig de lika långa som smala *Cañas-bravas* — stora rör — hvilka, lik en pennfjäder, utsprida sina fina grenar endast på tvenne sidor, eller i en plan; och som förvåna lika mycket för sin ofantliga höjd, som sin utomordentligt fina och snöräta stam, hvilken, som en vass-stjelk svigtande böjer sig för vinden. Dessutom finnas, utom många andra, trenne slags stora träd, hvilka Indianerna kalla *Hobo*, *Guacamayo* och *Cotorro*. Det första är märkvärdigt för de från dess yttersta fina grenspetsar nedhängande fogelbon, hvilka, lik långa virkade pungar, äro fästade vid grenen med en fem eller sex fot lång kedja af sammanslingade fina rötter, genom hvilken de i dem boende

foglar, *Oropendulos*, skydda sig för apor, träd-
ödlor, med flera dylika deras fiender. De
tvenne senare äro benämde efter de tvenne
sorter Papgoyor, som pläga uppehålla sig på
dem. Af dessa foglar fins det också en otro-
lig mängd, och af de skönaste och vackraste
färgbrytningar, men är det i synnerhet tven-
ne slag, som täfla om företrädet, den stora bro-
kiga, men mest röda — *Guacamaya bermeja* —
och den lika stora blågula — *Guacamaya azul*.
Större än dessa fins en annan, mindre lysande,
mörkröd — *Loro colorado* — emellan hvil-
ken och de små ljusgröna Papgoyorna —
Cotorras — finnas många, lika varierande till
storlek som färg. En mängd andra foglar ser
man äfven här, hvaribland endast må nämnas
den svartgula *Turpianen*, den svartröda *Co-
lorinen* och den af alla kulörer glänsande
smånätta *Colibri*, hvilka, ehuru olika de än
äro, ändå alla med sina starka, bjerta, skif-
tande färger bevisa, att Södra America ändå
med rätta upptager de vackraste bladen i
Ornithologien. Men det är icke allenast på
foglarna, som denna jords natur slösat så tju-
sande färger: den är lika gifmild emot de
otaliga och olika fjärilar — *Maripozas* — här
finnas. Bland dessa utmärker sig den, om

man så får kalla en fjäril, kollossala ljusblå,
hvilken väl skulle kunna med sina begge stora
vingar skyla en tallrik. Men huru många an-
dra dylika småvarelser svärma icke omkring
här, och hvad för ett fält vore här icke för
en insekt-samlare att skörda. Utom några
mörkgrå Ormar, som troligen voro skaller-
ormar, ehuru afståndet och häststegen hin-
drade från att höra deras skallra, såg jag i
dag en ovanligt skön Corallorm — *Culebra
de Coral*. Dess släta glänsande skinn var, ej
olik en harlequins dräkt, uppfylld af röda,
gula och svarta rutor; och att dömma efter
ögonmättet då han krälade tvärs öfver vägen,
torde dess längd minst uppnått en mans och
dess tjocklek en handleds. Ett stycke häri-
från låg en dylik mindre ihjälslagen på vägen.

Något längre fram öppnade sig skogen mer
och mer, till dess vi sent på aftonen fram-
kommo till den mera fritt liggande byn *Sa-
vana-Larga*, hvarest nattqvarter togs uti ett
bland de större husen. Värden, en bland de
förmögnare Indianerne, ville nödvändigt att
el Blanco — den hvite — skulle ligga på en
slags säng eller bred bänk, bestående af en,
på låga fötter hvilande, tjock trädram, öfver
hvilken är utspänd en torrkad hud, och som,

stående i hörnet af rummet, utan vidare sängkläder, ofta nyttjas som sofställe af Creolerna och de bemedlade Indianerne. Jag föredrog emellertid min hängmatta, som upphängdes under ett på gården varande skjul af palmblad, endast uppburet af fyra höga pålar. Detta ställe är kanske det bästa af alla sofställen, då inga väggar hindra den fria väder-
vexlingen, och taket skyddar för regn och den om nätterna fallande daggen. Då ett dylikt skjul fins vid de flesta Indian-boningar, så valde jag det oftast till sängkammare, så mycket hellre som man der merendels icke plågas så mycket af musquiter, ej eller behöfver frukta skorpioner och centipeder, som understundom träffas undangömda i de trånga husen.

Klockan tre, andra morgonen, som var en Söndag, suto vi upp igen, och fortsatte vägen, som nu gick något uppåt, till dess vi klockan sju hunnit en höjd, hvarifrån var en skön utsigt till höger öfver ett vidsträckt slättland, hvilket inbegrep en stor indigo-plantage tillhörig General Montilla. Ögat, vandt vid endast närliggande skog, hvilade med välbehag på denna vidsträckta uppodling. Det gick nu utföre igen till en stor by, kal-

lad *Aguada* — vattenförråd — som fått sitt namn af ett närliggande vidlöftigt träsk, genom hvilket vi redo, alldeles skylda af den höga vassen. Hettan var alldeles odräglig här: det tycktes som voro alla solstrålarne koncentrerade på den smala gångstigen, der ingen den ringaste vädervexling kunde mildra den. En otalig mängd träskfoglars obehagliga enformiga skrik, förföljde och plågade örat, samt tycktes liksom begabbande fråga, hvad man hade att göra här i deras heta och fuktiga vistelseort. Det var emellertid en lycka att vi icke passerade denna måse om aftonen, ty då hade vi väl blifvit uppättna af musquiter. Sedan vi ändtligen hunnit igenom till den på andra sidan liggande skogen, hvilade vi der några timmar.

På eftermiddagen, under det vi voro på väg, blefvo vi öfverfallna af något vi länge fruktat, ett slagregn, hvilket, som vanligt, accompagneradt af åska och blix, hotade att alldeles nederslå oss. Mina begge Indianska följeslagare voro genast afklädda, och, sedan de stoppat sina kläder under den torra huden, som bevarade koffertarna, redo de nu alldeles nakna, med undantag af den höga breda halmhatten, hvilken, som en paraply,

svagt skyddade hufvudet för den nedstörtande vattenmassan. Jag fann icke för godt följa deras exempel, utan insvepte mig i stället i en korrt skinnkappa, hvilken i trogen förening med paraplyn och en med breda bord försedd rothatt, gjorde hvad i deras förmåga stod, att en tid emotstå regnet. Men länge dröjde det icke, förrän jag kände otillräckligheten af dessa försvarsvapen; och då regnet ändteligen upphörde, samt de andra påtogo sig sina torra kläder, voro mina genomvåta, och nödvändigt att ömsa dem.

I ett ögonblick var vägen alldeles uppblött och förderfvad, och så mycket svårare att befara, som den nu gick beständigt uppföre till den höga, förut omtalta, bergskedjan, hvilken, lik de flesta af Colombias berg, består af chiffer, belagd med en fet rödaktig lera. Piloten visste icke hvad parti han skulle taga, antingen vända om tillbaka, och sedan i morgon taga en annan längre omväg, eller ock fortfara, samt söka passera bergen innan natten. Slutligen fattade vi det beslutet att söka, om möjligt, framtränga på den vägen vi börjat, ehuru svår den var.

Med mycken tid och svårigheter, hvarunder vi som oftast måste sitta af, och, hal-

kande i smutsen, drifva hästarna framför oss, lyckades det ändteligen att upphinna till toppen. Men här börjades först det värsta: hästarne, utmattade och trötta af det långvariga uppklättrandet, voro nu rädda för att stiga utföre branterna, på den våta slippriga leran, hvarest de ej kunde fästa fötterna, utan halkade så länge utföre, till dess någon uppskjutande sten eller rot hindrade farten, och tillät dem stanna och sansa sig. Sedan vi förgäfvos bemödat oss, att drifva dem framför oss, skulle vi försöka att ridande åka utföre. Detta slog emellertid ej bättre ut, ty sedan första hästen med rädsla och osäkerhet gjort några halkor utföre, kastade den om på en gång, och i galopp skyndade rädd tillbaka upp till kamraterna. Denna belägenhet var verkligen besynnerlig nog, och svårt att säga, huru det skulle slutas, om icke, till vår stora lycka, en Neger omsider hade kommit samma väg med en liten non-chalant Åsna, hvilken helt kallt halkade utföre branterne; då våra hästar antingen skämdes, eller voro nog artiga för att följa efter. Trötta öfver beskrifning och smutsiga öfver öronen, ankommo vi sent på natten till den, vid bergets fot liggande stora

och vackra byn, *Villa - Nueva*, hvarest en klar flod och den ovärderliga hängmattan snart förjagade ända till tanken på smutsen och fatiguen.

Ej förr än klockan sex andra morgonen, lemnade vi detta rastställe: den sena ankomsten dit, och den tjugefyra mils långa gårdagsresan, hade tagit ut sin rätt. Vi hade nu den sista dagsresan att göra, som var lika lång; ty vi hade beslutit i dag hinna fram till det tjugefyra mil härifrån belägna Cartagena. Vädret var väl vackert, men vägen var genom regnet så mycket värre, som den i dag för det mesta gick genom sankar och tjocka skogar. Att kalla dessa vägar, och i allmänhet vägarna här vid denna årstiden, *dåliga*, vore orätt, ty det sade för litet: att åter kalla dem *inga* vägar, vore kanske för mycket sagt; då här icke fins några andra föreningsband mellan orterna, och då man i allmänhet med ordet *väg* menar den del af ett land, på hvilket menniskor med sina hemdjur vanligen färdas från det ena stället till det andra. I detta afseende, men svårligen i något annat, är det vägar; ty färdas dem måste både infödingar och resande, ehuru de för öfrigt icke tillbjuda någon större lätthet

att framskrida, än nästan hvilken rak linea öfver land skulle göra emellan tvenne, äfven i de mindre bebodda provinserna belägna, ställen hos oss. Ty det vilda tillståndet af våra skogar, berg, mossar, strömmar, sandhedar, m. m. skulle ändå knappast kunna besvara den genomträngande vandraren så mycket, som Colombia's vägar göra den, dem under regntiden passerande, resande. Besvärligheter under resan hafva här naturligtvis för längesedan reducerats till blotta möjligheter att framkomma; och blir det således bristen eller mängden af dessa, som här definierar den gode eller den dålige vägen.

Vi började i dag med en skog, hvarest träd, buskar, lianer, vass, träsk, smuts och vatten räckte hvarandra troget handen, för att, om möjligt, hindra genomresan. Det är omöjligt beskrifva det tråkiga och ledsamma af en dylik väg, så mycket mindre, som det icke är enformigt, utan tvärtom i högsta grad varierande; hvilket gör att man icke kan tänka på något annat, då uppmärksamheten ständigt bör vara fästad på de omgifvande besvärliga föremålen. Här, till exempel, sitter man i en djup torfmosse, i hvilken hästen nedsjunker till den grad, att ryttaren skulle sit-

tande kunna med fötterna hjälpa dess tunga arbete, så vida icke jorden vore lika mjuk för den sexbenta som den fyrbenta, i smutsen vadande, maskinen. Sedan de en stund blickat omkring sig, för att finna något hårdare ställe, fortsättes de långsamma stegen, hvilka genljuda i den vattenblandade massan, liksom slagen af en stampqvarn, till dess de mötas af någon begrafven sten eller trädstam, på hvilken hästen snafvar. Under det ryttaren med uppmärksamhet söker upptäcka om det finnes flera dylika, tager kanske en utskjutande gren hatten af hufvudet på honom. Att stiga af, och upphämta den smutsiga hufvudbonden, är lika svårt som obehagligt. Men det är icke nog att man besväras ofvan och nedan, man gör det äfven på sidorna, och är det ofta svårt nog, att för knän parera undan de trädstammar, hästen stryker tätt förbi, till undvikande af de djupaste ställena emellan dem. Emellertid har man förlorat både vägen och det öfriga sällskapet. För att återfinna begge, stannar man och hörer snart Pilotens beständiga: "*Cavallo!*" — "*Arriba!*" — "*Cara..!*" * Man får således snart veta hvar

* Håst! — Uppåt! — åtföljdt af deras vanliga ed.

de finnas; men att komma dit, blir svårare. Sedan man förgäfvets sökt någon passage, är man kanske nödsakad att göra en inhuggning emellan tvenne träd, genom de med lianer tätt inväfda grenarne och buskarne. Detta sker med en kort bred sabel, kallad *Machete*, hvilken i Indianernas hand uppfyller behoven af knif, yxa och försvarsvapen. Sedan man med denna arbetat sig igenom, på bekostnad af kläder och kanske skinn, finner man törhända slutligen sällskapet sysselsatt med att upphjelpa den liggande, flämtande trosshästen, från hvars rygg koffertarne redan äro afsadlade. Ändteligen har man då fått den på benen, och allting i ordning, samt fortsätter det långsamma tåget på en något bättre väg, till dess ett nyligen kullfallet träd, med sin stam, gör en förhuggning tvärs öfver den samme. Den är för hög för att hoppa öfver, och för låg att rida under, äfven om man, lik en konstberidare - Paljazzo, ville sjelf klänga öfver, och låta hästen krypande passera under. Det fins således icke annat att göra, än bana en ny väg omkring, och till den ändan börjas en ny inhuggning; hvilken ändå blir kanske mindre påkostande, då man derunder besinnar, att man nu arbetar för efterkom-

mande; ty aldrig blir detta träd borttaget, och aldrig upphörer det att hindra vägen, förrän tidens tand afsågat det; utan vägen blir hädanefter densamme, man nu rödjer. Dessa omvägar, eller rättare beständiga serpenteringar, göra naturligtvis den långa vägen ännu längre, och bidra mycket till att man här aldrig kan räkna distancer i miltal, utan endast i dagsresor.

Slutligen kommer man till djupa hålvägar, som, gående genom en lös lerjord, blifvit genom den beständiga trampningen så djupa, att då de, som nu, äro fulla med vatten, likna de mera en fästningsgraf, gjord att hindra communicationen, än en landsväg att befordra densamme. Genom dessa kommo vi till en stor bred ström, hvilken, då man till en början far långs utmed den, tror man att det är för att komma till någon öfver densamme slagen brygga. Häruti bedrager man sig emellertid, ty då man minst förmodar det, svänger vägen rakt ned i densamme, liksom gifvande tillkänna: vill Du öfver, så plumsa i. Då den var så djup, att vattnet gick in i de på hästryggen hängande koffertarne, så hade den åtminstone den förmanen med sig, att den under passagen ren-

sköljde både häst, sadel och ryttare från den redan passerade vägens smuts.

Kort derefter anlände vi, något före midagen, till en vacker by, benämd *Santa Rosa*, hvarest vi hvilade något, i skygd för den brännande solhettan. Efter en kort rastning fortsatte vi, i ordets egentliga bemärkelse, vägen igen; ty snart var den, om icke sämre, åtminstone icke bättre, än den vi tillryggalagt. Så vida det kan vara en tröst, att se andra i samma fördömelse, som oss sjelfva, så hade vi den nu; ty närheten med Cartagena gjorde, att vi nu stundom mötte eller passerade någon. De förra beledsagade ofta sin helsning med den öfverflödiga underrättelsen, "*Camino muy travajoso, Senör!*" — mycket svår väg, min Herre — och de senare försökte alltid genom eder och käppslängar, besvärja sina stackars små, med frukter lastade åsnor, att ej helt och hållet förlora contenancen i de djupaste svåraste ställena. Utom detta, var det ingenting som förströdde tankan: den tjocka jemna skogen, som icke medgaf den ringaste utsigt, blef slutligen alldeles mattande för ögat: förgäfves sökte det efter någon öppning deri, för att få hvila på något mera aflägsse gladare föremål. Såg man någon gång

en fogel flyga öfver hufvudet, så var det endast kort, ty han försvann snart bakom de höga träden, och lemnade endast den önskan kvar, att kunna lika lätt med honom passera dem.

Ändteligen, tre mil från Cartagena, höjer sig vägen något och blir sandblandad, samt följaktligen något torr. Kort derefter blef den till och med vacker, mera banad och bredare: man ser, att man nalkas en stor stad. Slutligen öppnar sig skogen, och något längre fram försvinner den alldeles för de lössläppta blickarna. Den höga Popan framträder med bakom liggande hafvet, på hvilket den nu nedgående solen kastade sina röda strålar på San Lazaro jemte kyrkor och valar i det lägre liggande Cartagena. Vägen kröker sig nu och följer den låga stranden af en slags, af hafsfloden formerad insjö, vid hvilken musquiterna, lik en deputation från staden, helsade välkommen.

Slutligen, efter att hafva passerat några små byar och landthus vid foten af Popan, framkommer man på den breda vägen deremellan och Staden. En mängd folk voro här promenerande, hvilka derigenom tydligen bevisade, att de i dag icke gjort en dylik resa med oss, som voro glada, att på våra uttröt-

tade hästar få bäras genom Stadsporten och gatorna fram till värdshuset, för att der, efter ett bad, få i hängmattan fundera på den nu öfverståndna, lika besvärliga som tröttsamma resan.

Om man nu considererar, att denna landresa varat sex dygn, då densamma sjövägen hade varit gjord på ett: att den kostade mer än fyrdubbelt hvad den senare skulle gjort: att den åtföljdes af besvärligheter och fatiguer, ej en gång anade om bord på ett skepp, hvaribland endast artikeln *musquiter* gör tillfyllest — så frågas om man behöfver vara Sjöman, för att anse den, i början af capitlet citerade maximen blifva, åtminstone här, klokare, om den anagrammerades till följande: *Färdas icke öfver land, så snart Du kan komma till sjös!*

Cartagena.

Det är med helt andra ögon man betraktar Cartagena vid tillbakakomsten, efter ett två månaders vistande i Santa Marta, än man gör det, nyligen ditkommen från Europa. De jemförelser man anställer emellan det lemnade och nu varande stället, bli nästan lika mycket till dess fördel i förra fallet, som de äro till dess nackdel i det senare. Man börjar nu till och med misstänka, att dess invånare kanske ej hafva så alldeles orätt, då de påstå att Cartagena är "*la Ciudad la mas viva y agradable en toda la Republica*" — den mest lifliga och angenäma stad i hela Republiken. Härtill bidrager väl mest, icke allenast de många Européer här äro bosatta, utan äfven den mängd fremlingar här, för längre eller kortare tid, uppehålla sig; då Cartagena kan anses såsom Colombia's förnämsta communications-port med Europa, Norra Amerika och Westindien, genom hvilken alla nyheter, tidningar, resande, m. m. skola passera till och ifrån hufvudstaden Bogotá. Detta, tillika med ställets, vid kusten verkligen ovanliga, sund-

het, gör Cartagena onekligen till den drägligaste af Colombias sjöstäder, eller rättare, så trefflig, som den kan vara med sitt brinnande klimat.

Man har förut påstått, med eller utan skäl, att Cartagena skulle vara ohelsosamt. Detta är emellertid, för närvarande, så mycket mindre fallet, som flera svaga personer hitkomma från Förenta Staterna och Westindiska Öarne, för att sköta sin helsa. Det är väl sant, att de i synnerhet göra det för bröst-sjukdomar, för hvilka den här varande ljumma sjöluften är ett säkert botemedel; men det måtte ändå bevisa ställets sundhet, äfven i negativt hänseende, ty ingen lär väl, för att bota bröstet, resa till ett ställe, der han risquerar genom febern bli radicalt kurerad för alla detta lifvets krämpor och eländen. Visserligen har här varit exempel på gula febern, men den har då alltid blifvit införd utifrån; såsom då, under mitt vistande här, en i yttre hamnen liggande Engelsk Corvett förlorade Chef, Officerare, Doctor och nära tre fjerdedelar af sin besättning, inom fjorton dagar. Men detta bevisar snarare motsatsen, ty fartyget hade redan den härjande farsoten inom relingarna vid dess inlopp i hamnen,

till hvilken den också inkom, endast för att sköta sina sjuka. Den räddade också derigenom en Lieutenant och resten af manskapet, så att den kunde återvända till Jamaica.

Invånarnes snygghet, i anseende till gator, hus och gårdar, är emellertid icke bidragande till stället sundhet, ty Colombianerne täfla med sina gamla hederliga förfäder, Spaniorerne, i lättja och liknöjdhet för bortförandet af smuts och orenlighet: och hade de icke nu och då ett slagregn, samt de beständigt uppassande hungriga roffoglarne, så vore det svårt, att säga huru det ginge dem i detta fallet. Det förra liknar, i detta afseende, den af Hercules i Augias's stall inledda strömmen, ty de bortföra all på gatorna liggande smuts och sopor; och de senare uppsluka genast allt, så väl animaliskt som vegetabiliskt, hvilket annars skulle förruttna på gator och gårdar. Dessa roffoglar — *Galinazos* * — hafva något tycke af en liten

* Betyder stora fula Håns. — Spaniorerne hafva, liksom Italienarne, ett sätt att modifiera åfven sina Substantiver, hvilket i betydlig mån bidrager till att göra deras språk, i synnerhet under conversationen, så vackert. De bruka då, icke allenast en mängd diminutiver, utan åfven ett slag, om man så får kalla det, agranditiver till de flesta af dem.

svart kalkon, men äro för öfrigt de fulaste fjäderfän i verlden. Då man ser dessa, med sina stora, hängande, svartotiga vingar, göra sina haltande skutt på de långa tjocka gråblå benen, och dervid föreställer sig, till exempel, den sköna svartgula glänsande *Turpianen* med sin fina nätta figur, så förefaller det som Södra Americas natur ville genom dessa tvenne foglar visa, att den är lika rik och stark i att frambringa det fula, som det sköna.

Den friskaste luften i Cartagena är oneligen på de höga vallarne, hvilka morgnar och aftnar, genom sitt höga läge, tillbjuda mera svalka, än de lågt liggande gatorna, dit vinden ej kan så fritt framstryka som här. Uppförda af en sort grof, corall-blandad, hvitgrå stenart, omgifva de Staden helt och hållet; och då man passerar dem midt på dagen, då inget skygd fins för de brännande solstrålarne, förefaller det obegripligt, huru man i detta klimat kunnat uppföra en så vidlöftig, kolossal

De förra använda de ofta som smekord, och de senare att betyga sitt misshag. Så, till exempel, hör man dem ofta säga: *Caballo* — Håst; *Caballito* — liten vacker Håst; *Caballote* — stor otäck Håst. Åfvensom: *Muchacha* — Flicka; *Muchachita* — liten söt Flicka; *Muchachota* — stor ful Flicka; o. s. v.

byggnad. De flesta af Bastionerna äro crenerade, äfvensom Linierna cassematterade och försedda med bombfria Krutmagazin och Logementer, jemte ofantliga Cisterner för samlande af regnvatten. Denna starka Fortification är på långt när icke i tjenstbart stånd, då de flesta kanonerna ligga demonterade och upprostade. Poster på vallarne saknas emellertid icke, och i hvarje Bastion finnes det ett vakt-hus, hvarifrån man om aftnarne anropas, samt ofta hindras att passera. Som de ännu anse sig i krigs-tillstånd, mötes man ständigt, äfven på gatorna, sedan det mörknat till, af Posternas "*Quien vive?*" hvilket är så mycket bättre genast besvara, som ej för längesedan en Engelsman blef ihjälskuten af en postkarl i Quito, för underlåtagandet deraf.

En mera fredlig promenad tillbjuder då den omtalta låga slätten emellan Staden och förstaden. Här ser man om aftnarna en mängd karlar, mest utländningar, tåga fram och åter, njutande af den här varande friare och svalare luften. Denna slätt är äfven platsen för deras fyrverkerier, hvaraf Colombianerna äro så barnsligt roade, att de till och med anställa dem midt på dagen, såsom vid deras carnavales, processioner, m. m., hvarvid de

emellertid, ganska klokt, mest göra afseende på de oupphörliga smällarne och fräsningarne. Det var i synnerhet ett, som här anställdes den 3 October på aftonen till den helige Francisci ära, hvilken här hade en Kyrka, Det började med en mängd brinnande tjärtunnor, fortsattes med raquetter, svärmare och smällare, samt slutades med en konsteld, föreställande en utomordentligt stor Fogel, på hvilken, efter hand, vingar, stjert, ben, hufvud och kropp, under otaliga smällar, parterades och försvunno, till dess ändteligen endast det med blå låga troget brinnande hjertat ensamt återstod i förödelsen; men slutligen måste äfven detta obarmhertigt uppoffras, och med en förfärlig knall brast det, och gjorde slut på hela härligheten. Då natten var mörk, såg detta spektakel ej så illa ut, i synnerhet som naturen äfven ville spela fyrverkare, och med aflägsna, men starka blixtrar och knallar upphjelppte effecten betydligt. Då de förre blänkte till, läto de se den församlade brokiga folkmassan, som derefter lika hastigt försvann; och kunde man i det påföljande mörkret icke skönja deras närvaro på annat, än elden af deras brinnande cigarrer * hvilka nu, lik lanternan

* Det torde kan hända ej vara öfverflödigt göra

på ett skepp, tjente till rättelse att hålla undan för hvarandra.

Efter soluppgången är emellertid denna slätt lifligast, då på densamma hålles marknad med lifsmedel och diverse. Den framter då, med få variationer, samma artiklar, som torget i Santa Marta, med det undantag likvist, att man här slipper se det vämjeliga köttet och fläsket, hvilket, ehuru lika illa slagadt, försäljes här i ett ordentligt slagtarhus. Här finnas flera och bättre fisksorter, samt en stor mängd Sjö-sköldpaddor, hvilka, öfver tre fot långa och mera än hälften så breda, ligga här på ryggen och blåsa emot solen, fåfängt arbetande med sina fyra fenor. Dessa fångas i myckenhet straxt utanför kusten,

en ursågt för ett så ofta upprepande af denna artikel. Om meningen med en rese-beskrifning är den, att så mycket som möjligt lägga under Läsarens ögon en tafla af det stället, som omtalas, så kan man, vid en resa i Colombia, ej gerna för ofta nämna Cigarren. Den möter en der öfver allt; och af tio karlar röka åtminstone de nio, samt dessutom kanske femtio procent af det tåcka könet. Cigarren är hos de förre lika oskiljaktig som Tobakspipan hos Tyskarne och Snusdosan hos oss; och finnas här dem, som, rökande från morgon till afton, påtända den ene cigarren från den andre, liksom rådda, för att låta elden slockna.

men isynnerhet emellan *Punta-Canoa* och *Salmadina*-grundet; och gifva för godt pris en lika välsmakande som helsosam föda.

Större delen af denna marknads varor hitföras af de *Botes* och *Bongos*, hvilka garnera hela den inra sidan af hamnen. De flesta af dem komma från floden *Zinu*, och trakten deromkring, Söder om Cartagena. Några af de förstnämde äro stora och däckade, samt försedda med tvenne master, och gå längs kusten ända till *Dariska Golfen*; uppåt floden *Atrato* i provinsen *Choco*. Ehuru dåliga äro de, med undantag af några få Skonertar, de enda fartyg, som användas till kustfarten. Dessa sistnämde byggas för det mesta i *Mara-caibo*, och, varande ovanligt skarpa och låga, samt enkelt tacklade, motsvara fullkomligt sitt ändamål, att kunna kryssa sig upp emot passaden emellan öarne och kusten. Det fordras också dylika snällseglande fartyg, för att under passadens strängare blåstid komma upp emot vind och ström, från, till exempel, *Puerto-Bello* till *Cumaná*. En af våra vanliga Svenska lastdragare gör det icke, hvilket också var fallet med en af dem, som, efter att fruktlöst hafva kryssat trenne veckor emellan kusten

och Vestindiska öarna, åter inkom till Cartagena med utslitna segel, hvarest den tog en Lots, som, kryssande längs kusten, der mindre ström fins, gjorde det möjligt, att på månader arbeta sig upp till *la Guayra*.

Cartagena's handel är, jemförelsevis med de öfriga Republikens städer, liflig; och dess sjöfart har ingen rival i någon af de andra Colombia's hamnar. Under mitt vistande här, var det sällan någon vecka, i hvilken det icke, öfver hufvud taget, kom eller gick tvenne fartyg. Detta låter visst icke mycket, om man betraktar andra större Städers skeppningslistor; men för Södra America, eller rättare, Colombia, är det ej så litet, i synnerhet då man besinnar huru kort tid sedan det blifvit befriadt från Spaniorerna, fiender till allt hvad sjöfart och communication med andra länder, än Moderlandet, hette. Här är nu en Engelsk Paquett hvarje månad, hvilken, afsänd från Falmouth, anlöper Jamaica på ut- och hem-resan; äfvensom ständigt gående Fartyg — *Traders* — emellan här och New-York. De flesta Skeppen, som hitkomma, äro från England, Förenta Staterna och Frankrike. De Engelska äro för det mesta lastade med Linne- och Bomulls-varor, eller hvad

Engelsmännen kalla *Drygoods*, jemte andra Manufactur-varor; de Nord-Americanska med Klädes-persedlar, såsom Hattar, Skodon, m. m. jemte saltadt Kött, Fläsk, Hvetemjöl, Potates och Smör; och de Franska hitföra samma varor som de i mindre mängd införa till Santa Marta. — Den större delen af dessa köpmansvaror passera endast genom Tullhuset härstädes, för att sedan, antingen inlastas på de omtalte Bongos till en By, Söder om Cartagena, kallad *Mahates*, hvarest de afgå på Åsnor till *Barranca*; eller också directe landvägen på Åsnor till det sistnämde stället, der de på Magdalena-floden inskeppas för Bogotá och det inre af landet. För att ej skadas under den så olika och svåra passagen, är det nödvändigt, att alla dessa varor äro inpackade med mycken omsorg. De äro då fördelade i så kallade *Tercios*, kubformiga packor, af hvilka ingen får öfverstiga 125 skålpunds vikt. Häruti ligga då varorna, hårdt sammanlagda, omgifna af en yllefilt, uti en trädlåda, som är först öfverdragen med en vaxad pressenning, och derefter med en ytterligare buldans-beklädnad, på hvilken är påskrifvet namn, nummer, märke, med mera. På de Fransyska finare varorna

är dessutom en förtent jernbeklädnad emellan varan och trädlådan. Denna mångdubbla inpackning är icke öfverflödig, utan tvärtom nödvändig, ej allenast för resan, utan äfven till en del för här varande magaziner, i synnerhet om de en längre tid der skola qvarblifva. I dessa varulager äro också långa från golfvet upphöjda bockar inrättade, på hvilka alla varor ställas, då de hvarken få vidröra golfvet eller väggarna; emedan de, i motsatt fall, snart blefvo förderfvade af maskar och insekter. Äfven dem, som för dagen utminuter, är nödvändigt hafva liggande på, och öfverhöljda med, filter.

Härvarande Köpmän utgöras af Creoler, af hvilka här finnas några rika hus; samt af Engelsmän och Nordamericanare jemte några Fransmän. En del af dessa hafva Compagnoner i Bogotá, samt Agenter i Mompox; och göra i allmänhet goda affärer. Marchen af dessa affärer är också ganska simpel. Den reducerar sig vanligen till att, antingen från Europa och Förenta Staterna införskrifva varorna, eller ock resa till Jamaica, för att sjelf uppköpa dem: aflasta dem här: låta dem passera genom tullen: afsända den större delen genast till Mompox och Bogotá: samt behålla

en mindre del till försäljning i Cartagena. En mängd smärre köpmän komma då, både i staden, och från närliggande byar, och köpa mindre partier, för att sedan minuter ut dem.

Sällan behöfva de bekymra sig mycket med retourlast för de hemgående skeppen, ty, med få undantag, gå de genast härifrån barlastade, eller med obetydlig lätt laddning af de vid Santa Marta nämde export-artiklarna, hvilka de då vanligen intaga vid den femtio mil härifrån liggande hamnen *Sabanilla*, dit transporten är lättare utföre Magdalena-floden. Vanligtvis är det Engelska Paquetten, och de på Jamaica-stationen kryssande Engelska Örlogs-Fartygen, som intaga den hufvudsakliga export-artikeln, *Onzas* och *Pesos* — Dubblo-ner och Piastrar. Sällan afgår den förre utan några små lådor af dessa couranta varor; och med begärlighet omfatta härvarande Köpmän tillfället, att få med något af de mera säkra krigsskeppen göra sina remisser till Jamaica, New-York och England. Ibland hitkomma och afgå med samma fartyg penningar, som var fallet då Paquetten en gång hitkom med en del af lånet, upptaget i England; då en stor del af mynt-kaggarne endast aflade en kort visit i *la Tesoreria* — skattkammaren —

härstädes, och sedan gingo ombord igen till Europa; liksom om dessa stolta infödingar ej ville qvarblifva i sitt fädernesland, der de ändå ej voro så mycket ansedda, som i de länder, hvarest de någon tid vistats. Orsaken härtill var den, att Gouvernementet var skyldig en del af dessa penningar till Köpmännen härstädes, hvilka med samma lägenhet läto dem retournera till sina Creditorer i Europa.

Här i hamnen låg nu, sedan slutet af September, den större delen af Colombianska Flottan, hvilken, under en Amiral, eller som man här kallar dem *General*, Clementi, låg och klargjorde för en expedition åt Cuba. Då Cartagena är deras förnämsta Örlogs-hamn, så vore här kanske rätta stället, att omtala dessa Fartyg, så mycket hellre, som de, med undantag af tvenne senare tillkomna Fregatter, utgöra hela deras styrka i Caraibiska sjön. Desse fartyg bestodo af en liten Fregatt, trene Corvetter, tvenne Briggar och några Skonertar. Fregatten, kallad *Venezuela*, är ej annat, än en med tjugoåtta kanoner försedd gammal Fransysk *Gabare*. Kort och hög, med gammalmodig tackling, ser den lika ful ut, som den seglar dåligt; och skulle, med skäl, af de flesta Sjömän kallas ett sjöspöke. Den

var nyligen inkommen från en resa åt New-York, den enda den gjort på länge; och troligen gör den ej många flera. Den största Corvetten deremot, *la Ceres*, om tjugofyra kanoner, är ett lika vackert, som välseglande fartyg. Byggd i Förenta Staterna för Spaniorernas räkning, togs den genast af tvenne Colombianska smärre fartyg, och utgör nu det bästa skeppet i deras flotta. De tvenne andra Corvetterne, *Boyacá* och *Urica*, äro gamla, af Engelsmännerna omtacklade och försålda, aderton Kanons-Briggar, hvilka redan länge sett sina bästa dagar. De tvenne Briggarne äro vackra, men små, om tio à tolf kanoner, och, liksom andra i Vestindien byggda fartyg, i högsta grad snabbseglande. En af skonertarne är förut beskrifven, och alla de andra täfla med denne i utseende och välsegling.

Med få undantag äro alla dessa fartyg lika dåligt kommenderade som bemannade; och, sedan de några månader legat i Cartagena's hamn och exercerat, till ej ringa nöjelse för andra nationers fartyg, blef slutligen ej någon ting af med hela expeditionen, hvilket också kanske var det bästa. Ty ehuru de ej fått andra att slåss med, än Spaniorer,

hvilkas vid Cuba varande sjömakts visserligen är dålig, så var den troligen, jemförd med den Colombianska, ej så; och kan man väl i alla fall, då man talar om dessa båda makter, så väl till sjös som lands, rättare säga, att det var den svage som förlorade, än den starke som vann.

Första utrustandet af någon Flotta under Republikens flagg gjordes redan i början af Revolutionen af en rik individu, vid namn Brion, som på Holländska ön Curaçao hade samlat en stor förmögenhet, hvilken han till en betydlig del tillböd Bolivar, jemte en liten Eskader, med det vilkor, att få bli dess Amiral; hvilket också bifölls. Denna Flottilj bestod då af några Briggar och Skonertar, för det mesta bemannade af sammanrafsade frém-lingar, men förföll snart af brist på folk, som icke längre ville fara, då Gouvernementets dåliga financer ofta hindrade hyrornas utbetalning. Sedan lånet i England förbättrat de senare, uppköptes fyra af de nyssnämde Corvetterna, hvilka, tillika med några mindre Fartyg, formerades till en Eskader under en Commodor Daniels från Förenta Staterna, som med verkligt hjeltemod bød den vida öfverlägsna Spanska Eskadern spetsen, utan-

före Maracaibo. I den träffning här uppstod blefvo emellertid Colombianerna slagne, och förlorade tvenne af sina Corvetter, så att blott de tvenne ofvannämde återstodo. Denna förlust blef sedermera reparerad genom uppbringningen af Spanska Corvetten *la Ceres*, under Ön Cuba, af Coronel Belluche, hvilket också var den enda trofé, Colombianernes flotta gjort.

En bättre, och för Spaniorerna farligare, role hafva deras Kapare, eller oftare Sjörof-vare, under Colombiansk flagg, spelat. De hafva, ända från början af Revolutionen, på ett förfärligt sätt oroat Spanska, och understundom äfven andra Nationers sjöfart på Vestindien. Utrustade från alla möjliga hamnar på fasta landet och Öarne, till och med från sjelfva det Spanska Cuba, var det icke möjligt för Colombianska Gouvernementet, att förekomma sin flaggs ohelgande. Det förfor emellertid strängt emot dessa Pirater, så snart någon ertappades: och var det icke dess fel, att dessa verkliga Corsarer ofta uppbragte andra skepp, än Spanska.

Mest af alla dessa utmärkte sig under denna tid en Fransman, vid namn Aury, hvilken, lik en annan Flibustier - Chef, sam-

lade omkring sig en Flottilj af åtta till tio Briggar och Skonertar, och förlade sin station på den i Dariska Golfen liggande ön *Gamla Providence*. Denna Ö togs helt och hållet i besittning; och här anlades Magaziner, Varf, med mera. För flottan och ön inrättades en egen militärisk jurisdiction, i hvilken Aury sjelf presiderade såsom Dictator. Från detta näste gjordes beständiga kryssningar emot i synnerhet Cuba och Porto-Rico, hvarest landstigningar skedde i hamnarna, äfvensom på Panama-näset och Mexikanska kusten. Naturligtvis voro alla råkade Spanska köpmansfartyg goda priser; men då slutligen äfven andra nationers skepp blefvo prisdömde efter hans Kapare-Code, så kom snart en annan Domare i saken. Engelska befälhafvande Amiralen på Jamaica-stationen hade nemligen fått underrättelse om detta independenta förfarande, och var just i begrepp att, (bättre än vid Algier?) vederbörligen tukta herrskapet, och på en gång betaga dem lust och medel att agera Fribytare; då Chefen Aury, lyckligtvis för sin heder, genom ett fall bröt sig, och dog. Dess Flagg-Adjutant, en annan lika oförvägen Fransman, vid namn Joli, som efterträdde honom i befälet, fann då för godt,

att ändra politik, och tillböd sig sjelf, jemte fartyg, åt Colombianska Republikens tjenst; hvilket också med begärlighet antogs; och är denne ci-devant Kapare-Kapten nu *Coronel* i deras flotta, och Stations-Chef vid Maracaibo.

Colombianska sjömakten har emellertid aldrig varit af något värde, och kan troligen ej på länge bli det, så länge det icke endast är skepp och penningar som skapa en flotta; ty den förnämsta artikeln, goda sjömän, sakna de helt och hållet; och skola så länge göra det, som de icke genom en stigande industri och handel erhålla, om icke en mera utvidgad copvardie-sjöfart, åtminstone bättre kustfart och fiskerier, utom hvilket intet land någonsin kan eller bör hafva någon krigsflotta. Det är en verklig dårskap, att, som de, vilja agera Sjömakt, då de ännu behöfva från andra länder köpa skepp med alla deras inventarier, hvilka de ej engång kunna upptackla och röra i sina hamnar, utan med fremmande nationers folk, som de dessutom ej kunna proviantera, utan med utrikes ifrån kommande lifsförnödenheter; då matrosen på sjön behöfver någon mer substantiel föda, än den i skogen marcherande Indianen, hvilken under fälttågen nöjer sig med Plataner och

Mais. Under detta är det ändå förutsatt, att de skola hafva penningar nog, åtminstone för att kunna aflöna matroserna, hvilka, ehuru i allmänhet långt från att vara sparsamma, ändå äro temmeligen granlaga i denna artikel. Men detta var sällan fallet, och följden blir den, att deras dyrt köpta fartyg ligga och ruttna upp i hamnen, af brist på folk att sköta dem; hvilket också var fallet med tvenne de skönaste sextio kanons-Fregatter, hvilka de sedan köpt från New-York, och som, vid min afresa, lågo i Cartagena, med knappt så mycken besättning, som behöfdes för den dagliga rengörningen; och hvilka, till verklig skada för de utomordentligt vackra Skeppen, troligen äro dömda, att ligga här till dess de ruttna sönder.

Den 24 October syntes från Cartagena's vallar en här lika ovanlig, som i sig sjelf besynnerlig syn — en svår Örlogs-Fregatt under Svensk copvardie-flagg: och tvenne dagar derefter ankrade f. d. Svenska Fregatten *Chapman* i hamnen. Det är här icke meningen att vidare dröja, hvarken vid detta fartyg, eller det en månad senare ankomna Linieskeppet *Tapperheten*; ej eller i allmänhet vid deras lika besynnerliga, som misslyckade ex-

pedition. Endast så mycket må de nämnas, som deras ankomst kunde hafva något gemensamt med de för handen varande anteckningarne om detta lands flotta.

Dessa fartyg voro troligen påräknade, att utgöra en betydligare del af den till Cuba bestämda Eskadern; så väl som en mellan dem kommande Engelsk Corvett, *the Protector*, hvilken lik dem, fullt bemannad och equiperad, delade samma öde, och återvändande efter ett längre vistande härstädes. De voro åtminstone länge väntade, och derefter en god ursäkt för stillaliggandet af de öfrige mindre skeppen. Deras härvaro förorsakade emellertid ett förut okänt lif i hamnen, och gånge de genom exemplet säkerligen en bättre takt åt de Colombianske Örlogsmännen; och hörde jag sedermera ofta dessas Officerare berömma ordningen och den goda hållningen af de Svenska Skeppen. Äfven de här varande båda Amiralerna Clementi och Padilla berömde mycket *los Navios Suecos* — Svenska Skeppen — hvilket emellertid icke betydde så mycket, då dessa begge Herrar ej torde vara så alldeles kompetenta att bedöma ett svårt Krigsskepp. Den förre, som nu var Chef för Eskadern, var visserligen en ganska hygglig

och belevad man, hvars fina umgängssätt åtminstone icke blifvit bortskämdt af det grofva sjömanslifvet, då han aldrig hade gjort tjänst på något fartyg, sedan han som *Alfarez* — Fendrik — farit om bord på Spanska flottan. Han blef sedan Minister för Sjöärenderna, och råkade jag åter denne vänlige och artige man på vägen till Bogotá, der han skulle emottaga sitt nya embete. Den andre, General Padilla, är deremot en grof Mulatt, som visserligen har gjort sig förtjent af sina landsmäns stora tacksamhet, för sina segrar öfver Spanska Skärgårdsflottan under Morales, på insjön vid Maracaibo; och som kanske icke eftergifver någon uti att kommendera en kanonslup; men som för öfrigt tyckes vara mindre passande till hvad han nu är, Amiral och Stations-Chef vid Cartagena, då han inhemtat hela sin Sjö-Officers education såsom *Boatswain* — Högbåtsman — ombord på en Engelsk Fre-gatt, från hvilken grad han sedan i Colombia avancerat genom sin personliga tapperhet och oförskräckthet att äntra Spaniorernas mindre fartyg. Han har emellertid en stor tanka om sig sjelf, och ville visa, att han förstod sin sak, då han en gång gjorde en visit på Fre-gatten Chapman, och vid uppkomsten på

däck, troligen ihågkommande sin sista post på ett dylikt skepp, utropade till sin svit, under det han betraktade tacklingen: "*Aqui entiendo todo, desde el punto hasta la puente!*" — Här förstår jag mig på allt, ända från toppen till däck. Såsom varande i högsta grad populär bland den med honom likfärgade sämre klassen, så hade han tillika blifvit utvald till en af Senatorerna för Cartagena, och råkade jag äfven denne Colombia's störste Amiral på dess resa från Cartagena till Bogotá.

Här hade nu en längre tid varit mycket taladt och skrifvet om det förestående valet till President eller rättare till vice-President, ty Bolivar blef enhälligt återvald till det förra. Slutligen företogs detta val, och utom för Santander, hvilken också blef reelecterad, röstade man här äfven för då varande Intendenten i Cartagena, Amador, samt Generalerna Montilla och Padilla. Här varande tidningar hade en lång tid förut sökt, hvar och en på sitt sätt, leda opinionen till detta val; och var det icke deras fel att den förre vice-Presidenten blef återvald, ty de gingo rätt illa åt honom, och deras betyg öfver dess förra administration voro icke de bästa. Bland dessas

antal var äfven det härstädes, af en ung Creol från Caraccas, redigerade tidningsbladet *Gazeta de Cartagena* — Cartagena's tidning — hvilket alltid utmärkte sig för sin liberalism, och som i allmänhet, med undantag af en och annan hetare artikel, söker på ett klokt sätt, att i sin mån medverka till den uppväxande Republikens upplysning och välfärd. Som tryckfriheten är tillåten till en nära oinskränkt grad, så fins här också en mängd andra mindre tidningsblad, pamphletter och flygskrifter, af hvilka somliga skrika så högt, att det tyckes, som ville de derigenom taga sin skada igen för den stränga tystnaden under Spaniorerne; och hvilka ofta, lika musquiter, utan ordning surra omkring en tid, stinga till och genast försvinna, antingen för att alldeles dö bort, eller ock efter någon tid komma tillbaka med ökad näsvishet, för att erhålla dråpslaget. De antaga också besynnerliga, fastän ej så opassande namn, såsom *el Grillo* — Syrsan; *la Zorra* — Räfven; *el Toro* — Tjuren; *el Mucielago* — Läderlappen, m. m.

Den 10 October firades Cartagena's befriande från Spaniorerne, samma dag år 1821, då denna starka Fästning capitulerade åt General Montilla, som vid denna belägring be-

tydligt understöddes af Grefve Adlercreutz, hvilken nu är *Coronel* härstädes, och som vid nämde tillfälle kommenderade belägrings-Artilleriet. Som vanligt vid dylika tillfällen, var det nu hela dagen *Fiesta grande*, med paraderingar, klockringning, musik, fyrverkeri och annat, som kunde tjusa ögon och öron på den barnsliga hopen. På aftonen tillställdes en stor bal utanför Staden i ett af de större landthusen vid foten af Popan, hvarest äfven den lägre folk-klassen entretenerades utanföre; och öfverlemnade de sig här, både bättre och sämre, åt deras tvenne national-nöjen, dans och spel. Det var roligt att se huru de förmögnare innanföre i ett afskildt mindre rum spelade sitt *Juego de comercio*. — *Jeu de commerce* — ett spel snarlikt Pharaos, hvarvid de oftast uppstapla hela högar af dubbloner på ett enda kort. Detta hazardspel, jemte tvenne andra dylika, *Monte* — Berg — ett slags Tipp, ock *Treinta y uno* — Trettio-ett — ett annat Vint-un, spelas alla med Spanska kort, och utgöra deras favoritspel. De tyckas liksom vara af naturen ämnade till spelare, ty, ehuru det ibland gäller ända till tvåhundra Piaster på

kortet, så förlorade de aldrig contenancen, och bli sällan hetare, än de vanligtvis äro, det vill säga, skrika, svärja och stoja beständigt, utan att bli onda. Man påstod emellertid, att de höga spelen nu aftagit betydligt, då förr de högre punktörerna ej gerna kunde infinna sig vid spelbordet utan accompagnerade af en slaf med dubblon - påsarne. — Ett lika spektakel framställde de för Indianer och Negrer utställda spelborden utanför huset, men i så mycket mindre scala, som det här endast gällde halfva Realer, hvarvid skiljemyntet utgjordes af cigarrer, af hvilka vanligen sex gå och gälla, så väl i handel som vid spelbordet, på en *Quartillo* — en fjerdedels Real — eller ungefär fyra skillingar banko. Desse variera sina mindre hazard-spel med ett slags lotteri, som spelas på trädbrickor, hvarpå äro målade små figurer, på hvilka de punktera med mais-korn; äfvensom med ett slags Fortuna-spel, kalladt *Mas Diez* — flera Tior. De roa sig härunder lika godt, om icke bättre, än de andra storspelarne, och sitta ofta, i synnerhet under carnavalet, ända till midnatt, och spela samt röka vid de på gatan utsatta borden, upplysta af en smal talgdank, skyddad af en tunn pappersstrut för den svaga vinden.

Dylika lustbarheter gifvas här ofta i de vid Popan liggande landthusen, hvilka i allmänhet tillbjuda svalare nätter, än den trånga Staden. Många af de bättre af dess invånare äga också sådana, till hvilka de retirera klockan emellan fyra och fem på aftonen, för att der äta middag, hvarefter de, rökande sin cigarr, svänga sig i de under portikerna upphängda hängmattorna, och njuta aftonens friskhet, till dess *el Sereno* — nattdaggen — för hvilken de äro mycket rädda, skrämmer dem in i huset, hvarest natten passeras, antingen på en lätt tältsäng, eller i hängmattan. Klockan före sex om morgnarna äro de alltid uppe, och bada då oftast, samt dricka derefter sitt chocolate, hvarefter göres den lätta toaletten; och klockan emellan åtta och nio ätes frukost, som vanligen består af ägg, stekta plataner, sönderhackadt, i svinister stekt kött, ost och chocolate, hvarefter alltid drickes en stor kopp kallt vatten. Derefter rider eller åker man in till Staden, sköter sina affärer på embetsrummet eller contoret, hvilka i allmänhet ej äro mera pressanta, än att de understundom kunna medgifva några svängar i den attraktiva hängmattan. Klockan fyra är detta arbete slut, och då kan man efter dagens svett

och möda få hvila ut, och derefter äta middag. Denna börjar alltid med *la Sopa* — Soppan — som är en starkt kryddad, med macaroner och vermiceller dåligt lagad köttsoppa. Derefter kommer den Spanska favorit-rätten, som troligen ätes öfverallt, hvarest Spanskan talas, *la Olla*. Denna rätt, som varierar efter landets olika köttsorter och vegetabilier, är lika sammansatt, som svår att för den i konsten profane beskrifva, och skulle, af en virtuos afhandlad, formera en ganska intressant artikel, äfven i den klassiska Mamsell Warg's kokbok. Den innehåller här emellertid alltid några cardinal-artiklar, hvarpå den igenkännes; dessa äro oxkött och plataner, sammankokade, hvilket thema sedan varieras och förökes med svinkött, fårkött, fläsk, yams, yuca, ris, m. m. hvilket alltsammans, väl uppblandadt med peppar, lök och andra kryddor, kokas tillsamman, eller, för att nyttja den tekniska termen, stufvas i sin egen sauce. Derefter komma ofta stekta kycklingar och dufvor, lika osmakliga som torra, hvilket mera befordras än afhjelpes, af den brunstekta *mantecan*, i hvilken de simma. Desertens består i somliga hus af frukter, såsom Meloner och Mangos, jemte Catalogner-vin och Ost,

hvarefter drickes Caffé; men i de flesta andra hus utgöres den af sötsaker, gjorda af honing och en slags grof sirap, kallad *Pamela*, hvilka ätas med ost, hvarpå följer en kopp chokolade med en spilkum kallt vatten, hvilken knappast är tömd, förrän cigarrerna påtändas på det nu på bordet satta lilla fyrfatet. I de sistnämde eller de mera Creolska husen dricker man senare på aftonen ännu en kopp chokolade, hvilken favorit-dryck man här förtär ibland fem till sex gånger om dagen, så het som möjligt, alltid genast åtföljd af en stor dosis kallt vatten.

Det en mil från Staden liggande höga berget *la Popa*, hade nu genom regnet antagit ett skönare utseende, då det ända upp till toppen är beklädt med småskog och täta buskar, hvilka nu stodo i sin fulla grönska. Från en liten by, vid foten deraf, går vägen under beständiga zigzager och bugtningar, temmeligen bred och banad, fast beständigt brant sluttande uppåt. Ju högre man kommer, ju friskare och svalare blåser vinden, och för hvarje tillryggalagd krökning af vägen, upptäcker man något nytt föremål på den underliggande vuen, hvilken mer och mer utvidgas, till dess den slutligen från högsta spetsen

blir alldeles obegränsad. Här ligger ett gammalt, stort och fordom skönt Munk - kloster, hvilket nu är i förfallet och öfvergifvet tillstånd. En del deraf bebos nu af Engelska Consuln i Cartagena, som der har sitt landtställe, hvartill det så mycket mera passar, som här, till följe af höjden och den fria väderspelningen, är ett helt annat klimat än i Staden; ock står alltid thermometern betydligt lägre här, än i det lågt liggande Cartagena. Från det lilla tornet öfver kyrkan, har man en af de mest vidsträckta vuer i verlden. I klart väder dominerar ögat härifrån en cirkel af öfver sjutio mils radie. Åt Nordost ser man hela kusten uppåt till Sabanilla, jemte det låga landet emellan hafvet och Magdalena, hvilket längre upp begränsas af den dunkla förlängningen af bergen vid Turbaco, som, mera till höger, blir mörkare och högre och någon tid hindrar blickarnes flygt, hvilken blir så mycket friare der dessa berg sluta i Sydvest, och ila de nu obehindrade utöfver det låga kustlandet vid Zinu, hvarifrån de gränslöst öfverflyga hela det omätliga hafvet, som formerar det andra mera reguliera halfva Segmentet till cirkeln; och på hvilket man sällan saknar något fartyg,

antingen kommande från eller gående till det lilla inloppet vid Boca Chica, hvarifrån blickarne följa den vackra smala ön Tierra-Bomba, och den med fartyg fyllda hamnen, hvarunder de blifva mer och mer stupande, till dess de ändteligen nästan lodrätt hvila på den underliggande gröna nejden, på hvilken upphöjer sig det hvita San Lazaro, Ximani och Cartagena, med sina hvitgråa vallar och med Cocospalmar beskuggade hus.

Häruppe finnes äfven en Thelegraf, som communicerar med en annan dylik i Staden vid hamn-Kaptenens contor; och genom hvilken seglare anonceras ibland hela dagen förr, än de synas från vallarne kring Staden.

Cartagena är för öfrigt i alla hänseenden, näst Bogotá, Quito och Caraccas, den betydligaste Staden i Colombia; den håller, tillika med Förstaden Ximani, ungefärligen 20,000 invånare, och är dessutom hufvudstaden för Departementet Magdalena, innehållande provinserna Cartagena, Mompox, Santa Marta och Rio de la Hacha. I anseende till sitt läge nära Magdalena - floden, och sin sköna, säkra och rymliga hamn, är den af naturen bestämd till landets förnämsta handelsstad; och genom den deraf följande lätta commu-

nicationen med Vestindien, Mexico, Förenta Staterna och Europa, torde den, hvad de utrikes relationerna beträffar, mera än det många dagsresor upp i landet liggande Bogotá, vara passande till Republikens Hufvudstad.

CAP. VI.

Resa från Cartagena till Mompox.

Den 23 November vid middagstiden hade jag lemnat Cartagena, och satt nu åter igen till häst, långsamt framskridande på den djupa smutsiga vägen åt Turbaco, hvilken nattens och morgonens oupphörliga regn hade försatt i ett traskaktigt tillstånd. Den nu klart brinnande solen gjorde väl, hvad i dess makt stod, att upptorrka densamme, men ännu hade hon icke haft tid nog att fullborda sitt verk, utan var just i fullt arbete dermed, som de från jorden jemt uppstigande ångmolnen bevisade. — Den ledsamma känsla man erfor under det enformiga vadandet öfver denna väg, mildrades ändå betydligt genom sällskapet, i hvilket jag nu reste. Det bestod nemligen af tvenne Creoler, hvilka, såsom medlemmar af den nu instundande Congressen, voro på väg till Bogotá. Den ene Señor Pardo, var Postmästare i Cartagena, och mycket omtyckt af sina landsmän, såsom en af deras liberalaste Talare i Representanternas kammare; och för öfrigt så ägta Patriot, att blotta namnet af Spanior kunde sätta denne

lille Hedersgubbe i extase. Bördig från Antioquia, en provins känd för den mängd skickliga publika characterer den gifvit Republiken, hade han under kriget ofta varit nytjad i högre civila poster, hvarefter han fick Postmästare-tjensten i Cartagena, som är en bland de bästa; och var nu för andra gången vald till Representant för samma Stad. Den andre var en yngre man från Panamá, vid namn Tallaferro, hvilken, född af en af de förmögnaste familjerne derstädes, hade fått en mer än vanligt god Creolsk uppfostran, och derefter rest i Regeringens uppdrag i Mexico och Peru, hvarefter han blifvit vald till Senator för Panamá. Han förstod något Engelska, och talte litet Fransyska, ehuru han, så väl som sina öfriga landsmän, var svår att förmå dertill. Då hvar och en hade en betjent jemte medföljande Pilot, så blef det en lång rad ryttare, hvilka alla efter hvarandra arbetade framåt, och svuro jemt öfver den dåliga vägen.

På eftermiddagen blef denne något bättre, och gick nu genom en vacker skog, hvarest här och der en liten enstaka Roza låg omgifven af sitt Mais- och Platan-land. De bladfulla Lianerna hade här i synnerhet väft

sitt gröna nät omkring de höga trädens stammar och grenar. Det är en lika vacker som besynnerlig syn att se dessa oändeliga krypväxter, slingrande sig rundt omkring stammarne, hvilka de alldeles täcka, följa grenarne ända till yttersta spetsen af dem, hvarifrån de antingen i långa yfviga fransar lodrätt nedhånga till jorden, eller ock, i förening med andra från ett närstående träd, formera långa djupa festoner emellan de höga stammarne: andra deremot hafva alldeles invävt en enstaka torr trädstubbe, och derigenom förvandlat honom till en den vackraste gröna colonne: på ett annat ställe åter ser man dem, horisontelt inflätade, utgöra en tät matta öfver några understående buskar. Men det är omöjligt följa dessa smidiga växter, i alla deras olika directioner, eller beskrifva alla besynnerliga figurer de utgöra, då de täcka allt med sina tätt sittande små gröna blad, och göra träd, buskar, stenar, stockar och stubbar, liksom öfvergjutna med en tjock grön filigrans-lamering.

Klockan tre på eftermiddagen rastades något vid den lilla byn *Terneda*, sex mil från Cartagena, och klockan fem hade vi genom skogen hunnit fram till de höga bergen

vid Turbaco. Nu gick vägen beständigt uppåt, till dess vi, efter en half timmes arbete, befunno oss på höjden, hvarifrån är en skön utsigt åt hafvet, Popan och Cartagena. Man kunde härifrån räkna alla Fartygen i dess hamn, och urskilde tydligen bland dem de tvenne större krigsskeppen. Vägen slingrade sig nu längre fram i de höga bergen, hvarest både klimat och vegetation tyckas vara friskare, än på det låga kustlandet nedanföre. Vi följde dess behagliga krökningar, ungefär en mil, till dess den slutligen öppnade sig i en betydlig slätt, i midten af hvilken ligger, omgifven af skogbevuxna berg, den stora byn Turbaco, till hvilken vi anlände vid solnedgången, temmeligen trötta och smutsiga.

Turbaco är en vacker By, som, i anseende till sitt höga läge, har ett helt annat klimat än det endast tolf mil derifrån liggande Cartagena. I synnerhet äro nätterna ovanligt angenäma, då man här hvarken plågas af hetta eller musquiter. Turbaco är också för Cartagena, hvad Gaira är för Santa Marta, ett angenämt recreations-ställe, till hvilket, under torra årstiden, ofta anställas lustpartier, då man på goda vägar kan komma dit på trenne timmar. Många af de förnämre ligga här,

för att njuta den friska luften, eller återställa sin helsa; och hör det dessutom till goda tonen i Cartagena att någon tid vistas vid Turbaco.

Vi intogo här hos Alcalden, en gammal bekant af Señor Pardo, hvilken undfagnade oss med en god middag, hvarefter pratades till sent på aftonen, och fortsattes den jemna conversationen äfven i hängmattorna, der den slutligen afstannade mer och mer, till dess den alldeles dog bort, och utträngdes af den tunga sömnens snarkningar. Denne var också verkligen vederqvickande; och var det den bästa natt jag ännu passerat i Colombia; den skulle till och med kunna kallas kall, om man så får kalla en natt, som ändå tillbringades i den tunna, under Portiken upphängda hängmattan, hvars enda sängkläder bestod af en lätt filt.

Klockan half sex andra morgonen var Esquadronen uppställd och marschfärdig, samt fortsatte genast tåget på den dåliga vägen, hvilken nu snart under svängar och krökningar slingrade sig utföre igen till en liten by vid namn *Anjona*; hvarest vi åto frukost hos dervarande Alcald, en annan vän af vår öfver allt väl kände lille Postmästare,

som också å sin sida kände alla Alcaldes, Postmästare och Prester, jag tror, på hela vägen till Bogotá. Vid middagstiden passerades en lägre liggande by, vid namn *Mahona* och något härefter *el Paso*, eller öfvergången af den kanal som förbinder Magdalena-floden med hafvet vid Mahates. Detta vatten passerades på samma okonstlade sätt, som alla andra i detta landet, det vill säga, under en blandning af ridning, vadning och simning. Då vattnet här gick upp på sidan af hästarna, så var det en mindre af dem, hvilken förmodligen tyckte att det var så godt bada hela kroppen, då ändå så liten del deraf återstod ofvan vatten, och gjorde en knälande rörelse, hvilken på en gång försatte den på honom ridande Negerpojken, jemte dess saker, nästan alldeles under vatten, hvarest de en stund förblefvo, under de andra kamraternas högljudda åtlöje; till dess desse slutligen med skrik och piskslängar försatte både häst och ryttare på ett torrare element. Detta lilla äfventyr betraktades också endast som en vanlig res-händelse, hvilken gaf ämne till många infällen och skrattsalfvor under den återstående korta och jemna vägen till den vid sjön liggande stora köpingen Mahates.

Här inqvarterade vår treflige reskamrat oss hos en annan vän, *el Cura* — Presten i Byn. Denne unge man rättfärdigade också fullkomligt valet, och var en den artigaste och mest förekommande Vård, man kunde tänka sig. Förmodligen måtte han stått i någon slags förbindelse till vår hederlige Gubbe, ty under de tvenne dagarne vi här qvarblefvo, var, i ordets vidsträckta bemärkelse, deras vanliga compliment sann: "*Toda la casa es a su disposicion*" — hela huset är till Er tjenst. Liksom i somliga af våra Prestgårdar på landet, var bordet under måltiderna öfverflödigt belastadt med matvaror: och, antingen man ville eller icke, måste man äta af allt, annars blef Värden missnöjd. Man undrar kanske på att icke Värinnan också blef det; men man bör då komma ihog, att det var ett Catholskt presthus, och att, om än en dylik hälft skulle finnas, så är den åtminstone icke synlig vid bordet. Efter maten och på aftonen kunde emellertid, både här och i de mesta detta landets Presthus, ett fruntimmer visa sig och deltaga i conversationen; och som, då hon derunder endast titulerades med det i alla fall tvetydiga ordet *Señora*, lemnar en fremmande i ovisshet

som också å sin sida kände alla Alcalder, Postmästare och Prester, jag tror, på hela vägen till Bogotá. Vid middagstiden passerades en lägre liggande by, vid namn *Mahona* och något härefter *el Paso*, eller öfvergången af den kanal som förbinder Magdalena-floden med hafvet vid Mahates. Detta vatten passerades på samma okonstlade sätt, som alla andra i detta landet, det vill säga, under en blandning af ridning, vadning och simning. Då vattnet här gick upp på sidan af hästarna, så var det en mindre af dem, hvilken förmodligen tyckte att det var så godt bada hela kroppen, då ändå så liten del deraf återstod ofvan vatten, och gjorde en knälande rörelse, hvilken på en gång försatte den på honom ridande Negerpojken, jemte dess saker, nästan alldeles under vatten, hvarest de en stund förblefvo, under de andra kamraternas högljudda åtlöje; till dess desse slutligen med skrik och piskslängar försatte både häst och ryttare på ett torrare element. Detta lilla äfventyr betraktades också endast som en vanlig res-händelse, hvilken gaf ämne till många infällen och skrattsalfvor under den återstående korta och jemna vägen till den vid sjön liggande stora köpingen Mahates.

Här inqvarterade vår treflige reskamrat oss hos en annan vän, *el Cura* — Presten i Byn. Denne unge man rättfärdigade också fullkomligt valet, och var en den artigaste och mest förekommande Vård, man kunde tänka sig. Förmodligen måtte han stått i någon slags förbindelse till vår hederlige Gubbe, ty under de tvenne dagarne vi här qvarblefvo, var, i ordets vidsträckta bemärkelse, deras vanliga compliment sann: "*Toda la casa es a su disposicion*" — hela huset är till Er tjenst. Liksom i somliga af våra Prestgårdar på landet, var bordet under måltiderna öfverflödigt belastadt med matvaror: och, antingen man ville eller icke, måste man äta af allt, annars blef Värden missnöjd. Man undrar kanske på att icke Vårdinnan också blef det; men man bör då komma ihog, att det var ett Catholskt presthus, och att, om än en dylik hälft skulle finnas, så är den åtminstone icke synlig vid bordet. Efter maten och på aftonen kunde emellertid, både här och i de mesta detta landets Presthus, ett fruntimmer visa sig och deltaga i conversationen; och som, då hon derunder endast titulerades med det i alla fall tvetydiga ordet *Señora*, lemnar en fremmande i ovisshet

om han i henne ser, *mirabile visu*, Frun i huset eller blott en hushålls-Mamsell; så vida icke något henne följande barn slutligen öfvertygar honom om, att ordet *Señora* icke här bör öfversättas med den senare titteln, ehuru den förre måste vara lika oriktig.

Andra dagen blefvo vi budna till General Padilla, hvilken nu från Cartagena ankommit hit, på sin väg till Bogotá. "*Su Excellencia*" var mycket nådig och munter, och låt maten och vinet väl smaka sig, samt proponerade en mängd skålar, hvaribland den för "*el Grande Bolivar!*" och "*la Republica de Colombia!*" druckos med en stojande entusiasm. Derefter kommo en mängd mindre skålar, hvarvid en af hans medföljande Adjutanter uppreste sig, och proponerade "*el General Padilla!*" hvilken också genast dracks; men då han något derefter åter utropade: "*Brindo por mi amigo Gomez!*" — jag dricker min vän Gomez' skål — så blef det en ordvexling, som slutades dermed att Amiralen befallte sin Adjutant gå från bordet och i arrest. Orsaken till detta besynnerliga besvarande af skålen var nemligen den, att Padilla hade till resällskap en General Gomez, som förmodligen var en förtrolig vän

med Adjutanten, hvilken senare i den glada Republikanska yrseln, antingen glömde Generals-titeln, eller ock tyckte, att den var onödig vid skålens proponering; men då detta icke öfverensstämde med den värdighet, hvarmed Hans Excellence, Amiralen, för tillfället ville omge sig och sin svit, så ansågs denna uraktlåtenhet som ett *crimen læsæ*, och den stackars Adjutanten gick derigenom åtminstone miste om sitt caffè. Denna stränghet var kanske så mycket mindre besynnerlig, som middagen väl kunde kallas publik, då den åtminstone skedde för öppna dörrar, i hvilka en mängd Indianer och Negrer gapande trängdes om hvarandra.

Påföljande morgonen var allting påsadladt och i ordning i god tid, men vi kommo ändå icke åstad förrän klockan åtta, emedan vår gode Vård uppehöll oss, "*para almuerzar*" — för att äta frukost. Denne hederlige Prestman blef också under vår resa proverbialisk; och då man sedermera skulle beskrifva någon god Vård, var det alltid med det tillägg, att han var nästan så god som *el Cura de Mahates* — Presten i Mahates.

Vägen var i början sank och elak, så att

det gick i vanlig långsam tåg-ordning, hvar-
under vi passerade en stor plantage, kallad
Santa Cruz, hvarest fanns en i detta land
ovanlig mängd Negerslafvar. Klockan tu på
eftermiddagen anlände vi alldeles nersmutsade
till en liten by, vid namn *Arroyonda*, hvarest
Presten ej befanns hemma, hvilket också gjorde
att vi här åto en matsäcks-middag, hvar-
under mycket saknades den Mahatiska Paterns
bord. Derefter gick det bättre på den nu
mer upptorrkade vägen, hvilken längre fram
blir bättre banad och bredare, till dess vi
klockan fem upptrafvade på den bergblandade
höjden, som här formerar Magdalena's venstra
strand, från toppen af hvilken vi upptäckte
denna stora vackra flod, som här sakta fram-
flytande delar sig och formerar en lång smal
Ö, emellan hvilken och åskådaren ligger den
lilla Staden *Barranca* med sina små hus,
ojemt spridda på den lugna flodens branta
strand.

På den steniga vägen gick det nu utföre,
och snart intågade vår Caravan i den obetyd-
liga Staden, hvars stora, med få kojor omgif-
na Torg passerades, hvarefter tåget fortsattes
på den långs floden gående förnämsta gatan,
på hvilken vi slutligen stannade utanföre ett

hus, hvarest en grant målad trädtafla öfver
dörren, med Colombianska vapnet och på-
skriften *Al Administracion del Correo*, under-
rättade oss om, att här var Stadens Post-
Kontor. Postmästaren sjelf var nu icke hem-
ma, men dess Fru hade icke väl fått se vår
Talisman, Postmästaren från Cartagena, förr
än vi genast blefvo accommoderade i ett litet
hus, något längre upp på gatan. Här hade
vi icke väl fått sadlat af, samt upphängt våra
hängmattor, förrän en Neger från General
Padilla underrättade oss, att "*Su Excelencia
estaba guardandonos con la sopa*" — Hans
Excellence väntade på oss med soppan. Ami-
ralen hade nemligen hitkommit något före
oss, och intagit hos den på torget boende Al-
calden, från hvars fönster han sett oss an-
lända, just som man höll på att sätta hans
middag på bordet. Här var nu en större
och kanske publikare taffel än i Mahates, då
middagen serverades i ett af de förr näm-
de stora skjulen midt på gården, hvarest
inga väggar hindrade Stadens invånare från
att begäpa den förnämsta banqueten. Amira-
len var som vanligt mycket munter, samt
drack med de fleste, och äfven med "*el Ma-
rinero Sueco*" — den Svenske Sjömannen —

hvilken af lutter respekt knappt kunde tacka för skålen.

Vi lågo nu här jemte en mängd resande, som väntade på Ångbåten, hvilken nu var på väg hit från Barranquilla, på sin resa åt Mompox och Honda. Jag får vid ett annat tillfälle omtala detta misslyckade försök att göra resorna på Magdalena-floden drägligare. Hvad vi nu erforo af dess egenskaper var blott det, att han åtminstone icke var punktuell i sin annonserade ankomst, ty han borde kommit samma dag, som vi, men anlände det oaktadt icke förr än på tolfte dygnet derefter. Amiral Padilla var slugare, ty han embarquerade genast, med sin svit, en af honom från Mompox bestäld Champan; liksom prefereerade han dessa fartyg med sina Bogas, bland hvilka han hade spelt en eminentare role, än på något annat, såsom Ångbåten, med vanliga matroser besatt fartyg. Vi andre ångrade slutligen, att vi icke från början fattat samma parti, då tiden här blef så mycket längre, som vistandet i Barranca alldeles icke hör till de angenäma. Tvärtom tror jag, att denna lilla Stad gör pretention på första rummet af Colombia's skärseldar. — Redan klockan åtta om morgonen börjar hettan blifva plågende,

och tilltager derefter i samma grad som solen stiger, till dess denne vid middagen nedslungar öfver Staden och Floden sina lodräta strålar, hvilka, som från en brännspegel reflekterade af Magdalena's jemna yta, liksom croisera de arma husen, som stå der utan bröstvärn eller skydd af något träd på de breda, endast med en hettan ökande sand fyllda, gatorne. På aftonen hindrar en svag, långs floden kommande väderpust menniskor och djur från att alldeles försmäkta; och vid solnedgången anrycker alltid hela hären af musquiter, hvilka sedermera oupphörligt chargerera till soluppgången. Men under de heta nätterna plågas man icke ensamt af musquiterna; äfven andra om icke så pinande, åtminstone ohyggligare djur, hindra den vid deras sällskap ovane från att sofva. Desse äro talrika större och mindre Läderlappar — *Mucielagos* — hvilka hafva sina bon på inre sidan af Palmtaken, hvarest dessa otäcka varelser om dagen agera djur, och om natten åter antaga en nattfogels egenskaper, och med sitt oupphörliga flaxande, hvarvid de ofta med vingspetsarne vidröra händerna och ansigtet, betaga till och med lusten att sofva från den stackars fremlingen. Man föreställe sig blott

en dylik, som, efter att hela aftonen hafva fäktat emot musquiterna, slutligen uttröttad intager sin hängmatta, för att försöka om det är genom sömnen möjligt få någon hvila. Sedan striden äfven här länge fortsatts med ifver och kanske någon förmon, emedan den liggande positionen beskyddar åtminstone bak - partierna, då slagen med näsduken kunna freda de främre; håller man just på att, drypande af svett och dignande af matt-het, tillsluta ögonen, då — några från taket kanske midt i ansigtet fallande excrementer signalera en annan starkare fiendes anryckande på slagfältet. Man har icke väl satt sig upp, för att nogare recognoscera honom, förr än man genom det fina pipandet ofvannföre, och det tysta vestandet af vingarne rundt omkring, underrättas att Läderlapparne nu lemnat sina ungar i boet, för att undersöka hvad som i rummet kan tjena till deras föda. Man vet nu icke hvad man egentligen skall göra emot denna nya fiende till sömnen, som man icke just känner, om den är farlig eller ej; men då man besinnar, att man nu är i ett land, der man är omgifven af så många fremmande saker, hvilka visserligen hos oss omtalas såsom förfärliga, men som här likväl

ej anses så, utan höra till ordningen för dagen; och då man dessutom hör de omgifvande kamraternas djupa snarkningar, hvarvid man ihogkommer den resandes förnämsta budord, att taga seden der han kommer — så faller man åter tillbaka i hängmattan, i den öfvertygelsen, att man nu endast formerat connoissance med ett nytt slag af detta landets många djur, hvilkas namn låta farligare, än de äro. Men knappt håller man på att somna, förrän deras svängningar komma närmare och närmare, till dess slutligen man antingen drömmer det, eller också de verkligen tangera ansigtet. Springer man då i förskräckelsen upp, och i mörkret stöter till de andra hängmattorne, hvarifrån den uppväckte bestört utropar: "*Que hay?*" — Hvad står på? — och man förklarar orsaken till detta buller, så får man endast det med skratt åtföljda svaret: "*No son bravos, guarda solamente los pies!*" — De äro icke elaka, bevara endast fötterna! De sätta sig nemligen icke gerna på andra ställen än fötterna, hvarest, om de få qvarblifva, de utsuga bloden. Efter denna tröstande upplysning begifver man sig åter till sängs, tagande god omsorg att väl inballera fötterna; men då man icke kan göra det-

samma med ansigtet, så hindrar detta ändå icke, att man ofta oroas af de småsaker, dessa djur nedsläppa, hvilka också vid den ändtliga annalkande morgonen ligga i hängmattan, såsom ögonskenliga bevis, att nattens ledsamma äfventyr icke varit en tom feberdröm.

Är det någon möjlighet att komma från ett ställe, der dylika divertissementer repeteras hvarje dygn, så gör man det; om man också derigenom skiljer sig ifrån ett så godt resällskap, som mitt. De kunde också icke annat än beklaga det här icke fanns någon Champan eller större Bongo, för att taga oss alla med saker och tross på en gång; ty nu voro äfven de hjertligen trötta af att hvarje morgon blicka utför strömmen, för att få se Ångbåten, och derefter hela dagen svärja öfver "*el maledito Stimbote*" — den fördömde Ångbåten — samt hvarje afton, näst en liten välsignelse öfver både Ångbåt, Kapten och Rederi, slutligen utbrista: "*Oxala que viniere mañana!*" — Gifve Gud att han komme i morgon! — Beständigt frågade de mig hvad som kunde fördröja dess ankomst så mycket: ehuru jag icke kunde känna det bättre, än de sjelfva, svarade jag, som man oftast gör, då man länge väntat en Ångbåt: "Förmodli-

gen måtte machineriet gått sönder." Då detta också var min fullkomliga öfvertygelse, så började jag se mig om efter någon annan lägenhet att komma härifrån. Denna var nu så mycket svårare att finna, som ingen båt från Mompox var här, emedan allt nu väntade på att afsändas med Ångbåten. Vår Vård *el Administrador del Correo*, som, lik många andra, från Officer under kriget hade blifvit Postmästare på gamla dagar, var emellertid den, som hjälpte mig härmed. Han skaffade mig nemligen en af de små Canoterna, med hvilka posten går, jemte en af deras Patroner och tvenne Bogas. För tjugufem piaster förbandt den förre sig, att på trenne dygn taga mig till det 108 mil härifrån liggande Mompox, eller på samma tid, som posten vanligen använder dertill. Som nu Herr Administradoren äfven hade en liten krambod — *Tienda* — vid eller rättare i samma rum som Post-Contoret, så kunde han äfven uppträda som Proviantmästare för denna lilla expedition; och uppmuntrad, så väl genom sin Förman Señor Pardo's goda förord, äfvensom genom mina Realer, bragte han hela saken derhän, att vi voro segelklara nästa morgon.

Den 5 December, klockan fem på morgonen, tog jag afsked af mina ännu sofvande reskamrater, hvilka skreko efter mig: "*Adios compa ero!*" — "*Muchas memorias a Mompox!*" — "*Digalos all , que estamos amarrados aqui por el maledito Stimbote!*" — "*Cara..!*" — Farväl reskamrat! — Många hälsningar till Mompox! — S g dem der, att vi ligga fastbundne h r f r den fördömde  ngb ten! — &c.! — Straxt derefter embarquerade jag den lilla Piraguitan. Som detta var en bland de mindre, i hvilken jag färdats, och troligen en bland de minsta farkoster, i hvilken fem menniskor varit inpackade f r tre dagar, så får jag något närmare beskrifva densamma. Den bestod af ett helt stycke Cedertr d, tjuge fot lång och ej mera än två och en half fot bred, samt ungefär halfannan fot djup; och då den var flat eller rättare rund i botten, utan någon k l, drog den, lastad, icke mera än omkring nio tum vatten. Dess hela längd var för tillfället indelad i trenne nästan lika delar; hvaraf den första intogs af *Bogas*, den mellersta var inredd till kajuta, och den eftersta upptogs af koffertarne, Betjenten och Patronen. I f ren s gs nu tvenne nästan nakna Negrer med sina aderton fot

långa, smala stänger — *Palos* — forcera det lilla fartyget emot strömmen l ngs stränderna, i botten på hvilka de placerade den ena ändan af st ngen, som  r försedd med en kort gaffel, och, hållande den andra emot bröstet, sprungo med häftighet så långt akter-ut, som det lilla rummet i båten tillät. Då en af dem springer fram, måste den andre, m tande honom, gå tillbaka f r-ut, för att åter fatta tag. Detta  r ej så lätt i en båt, endast fem qvarter bred, och fordrar lång vana samt hjelp af st ngen, hvilken härvid tjenar som balancerst ng. Så snart denne kommit f r-ut, springer han upp i förstäfven, och med ett ljud, närmast likt en hunds skällande, nedst ter han sin st ng just som den andre baktill uppdrager sin, och under en blandning af skällande och hvisslande lunkar han nu med ett förfärligt stampande akter-ut. På detta sätt g r det oupphörligt hela dagen i en hetta, hvilken i skuggan varierar mellan 30  och 40 , men som måste vara vida förfärligare i solen, för hvilken endast den höga breda halmhatten skyddar dem. Svetten täcker också i små perlor de nakna kropparna, och tillrar ned i långa kroklinier emellan musklerna, ej olika daggdropparne på en fönsterruta.

Längst akter-ut satt Styrmannen — *el Patron* — hvilken med sitt långa styre — *Canalete* — som han kastade, än på en sida än på den andra, styrde den lilla canoten längs de bugtiga stränderna. Detta var en Indian, som större delen af sin lefnad suttit i pirogen, och fört posten emellan Barranca och Honda. Inpackad i den trånga bakstammen, hvars urhålkning jemt mallade till undra delen af dess kropp, satt han der med benen i kors, grinande emot solen, för hvilken endast en tunn blårandig bomullsskjorta skyddade dess bruna muskulösa kropp. En grof vidlöftig halmhatt beskuggade hufvudet, som till hälften skyldes af ett långt, lik hästtagel, på halsen nedhängade, svart hår, emellan hvilket framtittade det brunstekta torra ansigtet med sin breda näsa, tjocka läppar och svartgula ögon, öfver hvilka tvenne yfviga svarta ögonbryn lågo rundade, ej olika den sträfva borsten på en svinrygg. Ansigtets öfriga hårprydnader slutades med ett glest pipskägg, hvilket nedhängde från undra läppen, snarlikt den håriga tofsen på halsen af en kalkontupp. På bröstet hängde ett litet silfverkors, och i munnen satt ständigt en cigarr, hvilken sällan borttogs, om icke för

att uppmuntra Bogas med ett: "*Andad ligero muchachos! Cara..!*" — Gå på raskt gossar! &c.! — Det var också en rask och dugtig karl, som fullkomligt förstod, att göra sig respekterad och åtlydd af sina Bogas, hvilket annars icke är fallet med dess kamrater. Van vid att föra posten, hade han aldrig annat i syfte än att komma fort fram; också förde han mig precis på trenne dagar till Mompox, hvilken resa annars upptager åtminstone dubbla den tiden. Genom skänken af några cigarrer blefvo vi synnerliga vänner, och omtalade han för mig huru många svårigheter han haft att föra Republikens post under kriget, ofta förbi de med Spaniorer besatta stränderna. För öfrigt var denne Indian ett besynnerligt bevis på huru mäktig vanan är, då han gjort det till sitt ständiga yrke, hvilket andra människor med rätta skulle anse för ett syndastraff, att, sittande hopkrupen i en liten båt, beständigt färdas upp och ned på Magdalenafloden, uppsteckt af den brännande solen, och utsugen af de törstiga musquiterna, utan annat sällskap än sina tvenne Bogas. Något efter min ankomst till Mompox råkade jag åter denne patron, hvilken med en den legeraste ton i världen berättade, att han hade

Längst akter-ut satt Styrmannen — *el Patron* — hvilken med sitt långa styre — *Canalete* — som han kastade, än på en sida än på den andra, styrde den lilla canoten längs de bugtiga stränderna. Detta var en Indian, som större delen af sin lefnad suttit i pirogen, och fört posten emellan Barranca och Honda. Inpackad i den trånga bakstammen, hvars urhålkning jemt mallade till undra delen af dess kropp, satt han der med benen i kors, grinande emot solen, för hvilken endast en tunn blårandig bomullsskjorta skyddade dess bruna muskulösa kropp. En grof vidlöftig halmhatt beskuggade hufvudet, som till hälften skyldes af ett långt, lik hästtagel, på halsen nedhängade, svart hår, emellan hvilket framtittade det brunstekta torra ansigtet med sin breda näsa, tjocka läppar och svartgula ögon, öfver hvilka tvenne yfviga svarta ögonbryn lågo rundade, ej olika den sträfva borsten på en svinrygg. Ansigtets öfriga hårprydnader slutades med ett glest pipskägg, hvilket nedhängde från undra läppen, snarlikt den håriga tofsen på halsen af en kalkontupp. På bröstet hängde ett litet silfverkors, och i munnen satt ständigt en cigarr, hvilken sällan borttogs, om icke för

att uppmuntra Bogas med ett: "*Andad ligero muchachos! Cara..!*" — Gå på raskt gossar! &c.! — Det var också en rask och dugtig karl, som fullkomligt förstod, att göra sig respekterad och åtlydd af sina Bogas, hvilket annars icke är fallet med dess kamrater. Van vid att föra posten, hade han aldrig annat i syfte än att komma fort fram; också förde han mig precis på trenne dagar till Mompox, hvilken resa annars upptager åtminstone dubbla den tiden. Genom skänken af några cigarrer blefvo vi synnerliga vänner, och omtalade han för mig huru många svårigheter han haft att föra Republikens post under kriget, ofta förbi de med Spaniorer besatta stränderna. För öfrigt var denne Indian ett besynnerligt bevis på huru mäktig vanan är, då han gjort det till sitt ständiga yrke, hvilket andra människor med rätta skulle anse för ett syndastraff, att, sittande hopkrupen i en liten båt, beständigt färdas upp och ned på Magdalenafloden, uppsteckt af den brännande solen, och utsugen af de törstiga musquiterna, utan annat sällskap än sina tvenne Bogas. Något efter min ankomst till Mompox råkade jag åter denne patron, hvilken med en den legeraste ton i världen berättade, att han hade

varit åt Honda med en kurir; hvilket är en resa, som, om man vid berättandet af den- samma, just icke med Æneas utropar: *Infandum Regina jubes renovare dolorem*, så om- talar man den åtminstone icke, som han, med samma ton, som en Stockholms små-herre beskriver en ångbåtsfärd till Drottningholm.

Hela förmiddagen färdades vi uppför venstra stranden af Floden, eller på sidan af provinsen Cartagena, hvarest endast en och annan långt från hvarannan liggande Roza vittnade, att här funnos andra varelser än Apor och Papgojor, hvilka annars voro de enda, som störde den djupa tystnaden på Floden. Stora flockar af Crocodiler lågo tysta på de låga sandbankarne, och öppnade sina förfärliga gap emot solen, till dess de, vid vår närmare ankomst, krälade ner i Floden, der de endast upptäcktes på den sågrika ryggraden, hvilken de uppsatte öfver vattenytan. Hettan var förfärlig under det låga taket, som endast utgjordes af en oberedd oxhud. Thermometern stod vid middagstiden på 34°, men föll något då den långs Floden, från hafvet kommande, Nordliga vinden började blåsa på aftonen.

På eftermiddagen gingo vi öfver till andra landet, hvars lika tjockt skogsbevuxna strän-

der vi följde, utan att se något tecken till befolkning. Något före solnedgången infunno sig deremot en oerhörd mängd musquiter, hvilka vi slog oss igenom, till dess vi klockan sju anlände till den lilla Staden *Teneriffa*, hvarest nattqvarter togs. Jag passerade natten i Canoten under det uppspända musquitnätet; det öfriga sällskapet låg på stranden.

Teneriffa är en stor By i provinsen Santa Marta, och således belägen på Magdalena's högra strand, samt ligger något öfver trettio mil från Barranca. Dess invånare äro mest afkomlingar från Spaniorerna, eller, hvad man här kallar dem, *Godos*, en benämning, hvilken Rojalisterne under kriget ofta gäfvo sig, tillkännagifvande dermed sitt ursprung från Götherna; men som nu af Colombianerne nyttjas som öknamn på dem, de anse mindre republikanskt sinnade. Denna Staden här också ännu märke efter huru Patrioterna tilltygat den under kriget, då kyrkan, tillika med de största husen, nedbrändes, och ligga ännu till en del förfallna i ruiner.

Klockan half sex andra morgonen voro vi åter på väg; och, följande högra stranden, passerade vi klockan elfva en vacker By, vid namn *Plato*, som äfven ligger i Provinsen

Santa Marta. Hettan var i dag alldeles qväfvande, och var Thermometern klockan tu på eftermiddagen uppe på 39°. Intet moln hindrade solens strålar, att i lodrätt styrka agera, och bränna allt, som var utsatt för desamma. Det oaktadt arbetade Bogas, beständigt uppmuntrade af Patronen, med lika ifver, så att vi, öfver hufvud taget, gjorde tre mil i timmen emot strömmen, hvilket är i alla fall ansenligt, men ändå mera ovanligt på Magdalena-Floden, med dess vanliga Bogas, som vi få omständligare omtala något längre fram, der den rätta flodresan börjar. Ty denna från Barranca till Mompox, kan i många afseenden ej betraktas såsom annat än en försmak till Magdalena-resorna, så väl för den korta tiden derpå användes, som för de alldeles ovanliga Patron och Bogas, jag hade, och äfven för den på eftermiddagarne här svagt blåsande hafsvinden, hvilken i betydlig mon mildrade hettan, och förjagade musquiterna.

Klockan tre lade vi till vid en tolf mil längre upp, på samma sida liggande liten By, kallad *Palmas*, hvarest vi åto middag. Något derefter gingo vi öfver floden, och passerade ett ställe, vid namn *Sombrano* på

venstra stranden, och hvilade något vid ön *San Pedro*, ungefär tolf mil från *Palmas*. Denna Ö ligger något nedanför stället, der Cauca-Floden förenar sig med Magdalena, och är för öfrigt alldeles lik Flodens stränder, öfverallt ogenomträngligt bevuxen med stora träd, buskar och lianer, hvarest Apor, Papgojor, Ödlor och Ormar obehindradt residera.

På aftonen fortsattes igen, och kort derefter passerade vi ett ställe, kalladt *Sitio de Demonio* — Djefvulens vistelseort — hvilket i så fall här skäl för namnet, som det alltid, och i synnerhet nu på aftonen, helt och hållet öfversvärmas af dess i musquitgestalt utsända plågoandar.

Klockan åtta på aftonen anlände vi till *Pinto*, hvarest passerades natten. Denna lilla By ligger på Magdalena's venstra strand, eller rättare Cauca's, då den är belägen i den yttre vinkeln, som dessa båda Floder här formara. Dess invånare föda sig mest genom boskapsskötsel. De jaga äfven Tigrar, hvars skinn de sälja för två till tre piaster stycket. De döda dem vanligtvis med en slags Lans som, sju fot lång, är försedd med en bred

jernspets, skarpslipad på udden och sidorna. Här finnes äfven en mängd Tigerkattor, något större än en vanlig katt, med vackert plättigt skinn.

Tidigt andra morgonen lemnade vi detta ställe, från hvilket vi hade trettisix mil till Mompox, dit vi också efter Patronens löfte borde hinna till aftonen. Sedan vi passerat mynningen af Cauca-floden, hvars vatten är lika grågult och smutsigt som Magdalena's, fortsatte vi också vägen nästan oafbrutet, utan att se hvarken hus, båtar eller menniskor, ända till middagen, då vi fästade Canoten vid några öfver vattnet liggande grenar af de lummiga Ceibas-träden, i skuggan af hvilka vi badade och åto middag. Denne senare bestod af plataner och salt kött, som alltid sammankokades föregående aftonen, och förvarades derefter i sin gryta. På eftermiddagen ankommo vi till ett litet ställe, kalladt *Rinconada*, hvarest låg en Bongo som trenne dagar före oss gått från Barranca. Deruti befunno sig tvenne Colombianska Köpmän, hvilka kommo från Santa Marta, och som jag kände sedan vistandet i denna Stad. De beklagade sig som vanligt öfver sina Bogas, hvilka icke ville arbeta fram den lastade

Bongon, utan i den vanliga långsamma tågordningen, ehuru de ändå tagit tvenne till i Barranca, så att de nu hade sex Bogas eller tvenne öfver den vanliga besättningen. De kunde icke nog gratulera mig, som fått bättre folk och lättare farkost. En af desse Herrar började också få känningar af den långsamma flodresan, och beklagade sig öfver hufvudvärk: också ankom han andra dagen till Mompox i full feber, hvarest han likväl efter någon tid tillfrisknade.

Efter något uppehåll härstädes fortsatte begge båtarne resan igen. Men snart lemnade vi den större mer och mer efter oss, till dess slutligen en krökning af Floden alldeles lemnade den ur sigte. Detta roade mitt sällskap mycket, men i synnerhet Patronen, hvilken med stolt förnöjsamhet som oftast blickade efter sig under det han utropade: "*No vale nada pelear con una piraguita de correo*" — Det duger icke kappas med en liten postbåt. På aftonen passerade vi en liten By kallad *Santa Anna*; och just som solen höll på att gå ned, och vi framkommit om en liten böjning af Floden, upptäckte vi Staden Mompox, hvilken med sin höga röda sten-quai, kyrkor och hvita hus, gjorde

ett skönt afbrott emot den stilla Flodens enformiga gröna stränder.

Allting är stort, endast jemförelsevis: och då man kom ihåg de passerade Byarne och ödsliga Boställena på Magdalena-Floden, hvilka med sina låga och usla kojor någon tid varit de enda menskliga boningar man sett, så var det med ganska glada och nyfikna känslor, man nu nalkades den jemförelsevis sköna och stora Flodstaden. En stor mängd Champaner, Bongos, Canoter och andra Flodfartyg garnerade dess strand, bevisande att här fanns en betydlig flodfart, och i följe deraf handel och rörelse, fast allt nu på aftonen låg tyst och stilla. Sedan vi en tid i det klara månskenet arbetat oss fram förbi dessa farkoster, längs den höga quaien, stannade vi slutligen vid en af dess trappor, på hvilken vi klockan sju på aftonen uppklätrade till Stortorget i den på Magdalena-floden märkvärdiga staden Mompox.

CAP. VII.

Mompox.

Då inga värdshus finnas i denna Staden, hade jag intagit hos en Fransysk Köpman härstädes, vid namn Lehericy. Denne Herre hade sedan någon tid varit bosatt härstädes, och samlat en betydlig förmögenhet, samt ägde nu det bästa boningshuset i Mompox. Såsom en äkta Gascognare pratade och skröt han beständigt, och talte ofta om hvilken stor role han spelat såsom Officer i Fransysk tjenst under Napoleon's tid, efter hvars fall han reste hit. Jag slapp emellertid snart att njuta denne i längden odrägliga menniskas umgänge, ty redan andra dagen efter min ankomst började hufvudvärk, qväljningar och olustighet annoncera en häftig febers ankomst, hvilken var samlad dels i det förfärliga Barranca och dels under flodresan i den, alla bekvämligheter saknande, lilla Canoten. Också dröjde det ej länge förrän jag måste intaga sängen då nämde Herre fann för godt sända mig till ett annat hus, för att bättre skötas. Men då här utom sköterskan bodde fem andra människor i ett litet rum, hvars fönster och dörrar

ändå tillslötos för natten, för att uthålla natt-daggen, för hvilken de äro allt för mycket rädda, så förderfvades och upphettades den instängda luften till den grad, att den snarare kunde göra en frisk människa sjuk, än återställa en i feber liggande till helsan. Till råga på detta skickade man mig en svartbrun Doktor, hvilken, med sin starka figur och grofva façon, föreföll mig af naturen snarare vara ämnad till en Boga, att staka upp en Champan i sällskap med sina likfärgade bröder, än att med sina grofva svarta näfvar känna en sjuk människa på pulsen. Också voro hans medikamenter derefter, då han började med att ordinera en förfärlig dosis tjock Maisvälling. Det var säkerligen min lycka, att jag redan i början mistade förtroendet för både honom och hans läkemedel; ty efter en så beskaffad början, är det verkligen svårt, att säga hvarmed han tänkte sluta; i synnerhet som jag sedermera fått höra, att andra dylika färgade Colleger af den höga fakulteten härstädes ordinera salt fisk och anisbränvin för hetsiga febrar. Man kan åtminstone icke förebrå dessa Herrar, att de som Charlataner genom en mängd pharmacopeiska artiklar uppdrifva apotheks-räkningen, eller i tekniska ut-

tryck och *de arte* förpassa sin patient till evigheten; ty medikamenterna äro lika simpla som välkända, och följer man i öfrigt Æsculapens föreskrift, så bör det otvifvelaktigt gå både fort och för godt köp, så vida icke sjukdomen är allt för envis och ihärdig.

Det var emellertid min lycka, att jag äfven hade recommendations-bref till en annan Köpman härstädes, vid namn Travers, från Förenta Staterna, en ung man, som i alla afseenden var den hyggligaste och hederligaste utländning jag träffat bosatt i Colömbia. Sedan han fått veta min sjukdom, kom han sjelf och förde mig från den otrefliga boningen till sitt hus; och då han ändå tyckte, att der icke var nog tyst och stilla, skaffade han ett särskildt hus tillika med en förträfflig skötgumma, hvilken, i förening med en annan af honom sänd Doktor, gjorde det möjligt, att rädda mig från den farliga febern. Doktorn, en bildad Creol, vid namn Miranda, var lika mycket olik sin föregångare i anseende till sin skicklighet som sin färg; och hans Spanska Flugor och Vomitiv hade bevisligen en bättre effect, än Mulattens maisvällingar. Sjukgumman kan jag ej underlåta med tack-samhet nämna, då hon i min tanka var den,

som egentligen räddade mig. Det var en lång åldrig Negrinna, hvars svarta krusiga hår redan börjat hvitna; och som, oaktadt sin svarta färg och besynnerliga karlnamn — *Mathias* — skötte mig med en nästan moderlig omvårdnad. Också var det endast genom hennes kloka skötsel, som det blef möjligt för mig, att efter sex veckor kunna gå uppe igen, och börja se mig omkring i den för mig ännu fremmande Staden.

Mompox ligger på Magdalena's venstra strand, längs hvilken den sträcker sig öfver halfannan mil, ehuru den icke är mera än tre gator bred. På ena sidan tillstöter en med Rozas, planteringar och små gångstigar uppfylld skog, och på den andra flyter den breda jemna floden, för hvars flödande under regntiden Staden skyddas genom en tjugefem fot hög mur, som tre fot tjock, följer stranden öfver en mil. Gatorna, ehuru så långa, äro breda och nästan raka, utan stenläggning, men några de förnämsta försedda med trottoirer. De större husen äro af mursten, icke mera än en våning höga, men snygga, hvitlimmade och så svala som möjligt. Den gatan, som ligger längst från Floden, likasom ändarna af de tvenne andra, äro helt och

hållet bebyggda med Indianhus, som vanligt af bambuvägggar och palmtak sammansatta, men temmeligen höga samt i allmänhet renliga och af ett trefligt utseende. Gatorna afskäras i räta vinklar af breda gränder, som, börjande vid Quaiens trappor, förlora sig i småskogens gångstigar.

Klimatet är förfärligt hett, då sällan någon vindpust förmår upptränga från det så långt bort liggande hafvet. Det anses också vara ett af de hetaste i Colombia. Ofta stod termometern på eftermiddagen på 35°, och ej sällan var den uppe på 40°. Midt på dagen är det nästan omöjligt att vara ute; men morgnar och aftnar deremot äro, ehuru visserligen varma, ändå ganska behagliga; och är det då en verkligen vederqvickande njutning, att göra en promenad på de långa Indian-gatorna med sina vackra utgångar åt småskogen; eller ock, följande den långa Quaien, njuta af den friskare luften längs Floden, i midten af hvilken en liten täck Ö, med sina platan-planteringar, cocosträd, småskog och några Indian-kojor, återspeglar sig på den jemna lugna vattenytan, som endast oroas af en och annan lätt frampaddlande Canot. I öfra ändan af nämde flodgata ligger Varfvet med sina stora

lummiga Ceibas-träd, hvilka, tillika med Cocos-palmarne, beskugga arbetena derstädes. Här byggas alla de stora champanerna, hvilka utgöra de egentliga flodfartygen på Magdalena. Staden har endast ett stort Torg, hvars ena sida formeras af Quaïen, och den andra af Cathedral-kyrkan. Här finnas dessutom trenne andra kyrkor samt några kloster, hvilka likväl nu äro upphäfdä.

Folkmängden uppgår till nära 8000, hvaraf säkerligen två tredjedelar äro Indianer eller Negrer. Nära hälften af dessa eller den färgade klassen, utgöres af Bogas och deras familjer. Då man undantager dem, äro Mom-pox-boarne ett trefligt och godsinnadt folk. Här finnes en mängd små köpmän, hvilka för det mesta äro af den hvita racen, äfvensom många handtverkare af den kulörta. Bland de senare utmärka sig i synnerhet några Guldsmeder, hvilka arbeta bättre, än man skulle förmoda här. De förfärdiga ganska nätta och fina saker, ehuru de icke behöfva hushålla så mycket med guld, som våra. Garnizonen utgöres af ett kompani Soldater, hvilkas förnämsta göromål är att paradera vid de många religiösa processionerna, samt dess emellan, så godt de kunna, hålla de obändiga Bogas i ord-

ning. Här finnes äfven en stor mängd Prester, lika fanatiska som okunniga, på hvilkas intolerance jag längre fram får anföra exempel.

En half timma efter solnedgången, eller omkring klockan half sju på aftonen, förkunna klockarnas jemna klämtningar, att *la Oration* — Aftonbönen — börjas. Då detta infaller just vid en tid då den mesta rörelsen är på gatorna, och bullret på stället som störst, så framställer denna allmänna andaktsöfning ett besynnerligt och högtidligt skådespel. På en gång upphör all rörelse, och allt, till och med det ringaste buller tystnar. Det är liksom en hastig förtrollning förlamade eller förstelnade menniskor och djur, och en högtidlig tystnad hvilar öfver hela naturen. Allt stannar i samma ställning, som då klockans första slag hördes, och förblifver så till dess det sista gifves. Der ser man en mängd Indianer med hattarne i handen, stumma och orörliga, som en grupp statuer, stå blandade om hvarandra i samma positioner, i hvilka de ett ögonblick förut pratade, skreko och gesticulerade som marionetter. Der åter hafva några Ryttare tvärstannat i den fullkomligaste halt, ehuru de minuten förut ilat åstad med en fart, som skulle de velat hinna fram

innan de blefvo öfverraskade af detta ovilkorliga dröjsmål. Utför de långa gatorna ser man nu de förut lifligt språkande människorna på en gång förvandlade till tysta bilder, liksom utsatta till prydnad vid sidorna af gatdörren. Äfven på Floden har denna moment ett nästan lika inflytande, och ser man der ofta Negern, med hatten i den ena och åran i den andra handen, sitta tyst och utan rörelse i den lilla Canoten, hvilken stilla neddrifver med strömmen. Med ett ord: allt hvilar för ett ögonblick; men knappt har sista klämtningen dånat ut i den tysta nejden, förr än allt andas sin förra liflighet: liksom hade klockans sista slag elektriserat hela naturen igen, återtager bullret och rörelsen sin gamla gång, men med förnyad styrka, nästan som om de ville taga sin skada igen för det korta uppehållet. Oväsendet ökas nu äfven genom klockorna, hvilka i gälla pinglingar instämma en tid i den allmänna bullrande rörelsen. Alla de förut på hattar blottade hufvuden, betäckas nu på en gång, och hvar och en önskar den bredevid varande: "*Buenas noches!*" — God afton!

Husen äro ganska ändamålsenligt construerade med långa djupa corridorer, till hvilka

solen aldrig kan intränga, för att på detta sätt, så mycket möjligt är, temperera den i alla fall odrägliga hettan; ty aldrig insmyger sig någon vindpust i dessa boningar. Om möjligt gör man här ändå mindre än i Cartagena och Santa Marta, utan ligga de större delen af dagen och drömma i hängmattorna. Efter solnedgången ser man alla husdörrarne garnerade med de utsatta stolarne, på hvilka invånarne liggande baklänges prata, röka och musicera till långt inpå natten. Den senare talangen är i synnerhet förbehållen fruntimmerne, hvilka traktera den lilla förr nämnda harpan med en förundransvärd skicklighet. Mompox-damerna äro också renommerade här för öfver hela landet, ehuru de icke känna noter, ej en gång till namnet. Det är ändå verkligen förvånande och angenämt, att höra till och med fyra dylika virtuoser stämma upp något af deras raskt gående stycken, hvarvid hvar och en med sin stämma accompanjerar hvarandra med en säkerhet och precision, som icke det ringaste fel stör eller afbryter. De äro också hvarken difficila eller högmodiga öfver sin konst, utan låta gerna, till och med fremlingar, höra deras små aftonconcerter. Liksom i Santa Marta äro de all-

deles inga sångerskor, hvilket de troligen sjelfva kommit under fund med, ty sällan hör man dem plåga sig och andra dermed.

Större delen af fruntimren härstädes, så väl bättre som sämre, äro behäftade med en till utseendet förfärlig, fastän ej så elak sjukdom, bestående i stora böldaktiga utväxter på halsen och under hakan, hvilka, då de ibland uppgå till ett barnhufvuds storlek, gifva dem ett rysligt utseende, samt hindra den fria rörelsen af hufvudet och halsen, men äro för öfrigt på intet vis smärtande. De kalla dessa mjuka bölder *Cotos*, och veta intet botemedel för dem. De äro så vanda vid dem, att de icke mycket bry sig dermed; också hör man dem icke beklaga dem, som fått denna fula halsprydnad, utan endast afundas den, som sluppit densamma. Vanligtvis börja de på flickor af femton år, och växa sedermera så småningom, till dess de vid deras fyrtio års ålder erhållit sin fulla storlek. Besynnerligt är, att man högst sällan ser någon karl behäftad med dessa obehagliga halspåsar.

I allmänhet är man här mycket artig och höflig, och skulle det anses för en stor obehleffenhet, att icke på gatan helsa på en

menniska, som man endast sett eller talt med en gång förut. Detta gäller om både bättre och sämre, hvilka likvisst dervid icke aftaga hatten. Hör man då den brukliga frågan: "*Como 'sta?*" — Hur' står till? — så besvaras den sällan med annat än "*Para servirle*"! — Till er tjänst! — eller ändå bättre "*A su disposicion!*" — Till er disposition! Äfven svaras ofta "*Sin novedad!*" — Utan nytt! — hvarmed de mena "Som vanligt!" så att man sällan får något upplysande svar på denna fråga, hvilken också blott betraktas som en tom helsning. Man gör sällan något besök i ett hus, der icke Värden påstår, att hela huset är till tjänst; äfvensom man aldrig inkommer under en måltid, hvarvid man icke ombedes att nedsätta sig vid bordet och deltaga i anrättningen: hvilka tvenne complimenter man icke får taga så alldeles efter bokstafven. Man lefver emellertid alltid på en förtrolig och lätt fot med hvarandra; och då man sällan kan, eller behöfver, göra något i detta heta klimat, så fördrifves tiden mest sysslolöst, antingen hemma i hängmattan, eller borta på visiter, hvarunder allenast pratas ouphörligt; så att de i detta hänseende framlefva ett kanske för många, äfven bland oss, afundsvärdt lif.

För att ge en bättre idé härom, skola vi följa en ung Creol en hel dag, och välja dertill en Söndag eller Festdag, emedan sådana upptaga en stor del af veckan, och man dessutom, i anseende till göromålen, anser de öfriga, om icke som helgedagar, åtminstone som hvilodagar. En sådan Herre, hvilken vi ponera vara af den hemedlade klassen, stiger gerna bittida upp, klockan fem, och, är det månsken, kanske en timma förr; hvarefter han genast förfogar sig till kyrkan, hvarest då hålles messa, och der han är säker att råka sin sköna. Derefter förfogar han sig antingen hem, för att åter genast intaga hängmattan, eller ock badar man först, hvarefter intages "*la Mañana*" — Morgonsupen — ett glas bränvin, försatt med anis; hvarefter sofves en stund till klockan sju. Nu drickes en kopp chocolade, hvarefter rökes en cigarr, under hvilket göres toaletten. Derefter göres en lustritt utåt de långa sandiga gatorna, vanligtvis i starkt traf från början till ändan deraf, så att hästen alltid dryper af svett då han en timma derefter hemkommer. Klockan emellan åtta och nio ätes frukost, hvarefter åter bevistas messan, så vida den der sökta kommer dit. Derifrån går man till källaren,

hvarest nu tages "*las Once*" — klockan Elfva — som åter består i en sup anisbränvin. Derefter spelas några partier Billard *a los trucos* — med kägglor — ett spelsätt, hvarvid nyttjas fem små kägglor i stället för Carolina-bollen. Sedermera återvändes hem, för att svänga i hängmattan till middagen, klockan fyra, efter hvilken åter göres en utfart till häst, lika häftig som på morgonen. Derefter besökes kanske åter Caffehuset, hvarest nu drickes caffe eller äggtoddi, och spelas Billard alltid med tänd cigarr. Nu retireras till de ofta nämde afton-sällskaperne, der man converserar ända till sent på natten, under hvilket rökes tobak och drickes chocolad samt vatten. Sedan detta sällskap brutit upp, går man antingen hem, eller oftare på källaren, hvarest nu spelas hazard-spel och lotteri; hvarefter det väl kunde hända, att han återvänder till den skönas fönster, der conversationen nu mera ogenerad kan fortsättas. Vid den sena hemkomsten afklädes ej mera än jackan, västen och skorna; med det öfriga kastar man sig vanligen i hängmattan, hvarest sofves, utan andra sängkläder, till nästa morgon, då dessa persedlar ombytas för andra rentvättade. Detta mode att

förvandla gångkläder till sängkläder, är alldeles icke orsakadt af någon, genom starka drycker iråkad, sanslöshet, ty få nationer äro i detta fall så exemplariska som den Spanska Creolen; och aldrig såg jag ännu någon bättre Colombian försatt i det förnedrade tillstånd, som, fastän det hos oss anses förlåtligt och till och med oskyldigt, hos dem skulle med rätta uppväcka den största ovilja och äfven förakt. Det är väl sant, att många af dem dricka en sort bränvin — *Aguardiente* — men de göra det alltid måttligt, och flera af dem smaka aldrig starka drycker. Så förhåller det sig ej med de i Colombia bosatte fremlingar. Utan att vara drinkare, är det många bland dem, som förtära en anseelig portion starka drycker, då de i detta klimat, utan att känna någon olägenhet deraf, gerna kunna tömma sin halfva butelj Rom eller Cognac, jemte tvenne buteljer Vin, på dagen, blott det under drickandet försättes med vatten. Den starka och beständiga transpirationen är härtill orsaken. De påstå till och med, att det är ej allenast helsosamt, utan äfven nödvändigt för helsans bevarande. Ehuru ett mindre bruk af spirituösa drycker onekligen är för den dervidvande Européen här ej allenast ganska sundt,

utan äfven ett behof, så mycket mera, som det är farligt att här i början förtära oupblandadt vatten, så bevisa likväl i allmänhet både Creolerna och Indianerna, att naturen här ej kräfver mera starka likörer, än i alla andra länder, eller alldeles inga.

På den höga sluttningen vid Floden, emellan Varfvet och Quaien, hålles hvarje morgon en marknad med lifsmedel, hvilken anses vara en bland de mest försedda. Den skyddas på dagen för solstrålarna till en del genom några af de skuggrika Ceibas-träden, under hvilka man då ofta finner några Marketenterskor, som försälja Caffé och Chokolade, jemte en sort af maismjöl och svinflått fabricerade Bakelser. Denne marknad har äfven en, på de förr beskrifna ställena okänd, artikel i den stora mängd Sköldpadd-ägg, här försäljas. Till färg, storlek och utseende likna de ett mindre hönsägg, men äro något mera rundade, med ett mjukt och elastiskt skal. De innehålla en fet oljaktig brandgul materia, hvilken gifver en välsmakande, men kanske något hårdsmält föda. De tagas under vissa månader på sandbankarne i Magdalena-floden; hvilken besynnerliga jagt jag längre fram får omtala. Här finnes äfven en

mängd fisksorter från Magdalena, hvilka kanske äro smakligare, eller åtminstone ej så torra, som de, hvilka fiskas i den salta Carai-biska sjön: bland dessa utmärker sig en stor fisk, kallad *Bagre*, som oftast är fyra fot lång, med mörka fläckar på den ljusgrå kroppen, hvarest en lång bred stjärt och starka fenor, tillika med det breda platta hufvudet, som är försedt med ett stort vidöppet gap, bevisa, att denne fisk lefver af andra smärre kamrater. Också ser man honom som oftast hålla en sträng jagt efter småfiskarna, längs de med trädens grenar beskuggade stränderna, der han från Canoten hugges med en slags liten harpun. Här säljes också en sort bröd, gjordt af maismjöl och plataner, som i långa runda stycken, i form af cylindrar, ligger inbaleradt i stora löf, och under namn af *Bojos* ätes med begärlighet af Indianer och Negrer. Äfven ser man der hela Mais-ax, som, aftagna något förr än de mognat, antingen kokas eller stekas, och ätas då af både bättre och sämre, såsom en ganska välsmakande desert, kallad *Masorja*. Här säljes äfven en betydlig mängd af tvenne af detta landets få manufaktur-varor. Den ena består i stora Lerkärl, hvilka svarfvade af en slags gul lätt lera, torrkas och

brännas svagt, samt nyttjas dels till Vattenkrukor — *Tinajas* — dels till Grytor — *Ollas* — och äfven till Dricksmuggar — *Tazas*. Af de förra finnas några alldeles kolossaliska, då de hålla till och med fyrtio till femtio kannor. Den andre artikeln är en sort lätta, men starka Rep, gjorda af en i Colombia allmän växt, som kallas *Pita*, snarlikt stor Aloe; också tror jag dess Botaniska namn vara *Cactus*. De säljas här under namn af *Cabullas de Pita* — Rep af Pita — och vore, något mera konstmässigt slagne, ett förträffligt trossvirke för den mindre löpande tacklingen i vädret på större Fregatt-tacklade skepp, såsom varande i högsta grad både lätta, starka och smidiga.

Den 21 Januari firades här *San Sebastian's* fest, hvilken, om icke för annat, är märkvärdig derföre, att man då brukar här på gatorna pudra hvarandra med mjöl. I synnerhet äro fruntimren mycket begifna på denna lek: och ingen är säker för dem, som är än så litet bekant med dem. Då min vän, Mr. Travers, kom hem från ett besök i Staden, var han alldeles öfverpudrad på både hår, ansigte och kläder, hvilket var ett bevis af de bättre Damernas glädtighet, hvilka i

allmänhet voro honom mycket bevågna, då han var en bland de vackraste karlar i Staden. Det är annars rätt besynnerligt och löjligt, att på denna dag, nästan öfver allt, se de krusiga Negerhufvuden, alldeles öfverböljda med hvitt puder, göra en löjlig contrast emot deras svarta fysionomier.

Folket härstädes är i allmänhet af ett godt och glädtigt temperament, samt håller alla de många religiösa festerna i mycken helgd, åtminstone hvad det nöjsamma dervid angår. Under hela Jul-carnavalen hördes ett beständigt oväsande från morgonen till aftonen, och från aftonen till morgonen, på gatorna med skott, fyrverkeri, musik och sång, under täta processioner, hvilka, då jag vid vid den tiden låg sjuk, jag ej fick se, men så mycket värre höra; och spökade deras gälla buller och skrik beständigt för den upprörda fantasien. Som vanligt medförde de då alltid en mängd portativa fyrverks-persedlar, såsom solar, svärmare och små raquettes, hvilka senare de påtända i händerna; och då de följakteligen ej kunna så noga dirigera deras flygt, så händer det ofta, att de beskrifva oriktiga rörelse-linier, hvilket var fallet med en dylik, som kom inflygande genom fönstret

upp i taket på mitt rum, hvarest han höll lika mycket oväsande, som den utanföre passerande folkhopen, hvilken härvid stöjade och skrek ändå värre, troligen lika mycket roade af att den gått in genom fönstret, som missnöjda att de icke fått se den längre uppstiga i luften. De yngre af dem, och i synnerhet pojkarne, roa sig då ofta på torget och gatorna med en besynnerlig lek. De hafva nemligen en mängd små smällare, gjorda af krut och papper, i hvilka hänger en krokig knappnål, med hvilken de fästa dem, sedan de äro itända, på hvarandra baktill; och då dessa små machiner derefter gifva flera fräsningar och knallar på de springande pojkarne, så äro dessa halfnakna svarta bytingar, i synnerhet om aftonen, ej olika lika många små-djeflar, hvilka fara omkring med dylikas vanliga attributer, skrik, eld, rök och fräsningar.

Mompox är redan ett ställe med betydlig rörelse och i synnerhet en liflig transithandel, men blir det troligen ännu mera, till följe af sitt förträffliga centrala läge inuti landet, emellan Magdalena och Cauca-floderna, de stora landsvägarna emellan kusten och de inre delarna af landet. Här är också upplags-platsen för så väl alla produkterna från

de högre provinserna, som äfven för den mängd utländska köpmansvaror, hvilka måste passera dit upp, i utbyte derföre. På Magdalena comuniceras med de af denna flod vattnade provinserna *Santa Marta, Ocaña, Pamplona, Bogotá, Neiva, Popayan, Antioquia* och *Mompox*; och på Cauca fraktas saker till och från provinserna *Mompox, Antioquia, Choco* och *Cartagena*; och alla handelsvarorna från Europa och Norra America komma upp på den tredje större kanalen, föreningen af båda dessa floder, som derefter benämnes blott efter den större, Magdalena. Här ser man derföre förråder af Brezilieträd, Chinabark, Hudar, Cacao, Ipecacuanha, jemte något Tobak, Salt, Bomull, äfvensom Guldsand, ehuru den är förbjuden till utförsel. Alla de förr vid Santa Marta och Cartagena nämde exportartiklarna, som äro bestämda för det inre af landet, måste omlastas här på de hithörande egentliga Flodfartygen, Champanerna; hvilket gör frakt- och kommissions-handel till här varande Köpmäns hufvudsak. Utom flera Creolska, finnas här äfven några Engelska, Nord-Americanska och Fransyska handelshus, af hvilka de utländska mest äro att anse som Agenter för deras respektiva Nationers större

handelshus i Cartagena och Bogotá. Skeppsredarne, eller ägarne till ofvannämde Champaner äro, besynnerligt nog, nästan utan undantag, endast Creoler; och är detta ändå en rörelse, som lönar sig ganska bra, och skall så länge göra det, som inga mindre Ångbåtar hinna slutligen alldeles uttränga dessa af Indianer uppfunna, och ända sedan Spaniernas ankomst af dem nyttjade, farkoster. En dylik större Champan kostar ny 3,000 Piaster, men då den lastar 180 *Cargas* — vikt om 250 skålpund — hvaraf hvarje betalas från Mompox till *Honda* eller *Juntas*, der flodresan slutar, med tio Piaster i frakt, så anses de med trenne resor hafva betalt sig. Calculen är också snart gjord, då de hvarken betala någon läst-avgift eller behöfva beräkna någon slitage för segel och tåg, utan de enda omkostnader äro för besättningens hyror och proviant. De största fordra tjugesex Bogas och en Patron, hvaraf de första betalas, för hela resan till nyssnämde ställen, med sexton Piaster, och den senare med tjuge: och då man vanligtvis räknar en dylik resa vara två till tre månader, under hvilken tid endast består salt kött och plataner, hvilka äro ingalunda dyra artiklar, och ej kunna uppgå

till fem piaster i månaden för hvarje man, så bör vinsten på denna fraktfart i alla fall bli betydlig. Då här nu finnas omkring fyrtio sådana större och mindre Champaner, hvilka nästan jemt äro sysselsatte på floden, så finner man hvad för en fart det är på Magdalena, och hvad för ett fält här vore för Ångbåts-industrien, om icke Regeringen redan monopoliserat bort denne sistnämde fart, hvilket vi längre fram skola omtala. Här finnes dessutom en otalig mängd Bongos, Piroguer och Canoter, hvilka nyttjas till smärre resor och mindre laster. De ligga i en nästan continuerlig rad längs den höga Quaien, hvilken framter en ganska liflig tafla, då den ofta är uppfylld med Bogas, som der kryssa emellan båtarna och de å andra sidan belägna krogarne. — Floden stiger vid regntiden, eller i Juni och December, nära tjugo fot öfver dess höjd i Mars och September, hvilka stora omvexlingar förorsakat byggandet af den höga murstens-Quaien, som hindrar den lösa stranden från att vid dessa tillfällen bortsköljas eller remna.

Natten emellan den 27 och 28 Januari var det en, äfven i Mompox, ovanligt stark åska. Då jag på flera ställen förut nämt åska och

blixtrar, utan att vidare uppehålla mig vid dem, skall jag nu söka beskrifva en af dessa rysligt sköna phenomener i ett tropiskt klimat. — På länge hade icke någon regndroppe nedkommit, för att mildra den brännande hettan, eller dölja det myckna fina stoft och damm, hvilket i tjocka moln uppsteg vid minsta rörelse från de torra gatorna, från hvilka icke den ringaste väderpust kunde förskingra det. Icke ett enda moln syntes på den gulbleka, liksom uppglödgade himmelen. En hemsk tystnad hvilade öfver både himmel och jord, och den stilla naturen tycktes vara död. Endast Solen, orsaken till denna vanmakt, rörde sig, och regerade despotiskt öfver den dignande naturen: med fulla jättekraften af sin lodrätta styrka agerade den oförtrutet, liksom för att alldeles uppsmälta jorden och atmosfären. Detta hade nu varat någon tid, men länge kunde det icke göra det; ty annars kunde man befara, att det skulle gå med Mompox liksom det fordom gjorde med en del af Jorden, då Herr Phaëton gjorde sin lustfart med Phoebi equipage. Också om icke Magdalena-floden, lik Nilen då, af torrkan och hettan alldeles försvann, eller som Ovidius försäkrar: *Nilus in extremum fugit perterritus*

orbem, så hade den till en betydlig del förminskats; och var det nu blott som en stor Bäck emellan Staden och den midt emot liggande Ön, på hvars sluttande sandstränder Krokodilerna lågo och gapade, liksom försmäktande af törst. — Ändteligen hördes en dag, på eftermiddagen ett och annat doft aflägsse buller från några hastigt uppkommande små moln på den östra horisonten, hvilka utvidgade sig i beständigt tilltagande rörelse, så att då Solen vid sin nedgång kastade de sista blekröda strålarne på dem, hade de redan intagit en betydlig del af himmelen, och tycktes med glupsk begärlighet utsprida sig öfver den återstående delen deraf. Oräkneliga blixtrar genomkorssade i alla tänkbara directioner de svartgula inelfvorna af detta hotande monster; och åskan, som nu började med en helt piano-gående ouverture, ökade på aftonen jemt takt och instrumenter, så att den på natten exequerade ett förfärligt tutti-furioso med sådana fortissimo-löpningar, att både Orchester och Salon dervid darrade. — Den första effecten af detta oväder var en detsamma förelöpande stormvind, hvilken tjöt fram i förfärlig heshet, och försatte den stilla nejden i en skräckfull verksamhet. De höga bladfulla

Ceibas-träden vaggade ängsligt sina yfviga grenkronor, hvarifrån en mängd gulnade blad nedhaglade: de smala kala stammarne af Cocos-palmarna böjde sig med bäfvan, och svängde förskräckta de långa veka grenarna i luften, hvilka alla i en direction tydligen utvisade från hvad håll vinden kom. Den fina sanden och dammet på gatorna förlorade nu den lilla tyngd det förut haft, och liksom på en gång befriadt derifrån, flög det upp i luften och insvepte allt i ett mörkt chaos: en mängd deraf for med stormen in i husen genom fönster och dörrar, hvilka med detsamma öppnades eller igslogs med ett hemskt klämtande buller. Ändteligen nedsläpptes några digra regndroppar, hvilka, ehuru stora de voro, ej lemnade något spår i den torra jorden, utan försvunno i den, liksom en kastad sten i den djupa sjön. Men snart tilltogo de i mängd och styrka, så att de innan långt öfverväldigade både storm, damm och torrka: och nu nedströmmade, som ett vattenfall, den tunga vattenmassan öfver Staden. Man kände dess tryckning på luften, och nästan fruktade, att de skyddande taken ej skulle kunna emotstå den. Emellertid accompagnerades dess jemna buller af de täta åskknal-

larne; och hela spektaklet eclairerades af de nästan beständiga blixtrarne, om hvilka man icke kunde säga, att de följde tätt på hvarandra, ty sällan gåfvo de något mellanrum, då hela atmosfären var uppfylld af antändt elektriskt fluidum. Man urskiljer också tydligen tvenne, om icke flera differenta åsk-lager öfver hvarandra, af hvilka det öfra oupphörligt afladdar i sjelfva molnen, och den nedra deremot höres mindre ofta, men på närmare håll. Detta gör, att man här nästan alltid vid starka åskväder har en beständig musik, bestående af det jemna dånet eller malningarna af den högre upp agerande åskan, hvilket som oftast öfverröstas af den nedras alldeles förfärligt dundrande knallar. Dessa senare äro också i sanning sublima, och fullkomligt harmonierande med detta landets stora majestätliga natur. Våra thordön skulle, i jemförelse med dem, ej vara annat än svaga imitationer, eller snarare echo, af dessa långa fasansvärdt brakande rullader, hvilka tyckas skaka jorden till sitt innersta, under det de uppfylla den darrande luften med sitt allt öfverröstande dån, som slutligen genom upprepade genljud förlänges i de aflägsne skogarne och bergen, till dess de utträngas af en ny ännu förskräck-

ligare knall. Det är emellertid en stor lycka, att Åskan ej här så ofta slår ned; åtminstone hör man sällan någon af henne förorsakad olyckshändelse. Orsaken dertill ligger troligen deri, att antingen större delen af det elektriska fluidum uttömmar sig i sjelfva atmosfären, eller ock afladdar sig i de ofantliga ödsliga skogarna, der de gamla torra träden äro lika många ledare, hvilkas krossade spilror ej kunna upptäckas af andra, än de under dem boende vilddjuren. — Detta oväder varade hela natten nästan oafbrutet, och hade den goda effecten att det, för någon tid åtminstone, mildrade hettan och bortjagade musquiterna, samt återgaf nytt lif åt den nu uppfriskade naturen.

Mompox vore för öfrigt både i anseende till sina trefliga invånare, äfvensom sin belägenhet vid Magdalena - floden, den stora landsvägen emellan kusten och Hufvudstaden, på hvilken alla resande, nyheter, m. m. till och från Europa och Norra America skola passera — en kanske angenäm vistelse-ort i detta landet; så vida den icke besvärades af den allt annat uppvägende förfärliga hettan, för hvilken nästan aldrig någon lindring finns, då högst sällan, och då alltid svagt,

någon svalkande fläkt hinner tränga hit upp från det så långt bort liggande hafvet. Också är det med glada känslor man lemnar denna stad, i synnerhet då det, som nu, skulle bära af uppåt de bergiga, uppe i Anderna liggande, tempererade Provinserna; ehuru man, för att hinna denna Elysée, måste genomgå skärselden — eller göra en lång resa på Magdalena-floden.

CAP. VIII.

Resa på Magdalena

Den 27 Januari hade jag hunnit få allting i ordning till flodresan. En dylik klargörning är icke den behagligaste för den der-vid ovande, och fordrar tid samt medför äfven ledsamheter, då man skall göra allting sjelf. Det första man då har att anstalta om, är att hyra Fartyget, hvilket, då man icke har annat att medföra, än sina saker, är bäst att taga bland de mindre lätta båtarne, kallade *Piraguas* eller *Barquetas*; emedan de ej behöfva mera än Patronen och tvenne Bogas, för att ändå tämligen fort gå upp emot Floden. En sådan farkost hyres då för dagen, och kostar vanligen från två till tre Realer, hvilket betalas en del i förhand, och det öfriga hemsändes med Patronen vid resans slut. Dernäst kommer besättningens förhyrning, till hvilken ända man ackorderar med en Patron, hvilken då emottager den öfverenskomne betalningen både för sig och Bogas. Det är onekligen en risquabel affär, att så der på förhand lemna en mängd pennin-

gar till en alldeles okänd Indian eller Neger, i synnerhet i detta, för sin goda polis mindre märkvärdiga, land. Men det händer ändå ej så ofta, att man blir bedragen af Patronen, på hvilken man vanligen fått adress genom någon bekant härstädes; och huru det än går härmed, så måste man utsätta sig derföre, då här icke fins något annat sätt att få folk. Patronen förhyrer då på samma sätt sina medhjelpare, d. v. s. gifver hela hyran på förhand; och då dessa Herrar i allmänhet hysa mindre grannliga idéer om det bindande af denna inmönstring, så är man ganska lycklig, om man icke blir bedragen på dem; ty om någon af dem ej infinner sig på den för afresan bestämda dagen, får man ingen annan tröst af Patronen, än dess laconiska intyg: "*Se fue!*" — Han har gått sin väg. Sällan lönar det också mödan att följa honom, ty om han, efter mycket besvär och tidspillan, också ertappas, är det aldrig fallet med penningarne. Är man nog lycklig att undslippa denna ledsamhet, så kan man ändå aldrig undgå en annan, att få vänta på hela Herrskapet en eller kanske några dagar; ty de lemna aldrig krogarna förr, än alla deras penningar äro gångna, och embarquera icke förr

än fickorna äro toma på silfvret, liksom voro de rädda, att dermed för mycket lasta det lilla fartyget. Utom båt och folk, måste man äfven vara betänkt på proviant, och i allmänhet alla behofver, med undantag af vatten och ved, som man har på längre sjöresor. Till den ändan får provianteras med salt kött, plataner, ris, chocolad, rom och vin, hvilka tvenne senare artiklar äro så mycket nödvändigare att medföra, som Magdalena-vattnet svårligen kan drickas utan upblandning dermed. Medtager man något brännvin för Bogas, så har man ingen orsak att ångra sig deröfver i längden, ty detta *aqua probata* är, om möjligt, lika souveraint här, som hos oss. Naturligtvis måste man äfven medföra nödiga kokkärl och öfriga persedlar, så väl för att laga, som att servera, maten; och är det väl vid intet tillfälle, der en väl inrättad kantin spelar en så betydlig role, eller tyckes vara mera passande, än i en Pirogue på Magdalena-floden. En mindre vattenkruka är så mycket bättre att medföra, som, då den påfyller om aftonen, den under natten både klarnar och kyler det annars odrägliga, heta och lerblandade flodvattnet. Några medicinska artiklar äro, om icke just nödvändige för eget

bruk, ändå ganska bra att medföra, ty de kunna sedan icke erhållas på Floden; och då man der oftast är anlitad af de ensamt boende Indianerna, att agera Doktor, så har man då den tillfredsställelsen, att i de flesta fall ganska väl kunna svara dertill genom ett eller annat purgativ eller vomitiv. Kina-bark bör ej heller saknas i res-apoteket, då frossfebrar här äro mycket gängse, och det dessutom, intaget i ett glas madera-vin på morgonen, är ett godt preservativ för febern. Man måste också medföra, om icke en madrass, åtminstone en filt eller något annat, att ligga på i botten på båten, äfvensom en halm-matta för sandbankarna, de vanliga bivouaquerna under resan; och slutligen får icke glömmas *ne plus ultra*-artikeln, musquit-nätet. En stark paraply och en lätt fogelbössa blifva i längden, om icke just så nödvändiga, som för Robinson Crusoe på dess ensamma ö, åtminstone både angenäma och nyttiga instrumenter på den långa floden. Kan man nu till alla dessa saker tillägga några böcker, hvilka, under den förfärligt enformiga passagen, blifva alldeles oskattbara, de må då vara skrifna i nästan hvad ämne, och på hvad sätt, som helst, så kan man åtminstone påstå, att man gjort hvad

i ens förmåga stått, att göra den besvärliga resan så beqvämlig, som möjligt. En ung Engelsman, bosatt härstädes, vid namn Bray, hade jag att tacka för den sista artikeln, hvilken till det mesta utgjordes af några de bästa af Valter Scott's romaner; och svårligen har väl också denne Författare blifvit läst med mera nöje och odelad uppmärksamhet, än nu på den tysta ödsliga Magdalena-floden.

Klockan sju på morgonen, följande dagen, lemnade vår lilla pirogue en af quaiens trappor, och ilade nu långs densamma, under högljudt skrik af Bogas, hvilka vid dylika tillfällen, då någon ser på dem, alltid öka skällandet och stampningarne. Då vi passerade marknads-platsen dreyades bi, för att ytterligare uppköpa några för resan nödiga effekter, bestående i en vattenkruka och en lergryta för besättningen, jemte ett af de förr nämnda repen till fånglina åt canoten. Dessutom upphandlades äfven någon färsk cajut-provision, bestående som vanligt af kycklingar och ägg. Sedan denna affär var slutad, fortsattes eller egenteligen börjades resan, hvarunder Bogas som vanligt började sina rop med en lång sång, hvaraf "*Ave Maria purissima, santissima! &c. &c.*" tydligast höres,

hvilken slutligen lemnade rum för "*Adios Santa Cruz* de Mompox*"! som tillika med svordomen "*Cara...!*" inblandades mellan de vanliga skällningarna och hvisslingarne, så länge vi kunde upptäcka något af den lemnade staden.

Klockan tio förmiddagen lade vi i land vid ett på venstra stranden liggande litet ställe, kalladt *San Fernando*, hvarest skars en mängd veka käppar, hvilka i form af bågar uppsattes till tak öfver kajuten i Canoten; dessa förbundos sedan med bamburör, hvar på lades palmblad, för att utehålla solen och regnet. Här, vid detta ställe, åto vi äfven frukost, samt tillagade maten för middagen, hvilken derefter förvarades i dess gryta om bord. Då vi icke kunde koka i den lilla båten, gjorde detta att vi ej behöfde uppehålla oss för kokning mera än en gång om dagen, eller vid frukosten, som alltid hädanefter inträffade emellan åtta och tio på förmiddagen. Detta var en sak, hvilken Bogas ej tyckte så särdeles om; men då jag förbehållit mig detta, som en ovilkorlig artikel vid förhyrningen, hvari

* *Santa Cruz* — Heliga korset — äfvensom *Santa Fé* — Heliga tron — nyttjades af de bigotta Catholska Spaniorerna framför namnet på flera af deras städer, härstades.

äfven Patronen instämde, så blefvo de slutligen vanda dervid.

Det torde kanske vid detta tillfälle ej vara så opassande att för Läsaren presentera dessa Herrar, hvilka ehuru de just icke voro någon connoissance att göra, ändå för nära en månad utgjorde min slutna société. Patronen var en gammal mager Indian, vid namn *San Jago Domingo Ruez*, med en gulröd hud, och svarta raka borstlika hår. Han hade bevistat en campagn under Bolivar, som också var ett outtömligt ämne för deras afton-conversationer; och uppträdde då alltid Patronen som en Talare för det öfriga lyssnande sällskapet. Gubben pratade också bättre, än han kommenderade sina Bogas, hvilka han aldrig förmådde ingifva nödig respekt. Dessa utgjordes af tvenne unga karlar, af hvilka den bäste var en Neger, som, något undersättsig och stark, handterade sin *Palo* med samma färdighet, som han derunder utvräkte grofheter och svordomar ur sin ända till öronen gående breda trut. Han var för öfrigt en lika obändig som rask slyngel, och benämndes *Narcisso Toribbio Santa-Maria*. Den andre var en batard af Neger och Indian, eller som de här kallas *Zambo*, hvilken, med en svart-

brun smidig kropp, förenade styrka och vighet, men var en lat gynnare, som kallade sig ingen ting mindre än *Natividad Appolinar Lopez de Santa-Marta*. Den fjärde medlemmen af sällskapet, som var min betjent, var en sexton års Indian-pojke, vid namn *Joseph Maria Cruz*, hvars ljusgula färg ändå förrådde, att något Europeiskt blod måtte flutit i dess ådror, eller att han rättare borde kallas *Mestiz*, ehuru dess tröghet och sömnaktighet ej öfverensstämde med denna racens vanliga liflighet. Han var ändå nyttig, såsom en god kock, och titulerades af de andra kamraterna "*el Page*," som här betyder en vanlig upppassare. De benämde annars alltid hvarandra med blott ett af förnamnen, hvilket brukas bland både bättre och sämre; också utmärkte de mig endast med "*Don Carlos*," och skulle omöjligen kunnat uttala tillnamnet.

Sedan vi fått kajuttaket i ordning, fortsatte vi resan igen, till klockan fyra, då vi under några skuggande träd åto middag i Canoten; hvarefter vi gingo öfver floden, och, följande dess högra * strand, lade i land

* Då i det följande talas om flodens högra och venstra strand, förstås dermed, som vanligt, att man dervid bör vara vänd med ryggen åt flodens källa och ansigtet åt dess mynning.

klockan sju på aftonen vid en *Playa* — Sandbank — midt emot den på andra sidan liggende Byn *Margarita*, tolf mil från Mompox. Dylika sandbankar väljas alltid till nattläger, såsom varande egenteligen de enda ställen der man, med undantag af stranden vid de tonsådda husen, kan sätta foten i land på denna flod, hvarest stora träd och ogenomträngliga buskväxter ej allenast garnera stränderne, utan ofta sträcka sig utöfver vattnet. Dessa låga bankar förändra sig beständigt enligt flodens stigande och fallande, och äro ganska små eller inga vid dess högsta flöden; också gå icke Bogas vid denna tiden utan från ett bebodt ställe till ett annat, och deras skäl dertill: "*No hay playas!*" — Det finns inga sandbankar — är ofta lika obehagligt som giltigt, ehuru de kanske oftare begagna denna pretext, för att ligga qvar der de äro. En sådan bank hänger antingen tillhopa med stranden, eller också ligger den som en ö ute i floden. Desse senare kallas Krokodil-bankar, och bära skäl för namnet, då de merendels på dagen bebos af nämde djur. De preferas, det oaktadt, för de andra, då krokodilen alltid går derifrån på aftonen, för att fiska öfver natten; och man dessutom här alltid är

säkrare för Tigrar och Ormar, hvaraf stränderne öfverflöda. Sedan man något uppdragit Canoten på banken, ställa Bogas sina långa pålar upprätt i sanden, hvarvid de uppbinda musquit-näten, under hvilka lägges en tunn halm-matta, och med det samma är sängen bäddad. Jag begagnade emellertid sällan detta, då jag sof bättre i båten, hvarest musquit-nätet fästades under det låga palmtaket.

Klockan fyra på morgonen följande dagen, som var en Söndag, började vi igen under ett klart månsken: passerade vid soluppgången en by kallad *Guama* på högra stranden, hvarefter vi gingo öfver floden, och landade klockan åtta förmiddagen vid en by, vid namn *Chioya*, ungefärligen tolf mil från nattqvarteret. Under det frukosten tillagades, gjorde jag en tour i den lilla byn, i hvars ena ända ligger kyrkan, som endast skilde sig från de öfriga hyddorna genom sin storlek och något tjockare lerväggar. Dess inre var lika anspråkslöst, och det märkvärdigaste af dess prydnader var den lilla predikstolen, som satt på en hög påle, ungefär som ett dufslag på bondgårdarne i Norra Tyskland. Som Bogas nödvändigt skulle bevista mässan härstädes, kommo vi icke härifrån, förrän vid middags-

tiden, hvilket ändå kunde anses som ovanligt, ty sällan eller aldrig låta de en Söndag gå förbi, utan att under densamme få ligga öfver på något ställe. Termometern stod i dag, klockan två eftermiddagen, på 34°. Klockan fyra stannade vi, för att äta middag, hvarunder jag badade. Denna sak, som i detta klimat är på en gång nyttig och angenäm, är ändå förbunden med fara; och bör man icke göra det utan emellan Canoten och land, samt derunder hålla god utkik på Krokodilerne. Iakttager man dessa försigtighetsmått, så är det ej så farligt, åtminstone gjorde jag det hvarje dag hädanefter. Klockan sju på aftonen förtöjdes vid en Krokodilbank, hvarest som vanligt först upptändes en stor eld af den mängd torra träd och grenar, här finnas nedförda af floden under regntiden; omkring denna eld sätta de sig sedan och språka, röka och jaga musquiter en timme, hvarefter de förfoga sig till sängs under musquit-nätet.

Måndagen, den 30, började vi äfven klockan fyra på morgonen. Detta är annars en ovanlig sak; men var också en af artiklarne vid förhyrningen, hvaremot de förbehållit sig en timmes hvila midt på dagen, så länge månen

tillät dem om morgnarne på detta sätt taga skadan igen. Klockan sju på förmiddagen passerade vi mynningen af en liten flod, kallad *Rio Cezar*, hvilken, kommande från en Nordost upp liggande insjö, vid namn *Zapato*, kastar sig här i Magdalena. Denna insjö, den största i Colombia, är vissa tider på året alldeles öfverhöljd med en sort stora Änder, och de låga sumpiga stränderna, emellan den och Magdalena-floden, tillbjuda en den mest besynnerliga och lönande fogeljagt, man kan tänka sig, hvilken jag vid återresan får omtala, då jag, i sällskap med en vän från Mompox, hade det nöjet att deltaga i en sådan. Något ofvanföre på högra stranden passerades en by, vid namn *Banco*; och klockan åtta landades vid en på andra sidan närliggande stor by, kallad *Peñol*, ungefärligen sextio mil från Mompox. Här låg nu en stor Champen, hvori jag råkade en bekant, som gått från sistnämde stad för åtta dagar sedan, hvaraf han nu legat här de fyra, utan annan orsak, än att dess Bogas funno sig mera roade af att ligga stilla här, än fortfara vidare. — Vid detta tillfälle vore det kanske ej så orätt, att något omständligare beskrifva dessa människor, hvilka i mera än ett fall kunna anses

som en egen besynnerlig race, och i alla hänseenden betraktas som ett oundvikligt ondt under resan på Magdalena-floden.

Med Bogas * menas de karlar, hvilka nyttjas på flodfartygen härstädes. Det vore orätt, att kalla dem sjömän, då de icke förstå något annat, än att med sina långa stänger staka upp ett sådant fartyg emot strömmen. Detta är ändå ett af de värsta arbeten, en människa väl kan åtaga sig, i synnerhet i detta brännande klimat; också är det liksom denna kroppens förfärliga ansträngning hade ett elakt inflytande på sinnet, ty svårligen lär det finnas någon Corps eller Skrå värre, råare, obändigare, eller, med ett ord, mera likt de vilda djuren, än Bogas på Magdalena-floden. Det är omöjligt, att på annat sätt, än genom rädslan, verka på dem; ty löften, skänker, till och med det allsmäktiga guldet kan icke förmå dessa människor, att gå ett steg längre, än de i sin dumma envishet beslutat. Man skulle väl kunna kalla dem lata, då de ofta ligga flera dagar, och ibland veckor, på ett ställe, utan annan orsak, än att de ej vilja

* *Boga* — Roddare — kommer af Spanska verbet *Bogar* — Ro — eller också tvärtom, om man så behagar,

gå derifrån; men det vore kanske ändå orätt att göra det, då man dess emellan ser dem staka upp en svår Champan emot en hård ström, från klockan sex på morgonen till klockan sex på aftonen, under all den förfärliga hetta, en klart skinande tropisk sol kan åstadkomma. Deras arbetsdagar balancera emellertid icke hvilodagarne, och skulle det vara mycket bättre, och gå fortare, om de arbetade mindre häftigt, till exempel, blott tvenne dagar, och hvilade den tredje; ty på detta sätt skulle de ändå kunna hinna på en månad eller sex veckor den väg, på hvilken de nu använda två till tre månader. Under den tid de ligga stilla, hvilket alltid är vid byarne, eller åtminstone bebodda ställen, göra de ingen ting, utom äta, sofva, supa, gräla och slåss. Ehuru de vanligtvis skrika bättre, än de fäkta, och i allmänhet ej äro några farliga slagskämpar, händer det ändå, att deras strider slutas blodigt, ty de medföra nästan alltid sin Machet, och skämmas vid dessa tillfällen, att ej förvandla denna långa knif till vapen, ehuru de, som sagt är, verkligen äro för rädsla och fega, att vara blodtörstiga. De hafva intet band på sig, och kunna göra hvad dem lyster, ty Alcalderna i de byar, hvarest

de kampera, äro glada att icke bli anlitade, att blanda sig i deras affärer, då de ej hafva någon styrka, att sätta emot dem; och Patronerne, som borde vara deras Kaptener, äro ofta lika stora lymlar som resten, och kan en sådan i alla fall ej anses som annat, än en *primus inter pares* på champanen. Olika alla andra corpser, saknar man hos dem den egenskap, hvaraf de vildaste, till och med röfvar-band, kunna berömma sig, nemligen en slags subordination och esprit de corps; ty de erkänna icke Patronen för sin Chef, utan afundas honom endast det mindre påkostande arbetet att styra båten; och hvad den senare egenskapen beträffar, finner man icke tecken dertill, då de hvarken lefva som kamrater inbördes, eller söka hjälpa och försvara hvarandra, om det skulle vid något tillfälle behövas; utan lefva de tillsammans som lika många egensinniga individer, hvilka knapt känna hvarandra, då de äro tvungne att vara tillhopa, och aldrig fråga efter hvarandra, sedan de efter resans slut äro skilda åt. Ehuru på sitt sätt sjömän, äga de icke mera än en af Matrosernes vanliga egenskaper, den nemligen, att ej gerna lemna land förr, än hyran är förstörd på ett eller annat sätt. Med

ett stort begär efter starka drycker förena de äfven mycken lösaktighet; och, utan att just bekänna sig till polygamien, är det ej rart, att en sådan herre äger flera damer, inberäknade connoissancerna i byarne längs floden. Hvad deras religion angår, så, utan att just vilja disputera det omdöme, jag hörde en Engelsman fälla öfver dessa menniskor, "*that they in general got no religion at all,*" så böra de väl anses som Catholiker, då de beständigt kalla sig "*Christianos,*" och läsa flitigt, under täta korstecken, sitt *Ave Maria*, jemte de andra oändliga latinska bönerne, hvaraf de förstå lika mycket, som alla de lägre klasserne af den Romersk-Catholsk-Apostoliska Religionens bekännare i allmänhet. Naturligtvis hafva dessa menniskor blifvit obändigare efter Revolutionen, och, såsom fria medborgare, drifva de sina republikanska idéer tämligen långt, i synnerhet i frågan om mitt och ditt; ty ofta hör man de ensliga strandinvånarne beklaga sig öfver Bogas objudna åtgärder vid skörden af deras Platan-land, och ej sällan blifva resande af dem bestulna på penningar, hvarvid de då alltid göra honom tillika det sprattet att rymma från honom. Äfven har det händt, att godsägare förlorat

något af sina varor, i synnerhet om desse äro i smärre packor, eller bestå af dricksvaror; ty i detta fallet saknas ofta en eller annan dylik packa, eller ock är någon af de i handeln brukliga *Dame-jeannerna* tom då de framkomma, och man får ingen annan ersättning, än förklaringen att de förra ej finnas, eller den senare gått sönder under vägen. Läger man nu härtill både passagerares och lastägares beständiga klagomål öfver de långsamma resorna, förorsakade af deras långa stillaligganden, så förefaller det besynnerligt, att icke Regeringen något närmare befattat sig härmed. Den har väl till en del gjort det genom, efter hvarandra utfärdade, stränga förordningar emot Bogas, men då dessa endast gifva en laglig makt åt Patronerne och byarnes Alcalder, hvilken dessa begge Autoriteter icke kunna med motsvarande kraft göra gällande, så vinnes härigenom alldeles icke ändamålet. Utan att risquera så mycket som Sultanen med sina Janitcharer, skulle Colombianska Gouvernementet lättare vinna sin afsigt, att tämja detta urgamla öfvermodiga Bogas' skrå, genom att med militäriska åtgärder på ett kraftigt sätt söka, om icke

helt och hållet disciplinera dem, åtminstone ingifva dem något mera respekt för Patroner och Alcalder. Om de till den ändan, i stället för att låta sina Sjö-Officerare ligga overksamme på Örlogs-fartygen i Cartagena, hvarest deras enda fruktlösa sysselsättning är att exercera sina svarta matrosar i bramrånas upp- och ned-tagande, satte dem, tillika med manskapet, på några mindre Champaner i Magdalena-floden, hvilka, under beständiga kryssningar derstädes, ägde rätt att extra-judicialiter bestraffa alla Bogas' förbrytelser, så kunde de till en början räcka deras Patroner en hjälpsam hand, om icke i längden sjelfva dana dylika kaptener, hvilka voro vana vid militärisk disciplin, som de sedan kunde införa på sina champaner. Ty, ehuru öfvermodige Bogas vid alla tillfällen äro, så bäfva de vid blotta namnet af en *Oficial de la Republica*, hvilka senare under kriget icke gjorde så många omständigheter med dessa herrar. Om jag icke blifvit orätt underrättad, har också verkställande makten börjat tänka något ditåt, ehuru bästa sättet att i grund utrota det onda, ändå vore att genom Ångbåtar göra både Champaner och Bogas öfverflödiga.

Naturligtvis äro dessa halfmenniskor lättare manierade i en mindre båt, der de äro få, än i de stora champanerne, der de utgöra ett större antal; ty de äro äfven deri lika vissa djur, att deras obändighet tillvexer med flocken. Också hade jag kommit tämligen under fund med mina, hvilka genom ömsevis använda hotelser och löften uppförde sig bättre, än man hade rätt att vänta efter denna deras, i alla hänseenden ej öfverdrifna, characters-målning. Emellertid måtte de blifvit på något sätt smittade af den här liggande champanens besättning, ty sedan de efter frukosten skulle åter fortfara, ville de icke embarquera, emedan den ene af dem, Neger, klagade öfver kolik. Som den förr nämde, här råkade resanden, en Fransman, hvilken jag kände i Cartagena, redan öfvertalat mig, att stanna qvar, för att äta middag med honom, så brydde jag mig ej så mycket derom, utan önskade blott min karl en snar restitution. Då jag sedan på eftermiddagen kom ner till patienten, fann jag honom sofvande under jemna högljudda snarkningar, hvilka snarare tillkännagåfvo en full, än en sjuk, mage; men då jag uppväckte honom, med tillsägelse att embarquera, sade han sig icke kun-

na det, utan behöfde ett läkemedel. Ehuru jag väl visste hvad som felades honom, och hvad för en kur här hade varit den rätta, svarade jag honom det jag medförde endast tvenne medikamenter, hvaraf det ena var *Ipecacuanha* *, och det andra starkt bränvin med socker, hvaraf det senare nödvändigt fordrade en sträng rörelse genast efter intagningen, hvarvid arbetet i Canoten förträffligt passade: samt frågade honom, hvilka af dessa han valde. — Hvad jag förmodat, inträffade: och inom några minuter var en dosis *aqua vitæ* intagen, samt Canoten i full fart uppåt floden.

På aftonen fingo vi sigte af *Cerrania de Ocaña* — Ocaña Bergskedjan — hvilken, sträckande sig parallelt med floden på dess högra strand, med sina aflägsna blåa contourer gjorde ett behagligt afbrott emot de enformiga låga skogsbevuxna stränderna. Högsta punkten af denna bergssträckning kallas *Cerro de Bocañi*. — Klockan half sju landade vi vid en sandbank, hvarest som vanligt först upptändes en stor eld, omkring hvilken converserades, röktes och striddes med musquiterne,

* Ett starkt Vomitiv, som smakar obeskrifligt illa, äfven i en Negermun.

hvilka här funnos i en obeskriflig mängd, och gjorde tanken på den kommande natten förfärlig. Denna farhåga var också icke öfverflödigt, ty de voro så talrika, att det icke var möjligt uppspanna musquit-näten, utan att medgifva legioners inträngande under desamma. Också fingo hvarken jag, eller någon af sällskapet, någon blund i ögonen under hela natten, hvilken var en af de förfärligaste jag öfverlevvat. Sedan jag på vanligt sätt uppspant mitt nät, fann jag väl, att jag icke var ensam, men hoppades ändå, att som vanligt, efter en stunds flitig jagt, åtminstone icke oroas af något lefvande sällskap. Detta arbete befanns emellertid snart fruktlöst, ty för hvarje dödad framsurrade väl hundra lefvande på nytt, så att slutligen det tycktes som hela det lilla tältet hade varit fullt, och reträtten derifrån det säkraste medlet att icke blifva alldeles ihjälstucken. Orsaken till denna, ändå obegripliga, invasion var, som jag vid morgonen fick se, ett litet hål på tyget, hvilket de genast upptäcka, då de på alla ställen omgifva musquitnäten, ditlockade af den undervarande människans utdunstning. Sedan jag således lemnat dessa objudna gäster i ostörd besittning af sängen, tänkte jag, få

vara i fred utom densamma, och började till den ändan en promenad fram och tillbaka på den lilla sandbanken; men här var det nästan lika, ty beständigt måste man vara sysselsatt med att bortdrifva dem från ansigte händer och ben: och då man slutligen uttröttad, så väl af denna händernas excercis, som äfven af fötternas jemna vadande i den lösa sanden, stannar, för att hvila sig, omgifves man genast af en sky af dessa outtröttliga yrfän, hvilka med fördubbladt raseri låta förstå, att det här icke är att tänka på någon hvila för natten. Denna tortur varade också ända till klockan fyra på morgonen, då månen uppgick, och vi, upplyste af den, kunde finna vägen från detta förfärliga nattläger, och, som det tycktes, musquiternas höggvarter.

Musquiter *, hvaraf här finnas flere slag, äro egentligen en sort myggor, nästan lika stora, fast ojemförligt mera plågande, än våra. De skola häri öfverträffa alla andra kända myggsorter, till och med Medelhafvets mus-

* På Spanska *Mosquitos* — ett diminutivum af *Mosca* — Flugan. De kalla dem äfven *Sancudos*; och benämna i allmänhet alla de härvarande mångfaldiga blodsugande insekterna, ganska riktigt, med ett gemensamt namn *Plaga* — Plåga.

quiter. Likt myggorne surra de omkring en stund under en den obehagligaste pipande musik, till dess de nedslå helst på händerna, ansigtet och fötterna, hvarest de med den fina långa gadden stinga till och utsuga blodet, så att, om de få sitta qvar, de genast antaga en röd färg på den genomskinliga af blod utspända kroppen. Den känsla, som åtföljer stinget, är, fastän svagare, nästan så smärtande, som den ett Bi förorsakar, och den räcker, ej allenast under hela tiden musquiten suger, utan äfven en lång stund efteråt. En större eller mindre röd bulnad följer alltid efter den oemotståndliga rifningen på det inflammerade stället; och finnes här exempel på, att den äfven blifvit farlig i längden, om stället för hårdt upprifves. Som de alltid qvarsitta ända till dess de äro alldeles fulla af blod, så äro de icke svåra att fånga, i synnerhet som det ringaste slag af handen eller en näsduk i ögonblicket dödar dem; så att om de icke kommo i en sådan otalig mängd, voro de icke så besvärliga i längden. Vanligen infinna de sig ej förr än vid solnedgången, eller då solen är skyld af något regnhotande moln, om icke i de skuggrika skogarne, der de oftast finnas hela dygnet om.

De tåla hvarken sol eller blåst, till och med icke den ringaste vind eller drag, så att man vid dessa tillfällen aldrig ser till dem. De älska deremot sankta fuktiga platser, och i allmänhet alla lugna beskuggade ställen, hvaribland de olyckligtvis äfven räkna husen. Med undantag af musquit-näten, finnes det ingen hjälp för dem. De förra bestå vanligen af tunnt bomullstyg, gjorda i façon af ett litet tält, hvilket jemt skyler sängen, hängmattan eller den halmmatta, på hvilken man sofver. De utspännas derföre på trenne olika sätt, efter dessa särskilda sofställen. På sängen uppsättas de såsom ett helt sparlakan, med blott den skillnad, att dess nedra delar efter instigningen instoppas väl under madrassen, eller det i dess ställe varande lakanet. Öfver halmmattan uppfästes det i form af ett tak med gaflar, medelst tvenne långa käppar, som nedsättas i sanden, hvarefter dess undra kanter väl instoppas mellan mattan och sanden. Till hängmattan sys det alldeles som en lång säck, hvaraf en af de längre sidorna är öppen, och i den andra motsvarande äro band isydda, med hvilka det uppfästes öfver den lägre hängande hängmattan. Denna säck är så djup, att den öppna nedra ändan deraf

räcker väl ner till hängmattan, så att, då man är inlagd i den senare, kan man äfven inkrypa i den förre, hvilken man derefter packar omkring sig på bästa sätt. Alla dessa inrättningar äro naturligtvis ganska besvärliga, i synnerhet för den vid dem ovane, då de göra hettan ännu mera qväfvande, och dessutom fordra öfning och omtänksamhet att uppsätta och instoppa, så att de skola göra någon nytta; ty den ringaste uraktlåtenhet häraf, gör hela tillställningen fruktlös. Men man vänjer sig vid dem i längden, och skattar sig lycklig att få sofva under dem, samt anser musquit-nätet som den nödvändigaste persedeln under en resa på Magdalena-floden.

Tisdagen, den 31, lemnade vi tidigt nattqvarteret, och fortsatte resan under ett smält regn, som likväl vid soluppgången upphörde, då himmelen som vanligt uppklarnade. På förmiddagen sågo vi en ovanlig mängd Krokodiler, på hvilka jag fruktlöst sköt flera skott med kula, då deras pantsar-klädda hud skyddar dem derföre, så vida den icke träffar i ögat eller under svansen. Dessa ohyggliga djur finnas i myckenhet på Magdalena-floden, der de föda sig af den mängd fisk, hvaraf den öfverflödar. De kallas här ännu med det In-

dianska namnet, *Caymanes*, och lära vara något skiljaktiga från Nil-flodens Krokodiler. De äro grå med svarta fläckar, i skapnad af en ödla, hvaraf hufvudet, kroppen och svansen formera trenne nästan lika långa delar. De äro ofta af en alldeles ofantlig storlek, och såg jag dem, hvilkas längd säkert öfversteg tjugo fot; och sådane hafva då öfver en mans tjocklek. Det stora, nästan alltid öppna, gapet är försedt med dubbla rader tänder, och i yttersta ändan af den undra käken finnas tvenne längre betar, hvilka vid käkarnes tillslutning passa in i tvenne hål på den öfra. Hela natten äro de sysselsatte med att fiska, då man som oftast hör dem plaska omkring i floden. På dagen ligga de deremot för det mesta overksamma på de låga sandbankarna, hvarest de då basa sig i solhettan. Vid detta tillfälle ligga de alltid med gapet vidöppet och hufvudet vändt åt vattnet, så att de genast må kunna komma i floden, utan att behöfva vända sig, hvilket de göra mycket långsamt och med svårighet. Då de ej heller kunna springa så särdeles fort, så äro de ej så farliga på land, der de vanligtvis ej afbida människans ankomst. Desto farligare äro de i vattnet, hvilket de anse som sitt rätta element,

och der äro de både djerfva och glupska. Man har till och med exempel på, att de vågat borttaga människor från stranden; och längre upp på floden hade jag sjelf det missödet att se en stor Krokodil komma simmande med en svart qvinna i det förfärliga gapet. Sällan våga de sig upp i någon båt, emellertid händer det också, som jag längre fram får omnämna.

På eftermiddagen passerade vi en tämligen stor by, vid namn *San Pedro*, på venstra sidan af floden, ungefär fyrtio mil från *Peñon*. Något derefter gingo vi förbi en stor Champan, som gick lastad uppför floden, samt mötte vid samma tillfälle tvenne andra, som nedkommo toma. Vid detta tillfälle får jag något omständligare beskrifva dessa enda farkoster för större laster på Magdalena-floden.

En Champan af första rangen, eller på 180 Cargas, skulle ungefär kunna lasta tio till femton Svenska läster. Den är då nittio fot lång, nio fot bred, men endast tre fot hög på lifvet. Botten är flat, och sidorne stå alldeles vinkelrätt på den samma, så att fartyget är lika bredt i botten, som vid relingen. Den har vanligen icke mera än tre timmer, hvaraf nollkrysspantet sitter på midten, och

de tvenne andre på båda fjerdedelarne från fören och aktern. Dessa senare äro endast tvenne fot smalare än det förstnämde, så att skrofvets bredd aftager obetydligt på de begge mellersta fjerdedelarne, men går deremot på de begge yttre till intet vid stäfvarne. Bottnen böjer sig nästan på samma sätt, horisontelt, och ligger alldeles flat emellan de båda yttre timren, från hvilka den uppspringer sedan i rät linea till yttersta punkterna för och akter, som ligga ungefär halfannan fot högre, än sidornas öfverkant på lifvet. Den har för öfrigt hvarken köl eller kölsvin, utan bindes endast af de lodräta sidorna. Stäfvarne utgöras endast af en, två fot lång, trädbit, inpassad mellan botten och sidorne, hvilkas vinkel den helt och hållet fyller. I förens är ett stort vertikalt hål, i hvilket stickes en af Bogas' långa pålar, som, derefter nedsatt i sanden, håller champanen vid stranden; och på akterns ligger en stor bred plank, i form af en fogelstjert, på hvilken Patronen står under styrningen. Hela skrofvat är byggt på cravel af två tums tjocka Ceder-plankor, som fastbultas vid hvarandra med långa spikar. Nåten drifvas och beckas, hvarefter hela fartyget tjäras både utöm- och inom-bords.

Sedan Champanen är gången af stapeln, påbygges det runda taket, hvilket täcker den på hälften; till hvilken ända stora och starka, men veka, grenar böjas så, att de formera höga bågar, hvilka nedsättas en fot från hvarandra på inner-kant af sidorne, vid hvilka de med vidjor fastsurras. Utanpå dessa läggas, horisontelt, långa och breda, klufna Bam-burör — *Cañas bravas* — till lika afstånd från hvarandra, och fastbindas i bågarne på samma sätt, så att denna ställning då fullkomligt liknar en stor fogelbur. Ofvanpå denna lägges nu ett tjockt lag med palmblad, utanpå hvilket ytterligare läggas klufna Bam-burör, så tätt utmed hvarandra som möjligt, och fasthållas slutligen af tio till tolf omkring taket gående band af starka vidjor, som fästas i sjelfva relingen. De yttersta af dessa band betäckas med en tjock krans af palm-löf, hvilken hindrar regnet från att der nedrinna. Sålunda färdigt kallas detta tak *Tol-do*, och motsvarar fullkomligt sitt dubbla ändamål, att utehålla regnet, och kunna bära de ofvanpå det samma gående Bogas. Det är så högt öfver relingen som Champanens halva bredd, eller utgör en halfcirkel, hvars diameter är lika med afståndet emellan re-

lingarne; och blir således höjden mellan detta och botten på en af de största Champanerne något öfver sju fot midskeps*. En stor flyttbar spis, gjord af plankor och fylld med mursten, sättes akter ut, och utgör, tillika med en femtio famnars tre-tums-tross, det enda inventarium på fartyget. Denne senare nyttjas att varpa upp Champanen igenom de svårare strömdragen, hvilka finnas längre upp på floden. På detta sätt utrustad, är Champanen klar att emottaga sin last, hvilken lägges helt och hållet under taket, och uppstaplas ofta tätt under detsamma. Vanligtvis ligger då fartyget två fot djupt, men ofta händer, att de nedtrycka dem så, att blott en half fot återstår mellan relingen och vattnet. Besättningen, som på en stor Champan be-

* Denna kanske något för tekniska beskrifning på Magdalena's Champaner torde anses så mycket mera besynnerlig, som deras construction i allmänhet icke är af den beskaffenhet, att man med den tänkt gifva någon nyttig upptäckt åt våra Constructörer hvarken af Ångbåtar eller Skårgårdsfartyg. — Meningen dermed är ingen annan, än den, att något detaljeradt beskrifva de farkoster, hvilka troligen bäst bevisa urinfödingarnes industri och konstskicklighet, då de äro alldeles lika med dem, som Indianerna brukade vid Spanierernas invasion.

står af tjugesju man, inberäknadt Patronen, fördelas på följande sätt. Längst förut sitter *el Contra-maestro* — Styrmannen — en erfaren karl, och, näst Patronen, den bäste ombord, med ett styre, hvarmed han hjälper roret akter; derefter komma nio Bogas på backen, eller för om *Toldo*, hvilka, i likhet med de femton på taket, indelas i trenne divisioner, hvaraf då de tvenne skjuta på, gående akter ut, den tredje marcherar tillbaka förut, för att fatta tag igen. Sedan kommer åter en man, hvilken akter ut gör samma tjänst, som styrmannen förut, eller hjälper patronen, hvilken, stående längst akter ut på den förr nämde stjerten, styrer hela Champanen med ett åtta fot långt och två fot bredt styre, hvilket han kastar än på en, än på en annan sida om sig. Den delen af fartyget, som är akter om taket, upptages af kabyssen, provianten och besättningens saker, hvilka senare mest utgöras af halmmattorne och musquitnäten. På detta sätt går det nu under ett förfärligt skrikande och stampande; ty det är ej nog att, som på andre fartyg, en man sjunger upp, för att göra allas rörelser på samma gång, utan här skrika alla det mesta de orka; också hör man vanligen en Cham-

pan förr, än man ser den. Så snart tvenne sådane fartyg mötas, börja deras Bogas alltid en conversation med hvarandra, hvarunder de i korta afbrutna frågor och svar oftast utösa grofva qvickheter och skälssord, hvilka fortsättas så långt de kunna höra hvarandra. Detta var äfven fallet med dem, vi nu mötte och passerade; och kunde vi höra deras skrikande samtal en lång tid efter sedan vi förlorat dem ur sigte.

På aftonen landade vi som vanligt på en krokodil-bank, upptände vår eld, och uppsatte musquit-näten: och sof jag åtminstone under mitt bättre, än föregående natten; hvar till orsaken väl mest var, att jag fått det olycksfulla hålet derpå lagadt.

Den 1 Februari började vi igen klockan fyra på morgonen; och passerade straxt der efter en by, vid namn *Regidor*, på flodens venstra sida. Här delar sig Magdalena-floden i tvenne grenar, eller rättare förenar sig från tvenne dylika, af hvilka den högra kallas *Brazo de Ocaña*, och den venstra *Brazo de Morales*. Vi följde den senare, hvilken oftast väljes på uppgåendet, såsom varande mindre djup och mindre häftig. — Vid soluppgången hörde vi ett förfärligt oväsande, som liknade

en mängd rasande svins grymtande; men då vi kommo närmare, funno vi, att det endast förorsakades af en mängd stora Markattor — *Monos* — hvilka i de höga träden diverterade sig med en den vigaste och lättaste dans, man kan föreställa sig. De nyttja härvid den långa svansen som ett femte ben, och kasta den omkring grenen, samt hänga i den, liksom säkert som i de andre fyra; och tycker man i början, att det är ett slags fembenade varelser, hvilka med en obegriplig lätthet och vighet slänga sig från ett träd till ett annat, under en högljudd, skrikande eller rättare vrålände, musik. Då vi kommo dem tämligen nära, sköt jag på en af dem, hvilken också var den enda, som derefter blef synlig, ty i samma ögonblick voro alla de andra försvunna, genom de mest halsbrytande saltomortaler, hvar och en åt sitt håll. Sällan får man närmare se dem man skjuter, ty de hålla sig alltid fast med någon af sina fem dansmachiner vid någon gren, hvarest de förblifva hängande, ibland äfven som döda, hvilket också var fallet med denna.

Klockan sju passerades en liten by, vid namn *Rio-Viejo*, på venstra sidan. Då vi som

vanligt, klockan emellan åtta och tio, hade lagt i land på en till stranden stötande playa, lyckades det mig att skjuta en af de härvarande små Fasanerne — *Guacharacas* — hvilka nu började finnas i öfverflöd i de höga träden. Deras ofta upprepade besynnerliga läte har gifvit anledning till det barbariska namnet, med hvilket Indianerne benämna dem. De äro grå och svarta, samt likna kalkon-hönor, men äro mindre än dessa. Jag fick sedan flere; och då deras kött är ganska välsmakande, så gjorde de i alla fall en behaglig variation på den korta enformiga matsedeln.

Vid middagstiden gingo vi öfver Floden, och passerade sedan flere Rozas på den fruktbara och vackra Ön, på hvilken byn *Morales* ligger. Klockan fyra landade vi vid en dylik, för att äta middag; och klockan sju voro vi åter förtöjda vid ett af de vanliga nattqvarteren, en sandbank; hvarest sofs tämligen bra, ehuru musquiterne hade all möda ospard, att hålla oss vakna.

Thorsdagen, den 4 Februari, lemnade vi hamnen tidigt, för att i god tid kunna hinna till *Morales*, hvilken ligger ungefär på hälften af Magdalena-floden, eller rättare midt emellan Hafvet och *Honda*, der nämde flod upp-

hör att vara farbar för Champanerne. Också är det liksom Bogas fått privilegium på en, om icke flere ligge-dagar härstädes: och är det aldrig värdt, att försöka få dem derifrån på den första. Om man således icke vill anse detta ställe som en egentlig station, så gör ändå anländandet hit en epoch under flodresan, som alltid är åtföljd af behagliga känslor, förorsakade så väl af tanken på den väl öfverståndna halfva delen af den besvärliga floden, som äfven af det trefliga utseende den utmärkt vackra byn framter. Åtminstone var det med en sådan sinnesstämning, jag landade klockan tio på morgonen vid *Morales*, hvarest de lummiga *Ceibas*-träden nästan alldeles beskuggade de snygga i rad liggande *Bamburörs*-husen, som framtittade emellan de raka stammarne af de, i långa alléer planterade, höga *Cocos*-palmarne.

C A P. IX.

Resa på öfra Magdalena.

Morales, en stor by, belägen på vestra sidan af en Ö på Magdalena-floden, tillhörande Provincen Mompox, är till sitt läge och sina nätta hus den vackraste på nämde flods stränder. På trenne sidor omgifven af tät skog, i hvilken ligga planteringar af Cacao, Sockerrör, Plataner och Mais, vattnas den fjerde af den breda Floden, garnerad med långa alléer af Cocos-palmar, emellan hvilkas höga och raka stammar man ser Magdalena och den motsvarande stranden, som överallt skogbevuxen höjer sig jemt upp till den aflägsse bergskedjan *Zimiti*, hvars blå contourer åt denna sida begränsa utsigten.

Folkmängden, som mest består af Indianer och några få Creoler, uppgår till nära 1000. De lefva mest af fiske och sina planteringar, samt afsända en mängd Cacaoböner utför floden till Mompox. Här finnas också lifsmedel i större mängd och till bättre pris, än sedan på Floden; hvarföre också Champanerne aldrig passera detta ställe, utan att der uppehålla sig en längre tid. Här lågo tvenne så-

dane på uppgående, hvilka nu legat här på andra veckan; och deras besättningar roade sig endast med att stryka omkring på gatorne och krogarne. Mina tvenne Bogas dröjde också icke länge innan de förenade sig med sällskapet; och syntes de icke till sedan på hela dagen. På aftonen återkom ändteligen Patronen, hvilken jag utsändt, för att föra dem om bord; men endast i sällskap med den ene, som underrättade oss, att den andre var tagen i arrest af byns Alcald, emedan han blifvit igenkänd af Patronen på den ena här liggande Champanen, såsom den, hvilken någon tid förut rymt från honom, sedan han fått sin hyra i förskott. Då denne Patron icke ville släppa honom förr, än han betalt desse penningar, så dömde Alcalden honom, att qvarblifva i arrest, till dess han med någon tjenlig lägenhet kunde förpassa honom till Cartagena, för att göra tjenst på dervarande Örlogsfartyg — vanliga straffet för Bogas' förbrytelser, och ett ofta nyttjadt sätt att här prassa matroser. Som här nu icke var någon ort att genast få en annan Boga, och jag dessutom gerna önskade få behålla min Neger, såsom en stark och dugtig arbetare, proponerade jag förutnämde Patron, att, emot

halfva dess fordrans betalning, han skulle falla sin talan emot min Boga; föreställande honom, att det vore bättre gifva karlen åt mig för något, än åt Gouvernementet för intet. Denne Patron var också klok nog, att finna det förnuftiga häruti, och förargade sig blott öfver, att han varit så hastig i att öfverlemna honom åt Alcalden, som nu troligen icke släppte sin fånge. Vi gingo derföre genast till *el Señor Alcalde*, en liten obetydlig Creol, men hvilken vid detta tillfälle satte näsan ansenligt i vädret. Jag föreställde honom emellertid, att sedan Patronen och jag öfverenskommit om den skuldens liqviderande, för hvilken Bogan var insatt, hade Gouvernementet egentligen ingen rätt att begagna karlen, så vida det icke ville betala hans skuld till Patronen och mig, hvilka i annat fall blefvo båda lidande. Han ville ändå icke göra något afseende på denna advocatur, utan svarade med äkta embetsmin: "*No le puedo!*" — "*Hago lo que debo!*" — Jag kan det icke — Jag gör min skyldighet. Här tycktes således icke vara annat att göra, än försöka att få förhyra en annan Boga; och började jag till den ändan gå omkring i byn, för att skaffa en sådan. Jag hade emellertid icke hunnit

långt härmed, förrän min egen Patron, som öfvervarat konferencen med Alcalden, kom efter mig, och med en hemlighetsfull min begärde, att få tala med mig afsides; hvarefter han underrättade mig, att Alcalden sjelf bedt honom proponera mig gifva till honom, Alcalden, hälften af den summa, för hvilken Bogan var insatt, så skulle han släppa ut honom på natten, då vi kunde fara af bittida på morgonen, innan den rätta Creditoren kunde få se honom. Som jag förut hade en liten kännedom om dessa Alcalders sätt, att "*göra sin skyldighet*", så surprenerade mig dennes proposition ej så mycket, utan var snarare välkommen, då han nu gjort första steget; och tänkte jag blott försöka, om han icke också låt pruta något med sig, samt bad derföre Patronen säga, att jag icke ville gifva honom mer än fjerdedelen af karlens skuld. Jag upphörde emellertid med att söka få en annan Boga, ty nu såg jag, att detta besvär var öfverflödigt, då jag på visst sätt redan hade Alcalden i mina händer. Återkommen till Canoten, mötte mig min andre Boga med en helsning från den fångne kamraten, att, så vida jag ville fara tidigt nästa morgon, så skulle han kunna rymma ur arresten på nat-

ten, utan Alcaldens åtgärd. Här voro således tvenne sätt, att få ut min karl; och då de begge voro lika lagstridiga, men det senare ej fordrade någon vidare åtgärd, än den tidiga afresan, hvilken var så välkommen, att jag för den skulle önskat, att mina Bogas varit rädda för alla fängelser längs hela floden; så lät jag helsa fången att han vore välkommen i Canoten, ju förr dess hellre. Nu kom Patronen med den väntade tidningen från Alcalden, att han "*för min skull*" och "*för det jag hade så brådtom*" skulle låta karlen rymma, om jag gaf honom fyra piaster, eller hvad jag budit. Jag återsände Patronen med en vänlig hälsning till min bevågne vän, att, som jag ej tänkte afresa efter hans önskan midt i natten, så vore det så godt, att Bogan passerade sin natt i arresten, der han i alla fall vore i säkert förvar, och hvarifrån det icke vore rådligt att uttaga denne mindre pålitlige persedel, förrän just vid sjelfva afresan; samt att vi i morgon bittida skulle arrangera hela denna affär till ömsesidigt nöje. Alcalden fann detta ganska billigt, och bad blott, att jag ej skulle dröja för länge på morgonen, så att Champan-Patronen kunde blifva en obehaglig *tertius interveniens*; hvilken begäran

också blef uppfylld; ty emellan klockan ett och två på natten, då jag låg och sof om bord, anlände Bogan, och på samma gång skyndade Canoten uppåt floden med en sådan fart och en så ovanlig tystnad, att det var öfverflödigt fråga på hvad sätt arrestanten kommit lös*. Också arbetade de med lika ansträngning hela morgonen, i den onödiga farhågan, att de kunde bli eftersatte af Alcalden, hvaraf jag ändå på intet vis disputerade möjligheten, utan snarare tvärtom.

Vid soluppgången i dag, den 3 Februari, fingo vi se *Cerro de San Lucas*, som är det högsta af Zimiti-bergen; och klockan nio lade vi i land på en sandbank, för att äta frukost; hvarefter vi fortsatte längs stranden af den långa ön Morales, på hvilken en och annan, långt från hvarannan liggande, liten Roza voro de enda tecken, att här lefde andra varelser än Apor, Papgojor, Flodfoglar och Krokodiler. Ingen ting kan väl vara enformigare, än en resa på Magdalena-floden, der

* Upplysningsvis får emellertid nämnas, att, då fångelsen icke bestå af annat än vanliga hus med Bamburørs-väggar, så låsas fångarne alltid fast vid en stor fotblack, hvilkens hål vid detta tillfälle icke låra varit gjorda till Negerens fötter, ty han drog af den genanta stöfveln utan svårighet.

så sällan någon människans åtgärd afbryter den evigt lika naturen, som regerar här i samma oförändrade skick, som den gjort från sin begynnelse. Den stilla oförmärkt framflytande floden, de låga nakna sandbankarne, och de med hög skog tätt bevuxna stränderne äro för hvarje dag de enda och samma föremålen, hvilka i längden blifva aldeles mördande för det trånande ögat. Vid solens uppgång framställer likväl naturen här en mera omvexlande tafla, då den upplifvas af den mängd foglar, djur och insekter, hvar af den öfverflödar. Men länge varar detta icke, förrän densamme solen, som med sin ankomst gaf dem nytt lif, genom sin längre närvaro åter förlamar dem: och nu råder på den ödsliga Floden en hemsk tystnad. Ej ett enda ljud hinner då genom den stilla upphettade luften till det lyssnande örat, ty nu hafva småfoglarna redan slutat sin morgon-chör, aporne redan utdansat sin stojande grendans, papgojerne upphört med sitt högljudda pladder, den ensamne storken står tyst och orörlig under en beskuggande gren vid stranden, och krokodilerna ligga med sina vidöppna gap overksamma och steka sig på sandbankarne: allt hvilar, tyst försmäktande under den

brännande solen: endast den lilla farkosten är i rörelse, och dess Bogas' monotona rop äro de enda ljud, som ohelga den universella tystnaden. Detta varar till något före solnedgången, då de ej mera lodräta strålarne börja mer och mer förminska sina tillfalls-vinklar och sin kraft, samt tillåta slutligen naturen åter uppvakna från den långa middags-sömnen; och nu återkommer till en del morgonens liflighet, till dess solen sänkt sig under horisonten, då allt småningom afstannar och nedsjunker i nattens tystnad, hvilken endast afbrytes af musquiterernas jemna surrnin-gar, krokodilernas hastiga plaskningar och tigrarnes hemska tjutande.

Klockan sju togo vi vårt nattqvarter på en sandbank, hvarest natten tillbringades på vanligt sätt. Tigrarne började nu låta höra sig mera ofta, än förr, från flodens stränder, hvarest de gifva tillkänna sin närvaro genom ett doft, ofta upprepadt, groft skällande, ej olikt en hunds tjutande. Man påstår, att då de vilja simma öfver floden, nyttja de detta ljud, för att skrämma Krokodilerna, hvilka då lemna stället, och gifva Tigern en fri passage, ehuru de egentligen äro hans mästare i vattnet. Tigrarne härstädes äro icke så stora

som Africa's, och borde väl rättast kallas *Jaguarer*. Krokodilerne äro ändå mycket rädda för dem på land, der de vanligen dödas af Tigern, som anfaller dem under svansen, der de äro ömtåliga; men kan blott den förre hinna få den senare ner i vattnet, så förändrar sig striden lika med stridsplatsen, och alltid går Caymanen derifrån som segrare. Tigrarne äro äfven farliga för människor, men i synnerhet för deras husdjur; och finnas många exempel på, att de om nätterna promenerat in på gatorne i byarne, i trots af den stora mängd hundar der hållas, för att skräma bort dem. Vanligen döda de då, utom boskapen, äfven en och annan af de dem försvarande hundarne.

Klockan fem på morgonen, den 4 Februari, börjades dags-arbetet; och något derefter passerade vi en på motsvarande venstra sidan liggande stor by, vid namn *Badillo*. Vi hade nu hunnit till de ställen af Floden, som vid denna tid öfverflöda af Sköldpadd-ägg; och då vi på förmiddagen voro i land, togo vi en stor mängd dylika i den lösa sanden. Detta blef hädanefter en lika lönande, som rolig, sysselsättning: och ingen dag gick förbi, utom en fångst af mellan ett och tvåhundra Sköld-

paddägg. Denna jagt har något tycke af Harjagten på spår-snö, ty sedan man uppkommit på en af de midt i floden liggande sandbankarne, börjar man med att ringa in densamme, till dess man råkar ett spår efter någon Sköldpadda, som då under natten varit uppe och lagt sina ägg. Detta spår följer man då, till dess man, efter många bugtningar, äntligen hittar stället, hvarest äggen äro nedgrädda i sanden; hvilket alltid är ganska svårt, men oftast omöjligt för den dervid ovane, emedan Sköldpaddan med sådan skicklighet öfversopar sanden igen, att knappast något märke efter boet finns, hvarefter den fortsätter vandringen tillbaka åt floden, innan morgonen inträffat. På detta sätt händer ofta, att man följer ett spår, till dess det åter nedgår i vattnet, utan att man derunder kunnat upptäcka äggmagazinet. Detta ligger vanligen en fot under sandytan, och innehåller nästan alltid från tjugo till tjugofem ägg, hvilka, liggande i en hög tillhopa, utkläckas endast af sandens värma. Min gamle patron var en verklig Nimrod på denne jagt; och aldrig tog han fel om rätta stället för äggen. Det var roligt, att se denne Indian, med uppmärksamhet följande spåret, på en gång tvär-

stanna, och, sedan han nedtryckt hälen i den lösa sanden, utropa: "*Aquí esta la mata-huevos!*" — Här är ägg-samlingen! — hvar-
 efter han började upprifva sanden med sin bruna magra hand, och innan långt hade han hela förrådet i sin höga halmhatt. Han sam-
 lade också så många, att vi omöjligen kunde consumera dem, ehuru en Boga äter ett par tjog till hvart mål; utan gömdes de, och för-
 såldes vid ankomsten till något bebodt ställe.

Vid middagstiden upptäcktes åter igen de höga bergen vid Ocaña, hvilka nu för en längre tid afbröto den enformiga utsigten åt Flodens högra strand. Klockan half-sju hade vi åter vår Canot uppdragen, och elden upp-
 tänd, samt Patronen ute på äggjagt, hvilken emellertid icke är så gifvande på aftnarne, emedan spåren då icke kunna så lätt upp-
 täckas, och det dessutom händer, att boen på dagen blifvit plundrade af andre jägare, bland hvilka må räknas caymaner och roffoglar. Jag återkom deremot med en bättre jagt, be-
 stående i tre Änder, hvilka jag skjutit på an-
 dra sidan om banken, hvarest jag sett en oräknelig mängd nedslå kort före vår ankomst. Dessa äro en sort små svartbruna änder, med röda näbbar och fötter, hvilka efter solens

nedgång i stora flockar nedslå på Flodens sandbankar, och kallas af Indianerne *Patos de Magdalena* — Magdalena-Änder. Då man i skymningen kan komma dem mycket nära, så är det icke ovanligt att få flere i ett skott; men de äro för öfrigt skygga, och hela flocken flyger bort vid det ringaste buller, så att man aldrig får skjuta mera än ett skott.

Tidigt på morgonen, den 5 Februari, upp-
 väcktes vi af ett slagregn med åska. Då man på en kal sandbank öfverraskas af ett dylikt oväder, är man icke i det afundsvärdaste till-
 stånd. Att derunder tänka på att skydda sig sjelf för den nedstörtande vattenmassan, vore lika så dåraktigt som fruktlöst; enda försöket är att hindra den intränga i de medförda sa-
 kerna; till hvilken ända man låter koffertarne och öfriga persedlar intaga sin plats under taket på Canoten, från hvilken vattnet bestän-
 digt får utösas. Bogas afkläda sig genast vid dylika tillfällen, och söka blott skydda de aflagde kläderne för regnet. Man har sjelf
 ingen ting bättre att göra, än, stående rak under en paraply, med tålamod emottaga du-
 schen, i afbidan på hvilket först ger sig, an-
 tingen slagregnet eller paraplyen; och, då det som oftast varar en och annan timme, har

man ett det bästa tillfälle i världen, att anställa filosofiska betraktelser öfver syndaflo- den, Noak's ark, m. m. Vid solens uppgång fördelades äntligen molnen, och kort derefter lemnade vi vårt Ararat, då allting började nu upptorrka igen. Ehuru luften visserligen afsvallas något under regnet, är den, så snart solen börjar verka, lika varm igen; och blott man har torra kläder att då påtaga, så ris- querar man ej så synnerligen förkylning.

På förmiddagen passerade vi ett ställe, kalladt *Boca de Rosario*, hvarest floden öpp- nar sig efter den sammanträngning, den äger något ofvanföre, orsakad af en röd klippvägg, kallad *Cañaletal*, som egenteligen är en för- längning af den nästan vinkelrätt emot Floden liggande *Giron* bergskedjan, hvilken börjar vid *Pamplona*, och sträcker sig nästan ända ner till Magdalena. Straxt derefter gingo vi öfver till högra stranden, hvilken vi sedan följde för en längre tid. Hettan var stark ef- ter regnet, och termometern stod något efter middagen på $38^{\circ} 30'$. Nattqvarteret togs som vanligt på en Krokodil-bank.

Måndagen, den 6, voro vi åstad klockan fem på morgonen. Vid den vanliga rastnin- gen för frukosten sköt jag en af de stora röda

Papgojorna. Den var goda tre fot emellan ändan af stjerten och näbbspetsen, samt prä- lade med de vackraste röda och gula med flere färger. Vid middagstiden passerade vi en stor och vacker by på motsvarande venstra stranden, kallad *San Pablo*, omkring 80 mil från Morales. Termometern var vid samma tid uppe på 37° . I dag började den ena bogan — *zambon* — klaga öfver feber, som sedermera, om icke tilltog, åtminstone höll i hvarje dag, och fördröjde betydligt resan, då han derunder icke kunde arbeta så mycket som förr. Klockan sex, då vi landade på en sandbank, gaf jag honom ett vomitiv, hvar- efter han kände sig något bättre.—På natten mycket musquiter och tiger-tjutningar.

Den 7 Februari, något efter sedan vi lemnat natthamnen, passerade vi stället, der en flod, kallad *Zimitarra*, kommande från Zimiti bergskedjan, här kallad *Guamoco*, kastar sig i Magdalena. På förmiddagen funno vi trenne krokodil-ägg, hvilka lågo nedborrade i sanden. De äro något större, än ett kalkon- ägg, men hvita, och så hårda som sten, så att de äro svåra att slå sönder. De innehålla ett brandgult fett ämne, ej olikt sköldpadd-

äggens. Indianerne äta dem emellertid icke, men förstöra så många de kunna öfverkomma. Klockan sex landade vi för natten vid en bank, ehuru vi icke hunnit mera än omkring tjugo mil på dagen, till följe af den ena Bogas opasslighet.

Ej förr än vid soluppgången, den 8, lemnades nattqvarteret. Vid frukosttimmen lade vi i land vid en Roza på Flodens venstra strand, hvarest fanns en ovanligt stor lund af Cacao-träd med mycken frukt. Träden äro både till storlek ock utseende mycket lika körsbärsträd, och den mörkröda frukten, som sitter tätt vid stammen och grenarne, liknar en liten ojemn melon, hvori böorne sitta. Nästan vid hvarje uppodladt ställe funnos hädanefters Cacao-planteringar, hvaraf afkastningen vanligen föres ner åt Floden till Mompox och vidare.

Kort efter sedan vi afgått från denna Roza, kommo vi till det stället af Floden, hvarest den, afvikande betydligt från sitt vanliga lopp från söder åt norr, löper från sydost åt nord-vest i midten af den dalen, som, formerad af *Guamoco* och *Giron*-bergen, här utgör Magdalena's bädd. På aftonen togs nattqvarteret på en Playa, midt emot mynningen af en täm-

ligen betydlig flod, kallad *Gallinazo*, som, börjande uppe i bergen vid *Tuña*, sträcker sig först längs efter den östra Cordillieren, och derefter parallelt med *Giron*-bergen, samt faller slutligen ut i Magdalena, sedan den gjort en half-cirkel af öfver tvåhundra mil.

Bittida på morgonen, den 9, blefvo vi uppväckta af ett häftigt regn, hvilket likväl snart upphörde, då vi begåfvo oss på väg igen. Vid den vanliga frukost-rastningen gjorde Patronen en god jagt, och hemkom med hela hatten full af Sköldpadd-ägg; och jag hade äfven lyckats, att skjuta en svartbrun Fasan, nästan så stor som en kalkonhöna, vid hvars åsyn Bogas utropade: "*Comida muy sabrosa!*" — Mycket välsmakande mat. Också var den snart plockad och sönderstyckad, samt gjorde, kokad med ris, en ganska god rätt; och skulle göra det, äfven serverad på bättre bord, än en sandbank på Magdalena-floden. Bogas' couvert är lika simpel som bordet, och utgöres alltid af en af deras breda och korta åror, hvilken lägges på sanden, och föreställer då den flata ändan tallriken; macheten, eller den korta sabeln, nyttjas då som knif; och för öfrigt brukas ingen annan gaffel, än den naturliga femuddade.

På aftonen passerade vi en röd ler-strand, på högra sidan af Floden, hvilken kallas *Baranca bermeja* — Vermeil-jordvallen — och är märkvärdig derföre, att Bogas här räkna halfva vägen från Mompox till Honda. Vi landade också straxt derefter vid en sand-bank, hvarest en extra förplägning af brän-vin och cigarrer satte dem i stånd, att bättre fira passerandet af denna märkvärdiga station. Som vanligt upptändes här äfven en stor eld, omkring hvilken språkades och röktes ända till klockan tio på aftonen: och då musquitterna i ett ovanligt ringa antal infunno sig, som obudne gäster till festen, så var denne afton ganska angenäm, och en bland de behagligaste, jag tillbringat på Magdalena-floden. Som vanligt förde Patronen ordet, och berättade sina äfventyr under kriget; och ehuru dessa voro mindre märkvärdiga, åhörde jag dem alltid med mycket nöje, då denne Indian, lik många af dess klass, talade med en nästan oratorisk lätthet och styrka, som upphöjdes af det sköna kraftfulla Spanska språket. Det låter kanske besynnerligt, att man kan beundra vältaligheten hos en Boga-Patron, utan den ringaste uppfostran eller bildning; men i min tanke skall hvar och en

från Norra Europa, med nöje höra talas de välljudande, från Latinen ursprungna, språken, äfven i de länder der folket ej äro så öfvade att tala som här, hvarest både bättre och sämre älska conversationen med passion, och hvarest ett bland de mest hedrande vitsord, man kan ge en människa, är "*Habla muy gracioso*" — Han talar med mycket behag. Också göra de ej annat under sina långa eqvinoctiska aftnar; ty ser man dem någon gång läsa eller göra något annat om dagen, så var detta aldrig fallet på qvällen, antingen de då anse det farligt för ögonen, eller som ett brott emot *el Conversacion*. Detta gör, att man träffar folk af lägsta klasserna, hvilka kunna börja, utdraga och sluta en berättelse med allt det behag och färdighet, som en deri öfvad sällskapsmänniska skulle kunna göra det hos oss, der språk och vana ej underhjelpa denna egenskap så mycket. Min Patron var en sådan; och roade denne pratsamme gubbe mig ofta med sina långa tal. Vanligen, då han hade slutat något sådant, bad han mig också berätta i min tour; och aldrig var sällskapet tystare och uppmärksammare, än då jag uppfyllde hans vanliga begäran "*Habla algo de su tierra del Norte*" — Tala något om ert land

i Norden. Också gapade de af förundran, då jag började omtala våra vintrar med sina isar, snö och köld, samt huru man derunder färdades på släda och gick på vattnet. Detta var ändå svårt för dem att begripa, ty om också orden finnas i Spanska språket, så hade åtminstone aldrig dessa saker varit fattade af deras sinnen; och kunde de icke begripa, huru kölden kunde vara oangenäm, då man här aldrig kunde få njuta nog deraf. Men mest af allt roade dem beskrifningen på våra olika årstider, och att vi hade tre gånger så lång dag om sommaren som om vintern, samt på somliga ställen, vid vissa tider, aldeles ingen natt, och tvärtom, ibland ingen dag. Vid dessa och dylika berättelser yttrade de alltid sin förvåning med ständiga utrop: "*Jesus!*" — "*Tan particular!*" — "*Valgame Dios!*" — "*Que tierra maravillosa!*" — Kors!* — Så besynnerligt! — Gud förbarme sig! — Hvilket förunderligt land! — Dylika berättelser om *Norden*, som de kalla det, äro alltid gerna hörda af folket i detta land, ehuru de icke

* Ordet *Jesus*, som prononceras *Hesuss*, med starkt uthållen tonvigt på ultima, nyttjas beständigt som en interjection, utmärkande förundran, motsvarande bäst vårt *kors!*

afundas dess natur, utan säga oftast, "*Es mejor aqui!*" — Det är bättre här — under det de kanske, drypande af svett och dignande af hetta, hålla som bäst på att fäkta med musquiter.

Den 16 började vi vid soluppgången, och skredo hela dagen långsamt åstad, då den ena Bogan ännu var så svag, att han icke kunde arbeta mycket; utan måste pojken toura om med honom, hvilket framfarten icke vann på. Nu hade Floden börjat återtaga sitt gamla meridianalopp. Termometern stod klockan tolf på 35°.

Något derefter fingo vi se bakom oss en liten Canot utan tak, hvilken tog betydligt på oss; och då den kom närmare sågo vi, att det var posten, som igenkännes på det breda trefärgade band, dess Patron bär öfver axeln. Innan långt var den oss så nära, att jag i denne igenkände min förra Patron, emellan Baranca och Mompox. Snart var han på sidan om oss, då han äfven igenkände mig, och lät sina Bogas pusta ut en handvändning, under hvilken han frågade mig, om jag önskade något bud till Honda, hvarefter han på det nekande svaret genast fortfor igen. Då han kommit förbi, vände han sig om, och

med en skålmsk mine sade: "*Adios Señor!* *A hora Usted no tiene embarcacion de correo.*" — Farväl min Herre! Nu far Ni icke med postbåt. Innan långt voro de också ur sigte. — Dessa Post-canoter, hvaraf en redan är beskrifven, äro lika små som lätta. De hafva intet tak, utan postväskorne ligga i en lång trädkista, som jemt passar efter båten; det öfriga rummet upptages af tvenne Bogas, Patronen och en tredje karl, hvilken byter om med de tvenne förstnämde. På detta sätt går det då ifrån tidigt på morgonen till sent på aftonen, eller så länge de kunna se; hvilket gör det möjligt för dem, att på sexton dygn hinna från Barranca till Honda, som ändå räknas omkring 500 mil. Naturligtvis blir här icke fråga om några liggedagar, eller firandet af de många festdagarne. Det är också endast utvaldt godt och säkert folk, som brukas härtill; och Bogas ombytas på tvenne ställen under denna resa. Postverket är också en bland de bäst skötta angelägenheter, i jämförelse med alla andra, i detta land. Men detta bör kanske mera tillskrifvas folkets vördnad för denna inrättning, än Regeringens förtjenst; ty att en sådan liten båt, endast bemannad med fyra obeväpnade karlar, kan

färdas säker för all fara, att bli röfvad, på denna ödsliga vidsträckta flod, är så mycket mera besynnerligt, som den oftast är lastad med stora summor i guld och silfver, då man här icke vet af några vaxelbref, utan gör alla sina, till och med de obetydligaste, remisser i klingande mynt; hvaraf händer att postväskan sällan förseglas, utan några större eller mindre påsar af dubbloner och piastrar.

På eftermiddagen voro vi uppe i några bredevid hvarandra liggande Indian-kojor, hvarest jag förgäfves försökte, att få utbyta den sjuke Bogan för en annan: och något derefter måste vi stanna för natten på en sandbank, ehuru vi icke hunnit mera än ungefär tio mil för dagen.

Den 11, bittida på morgonen, blefvo vi uppväckte af ett starkt regn, hvilket fortfor ända till soluppgången, och uthärdades på vanligt sätt; hvarefter vi fortsatte det långsamma tåget till frukost-timmen, då vi landade på en playa något ofvan om en liten Ö, vid namn *Isla de los Bravos* — De ondas Ö. Orsaken till denna benämning är den, att för någon tid sedan mindre flodfartyg här blifvit öfverfallna, plundrade, och äfven besättningarne mördade af en stam vilda Indianer —

Indios Bravos — hvilka uppehålla sig i de närliggande *Opon*-bergen på Flodens högra sida. Midtför ön utfaller en liten flod, som kommer från nämde berg, kallad *el colorado* — den röde — hvars vatten också har något af denna färg; på denne nedstego de då med sina små canoter, öfverforo till den närbelägne ön, i hvars tjocka skog och buskar desse flod-röfvare lurade på sina priser. De hafva ännu uppe i bergen en stor by, kallad *Chacury*, och äro ännu icke fullkomligen tyglade af *Gouvernementet*, ehuru de nu mera icke äro så djerfva.

På eftermiddagen passerade vi en, nu på flere dagar främmande, sak, nemligen en by, vid namn *Rompedero*, på venstra stranden. Som vår proviant nu var nästan slut, så försökte vi, att här få köpa någon färsk provision, hvilket, med undantag af några plataner, som vanligt, misslyckades. Sällan får man också, i de enstaka husen vid Floden, köpa något annat; och de, vid passerandet af dem, ständigt upprepade frågor, om de hafva något att sälja, mötas nästan alltid med negativa svar; så att, om man vore i okunnighet om språket, skulle man i längden kunna taga dessa laconiska frågor och svar för

lika många toma helsningar. På detta sätt hör man t. ex. följande samtal: "*Hay Pollos?*" — "*No!*" — "*Hay Huevos?*" — "*Tampoco!*" — "*Cara...!*" * — Man kan knapt föreställa sig hvad dessa beständiga ljuden "*No*" och "*Tampoco*" göra till slut för en obehaglig dissonance i örat på den, som en längre tid på denna brännande flod digererat plataner och det torra saltade köttet. Man måste emellertid nöja sig dermed, äfven denna gången, så mycket hellre, som vi i morgon borde hinna till en större By, kallad *San Bartolomé*, der Patronen påstod, att victualie-handeln stod på en något bättre fot, och der jag dessutom säkert skulle erhålla, hvad jag mest efterfrågade, en annan Boga, hvilken ej kunde fås här. Vi afforo således genast, och landade för aftonen på en stor med stranden sammanhängande sandslätt, kallad *Barbacoas*, hvilken är märkvärdig såsom ett slagfält, hvarest Colombianerne, den 29 Januari 1819, vunno en fullkomlig seger öfver Spaniorerna. Något före nämde tid hade nemligen en

* Fins det Kycklingar? — Nej! — Fins det Ägg? — Lika litet! — &c. — Då den färska provisionen helt och hållet inskränker sig till dessa begge artiklar, så blir nästan alltid dialogen efter detta formulär.

Spansk Coronel, vid namn Violon, blifvit afsänd från Cartagena med en Bataljon, såsom escort för en stor mängd ammunitions-persedlar, hvilka han borde föra till Spanska trupperna, då i Bogotá. En Kapten Mantilla, i Republikens tjenst, låg då med sitt Kompani i *Nare*, en liten flodstad något ofvanföre detta ställe, och fick ej förr höra talas härom, än han genast inskeppade sin corps på några canoter, anlände hit utan att observeras, attackerade genast de surprenerade Spaniorerna, och slog dem så, oaktadt deras öfvermakt, att ingen af hela sällskapet undkom; ty i detta krig brukade man sällan ge pardon, utan hvad som ej dödades i sjelfva striden, dömdes merendels, att kort derefter *pasar por las armas* — springa öfver klingan. Följderna af denna seger voro betydligare, än den styrka dervid användes, ty all ammunitionen föll nu i Colombianernes händer, och bidrog mycket till Spaniorernes märkvärdiga nederlag vid *Bargas* och *Boyacá*. — Vi vandrade öfver slagfältet, och samlade en stor mängd — ägg af sköldpaddor, ty några lemningar efter slaget syntes här icke mera till.

Söndagen, den 12, då Bogas som bäst höllo på att laga sin frukost på en vid stran-

den liggande sandbank, och jag, jemte Patronen, voro hvardera på sin jagt, mötte jag oförmodadt, vid mynningen af skogen, en varelse, hvilket var så mycket mera surprenant, som jag till en början ej visste till hvad slägte den egenteligen hörde, eller om den borde kallas antingen menniska eller djur. Ett litet alldeles rundt svart hufvud med ett kort hvitt krusigt hår, svartgula ögon, en bred mun med några stora gula betar, grinade först emot mig genom buskarne. Det framfördes på en smal svart hals, under hvilken sedan framkom den likfärgade torra och magra kroppen, som uppbars af tvenne krokiga smala ben, hvilka åter hvilade på tvenne tjocka, korta och oformliga pjecer, som skul-le föreställa fötter, men liknade mera tvenne nakna svarta lejon-tassar. Tvenne långa magra armar nedhängde från de breda skuldrorna, hvaraf den ene höll ett långt bamburör, och den andre en kort afbruten machet. Hela figuren var alldeles naken, med undantag af en gammal sönderrifven näsduk, som nedhängde omkring höfterna. Innan jag hunnit sansa mig från det öfverraskande af denne oförmodade syn, stod detta besynnerliga djur framför mig, och helsade mig med ett "*Bue-*

nos dias mi Amo!" * Jag kunde ändå icke svara något på denna höflighetsbetygelse, utan stod blott med uppspänd bössa och gapade på honom, hvarefter han fortsatte sin väg till stället der Bogas kokade sin mat. Vid min ditkomst fick jag höra, att denne besynnerlige varelse var en gammal Negerslaf, hvilken i många år vaktat en plantage i granskapet, och hvars kropp, genom det beständiga vistan- det ute, och utsättandet för de brännande sol- strålarne, hade blifvit alldeles uppstekt och förtorrkad, och som dessutom besvärades af det bland dem ofta förekommande lytet af de så vanskapliga klumpfötterna, hvilka här ej så orätt kallas *Patas de Leon* — Lejon- tassar. Vid närmare betraktande af denne rysligt fule Neger-gubbe, kunde man ej låta bli, att tänka på huru olika och omvexlande naturen är i allt, äfven i det slags djur, som inbegripes under namnet menniska; hvilket ändå faller starkare i ögat, om man föreställde sig, att emot denne gamle svarte nakne Ne- ger, figurerade t. ex. en ung blond flicka från Norra Europa. Begge kallas de ändå menni-

* God dag min Herre. — *Amo* nyttjas ofta af sänare folket, och alltid af Slafvarne, då de till- tala någon bättre person.

skor, ehuru skillnaden dem emellan måtte vara så stor, som den mellan tvenne arter af samma släkte möjligen kan vara; och län- karne af den kedja, som skulle förena desse begge ändar, om en sådan fins, måste uppgå till ett nästan oändligt antal.

Hettan var i dag ej så qväfvande, som vanligt, och termometern var vid middagen nere till 32°. Vi skredo också fram något for- tare, än gårdagen, hvartill mest bidrog hoppet att hinna fram till San Bartolomé innan nat- ten. Klockan fyra lade vi i land vid en af de vackra platan-plantagerne, som nu började finnas på Flodens venstra strand. Här bada- des, som vanligt, och åts middag; hvarefter tåget fortsattes igen, så att vi något derefter fingo sigte af den sistnämde Byn, som just icke gjorde någon synnerlig vacker tafla. En stor kyrka i midten deraf, med sitt ned- brända tak, ser ut, som om en stor explosion derifrån hade kringstrött de bredvid liggande husen på en vidlöftig, i skogen uthuggen, slätt, hvarvid hvarken träd eller buskar blifvit skonade. — Klockan fem foro vi längs den höga branta stranden, på hvilken en mängd menniskor voro samlade, för att gapa på den kommande Canoten; och just som densamme

stannade vid landstigningsstället, möttes jag af en, i detta landet verkligen ovanlig, helsing, "Ödmjuka tjenare, min Herre!" som uttalades på ren obruten Svenska.

CAP. X.

Resa på öfra Magdalena och Nare-Floden.

Då jag uppkom på stranden, möttes jag också af en Svensk, Herr Plageman, som varit en reskamrat under utseglingen från Stockholm till Cartagena; och som nu vistades här tillika med en mängd Tyskar, hvilka voro utsända från Goldschmidt & Comp. till Herr Hauswolff, för att här arbeta i dess grufvor. Genom något missförstånd hade de på sin resa åt det inre af provinsen Antioquia kommit att dröja härstädes, och väntade nu på vidare ordres. Det var emellertid rätt angenämt, att här råka en landsman, och njöto vi begge lika mycket af det länge saknade nöjet, att få uttrycka sig på modersmålet.

Herr Plageman hade ett ganska obehagligt göromål, att anföra dessa så kallade minörer från Cartagena och hit; då de, med några få undantag, voro en från Tyskland sammanrafsad hop, hvilken snarare liknade en corps äfventyrare, än bergsmän. Också skulle de säkerligen bättre passat för en rekryt-skola än för Colombia's minor, då de

för det mesta bestodo af releguerade Studenter, afskedade under-Officerare och odugliga Geseller, med flera dylika sujetter. De voro ganska svåra att hålla i tygeln, och hade Herr Plageman varit tvungen sätta en af dem i stocken i *San Pablo*, hvarest han ännu satt och filosoferade öfver sina felslagna förhoppningar om detta land, der han troligen snarare väntat få sjelfsvåldigt vada i guld, än få sina fötter fastlästa i en trädblack. Hela detta sällskap utgjorde femton personer, då de anlände till Cartagena, men hade nu genom sjukdomar sammansmält till tio. Kaptenen för dem, som qvarstannat i Mompox för sjukdom, en värdig anförare för detta band, hade äfven medtagit en nymf från Hamburger-Berg, och dessutom uppmanat sina stallbröder att förse sig hvardera med en dylik följeslagerska till nya verlden; hvilket colonisations-project de emellertid icke funnit sin uträkning vid att följa. — Jag nämner dessa saker derföre, att de icke allenast upptaga en del af de svårigheter, emot hvilka våra härvarande, med bergverken sysselsatte, landsmän haft att strida emot, utan äfven gifva en mera allmän idé om beskaffenheten af den mängd så kallade minörer —

Miners — som Engelsmännen, tid efter annan, i hela skeppsladdningar afsändt till Colombia, för att arbeta i deras der varande guld- och silfver-minor. Då dessa menniskor, vanligen bestående af ett från England och Continenten sammanfördt slödder, saknande lika mycket fysisk som moralisk styrka, merendels vid ankomsten öfverlemna sig åt alla de utsväfningar, vid hvilka de äro vana i Europa, så falla de snart ett offer för detta klimat; der, i synnerhet vid ankomsten, ett ordentligt lefnadssätt är alldeles nödvändigt för helsans bevarande; och der omåttlighet i njutningen af frukter och starka drycker är nästan att anse som sjelfmord. Också var jag sjelf vittne till, huru af femtio sådana minörer nära tredjedelen dog innan de lemnat Santa Marta, der de blifvit landsatta; hvilket Läkare endast tillskrefvo deras omåttliga förtärande af frukter och bränvin.

San Bartholomé är en stor by i provinsen Antioquia, från hvilken går en knapt farbar väg till det inre af provinsen. Något nedan om Byn utfaller i Magdalena en tämlig stor flod vid namn *Regla*, på hvilken man färdas en del af denna väg, som sedan går genom en by, benämd *Remedios*, belägen i

den Cordilleren, som skiljer Cauca- och Magdalena-floderna. Härifrån delar sig vägen åt Zaragossa och Rio-Negro, städer i provinsen Antioquia. Klimatet är här kanske icke så odrägligt hett, som på floden, äfvensom stället icke besväras så mycket af musquiter; hvartill i synnerhet bidrager den uthuggning i skogen, man gjort omkring Byn, hvilken befordrar vädervexlingen. Något förr än man vidtagit denna kloka åtgärd, att mildra hettan och fördrifva musquiterna, hade Presten härstädes försökt, att för en tillstundande fest, genom en stor rökning i kyrkan, rensa den från de senare. Han vann också sin afsigt, ty musquiterna blefvo ej allenast dödade, utan äfven inbrända; men det ledsammaste af detta experiment var, att både trädmöblerna och kyrktaket fingo samma hädanfärd; och stå ännu endast de nakna väggarne kvar efter den stora nedbrända kyrkan. Sedan Presten på detta sätt förstört templet, ansåg han förmodligen sin härvaro öfverflödig, och reste sin väg; hvarefter här icke varit någon Gudstjenst. Detta är också icke någon så ovanlig casus i detta land; och finnas flera ställen, hvarest på frågan, hvarföre de icke gå i kyrkan, endast fås det svaret "*No hay Cura*" — Det

finns ingen Prest — ehuru den i godt stånd varande kyrkan bevisar, att den sist varande icke genom något dylikt anställdt rökoffer förstört sitt embetsrum.

Här voro deremot tvenne andra goda embetsmän, nemligen Postmästaren och den ene Alcalden, hvilka Herr Plageman berömde såsom hederliga och tjenstaktiga människor. Den andre Alcalden deremot, hos hvilken jag fått nattqvarter, kunde jag icke gifva samma hedrande vitsord, då jag under vistandet i dess hus förlorade en penning-pung, innehållande några piastrar, hvilken ingen annan, än värden, kunde borttagit, då han var den ende, som under natten varit i samma rum. Denna misstanka blef ändå mera grundad genom den dåliga contenance, han höll vid underrättelsen derom, äfvensom af den beskrifning på dess character, jag sedan af flere erhöill. Här var emellertid icke tid, att vidare ransaka detta mål; utan vid min afresa, samma morgon, önskade jag blott min värd, att tjufven måtte, ju förr dess hellre, blifva ertappad, för att stadga opinionen om dess hus.

Sedan jag hade varit lycklig nog, att härstädes få utbyta min, sjuke Boga emot en annan, som dessutom var van vid resorna på

den nu kommande häftigare *Nare*-floden, hvilken fordrar mera öfvadt folk, än den jemna Magdalena, fortsatte jag på morgonen, den 16 Februari, resan igen upp åt Floden. Följande högra stranden, hade vi en vacker utsigt åt det på andra sidan liggande *Cerro grande*, som är högsta punkten af förr nämnda bergskedja i provinsen Antioquia. Vid midnatten passerade vi ett af de farligaste ställen på Magdalena, kalladt *Remolino grande* — stora Malströmmen — hvarest ett utskjutande berg förorsakar en stor vattenhvirfvel, ändå mera märkvärdig för den, som icke befarit *Nare*-flodens svårare fall och strömdrag. På eftermiddagen voro vi uppe i en, på Flodens högra strand liggande, Roza, som för sin vackra belägenhet var en af de treffligaste, jag sett på Magdalena's stränder. Då dylika Rozas så ofta blifvit nämnda under resan, får jag härstädes gifva en något omständligare beskrifning på dessa ensamma boställen på denna Flods glest bebodda skogbevuxna stränder.

Med *Roza*, som äfven kallas *Estancia*, menas en liten hydda med några ännu mindre uthus, samt en närliggande Mais- och Platanplantering, som, uthuggen i den tjocka o-

genomträngliga skogen, tjänar en Indianfamilj till boställe och uppehälle; samt skulle rättast kunna öfversättas med Torp. Den skiljer sig genom sin mindre betydighet från *Hacienda*, hvarunder förstås större planteringar, och i följe deraf större hus, samt torde svara emot våra Hemman. Då flere dylika ligga tillhopa, få de namn af *Sitio*, hvilken likväl ännu icke har någon kyrka eller *Alcald*. Desse börja endast med *Pueblos*, som motsvara våra Byar, och från hvilka *Villas* — Köpingar — skilja sig endast genom sin storlek och stundom några bättre hus. Hvad vi kalla Städer, utmärkes här med *Ciudades*, och de största af dem, eller hufvudstäderna, benämnas *Capitales*. — Men vi hafva nu kommit något för långt fram i samhällslifvet, och återvända derföre till den första här varande yttringen deraf, eller den, af en enda familj bebodda, ensliga Rozan vid Magdalena-floden. — En brant aparell i den höga stranden, vid hvilken vanligen ligger en liten Canot fastbunden, leder upp till en rödjad plan, på hvilken likväl några träd här och der äro lemnade, under hvilkas skuggande grenar de förrätta sina arbeten, och ställa sina frukter, redskap med mera. Ett stort bord står gerna

midt på denna plan, och längre fram, i motsvarande ändan deraf, ligger sjelfva boningshuset, omgifvet på ena sidan af köket, och på den andra af höns- och svin-huset. Plantan-plantagen ligger straxt bredvid i en, huset omgifvande, halfcirkel; och Majs-planteringen oftast något längre bort, på ett mera högt ställe. Corps-de-logiet består af en tio till femton alnar lång, och hälften så bred, byggnad, hvars väggar endast utgöras af bamburör, på hvilket det af palmblad bestående taket hvilar. Hela denna byggnad uppföres utan andra materialier, än träd och halm; ty mellan de tätt hopfogade rören i väggarne behöfves ingen vidare rappning eller murbruk; och alla förbindningar, emellan dessa och taket, utgöras af starka vidjor, så att ingen spik eller jernbit finns på hela huset. Inredningen är lika enkel, och utgöres endast af en låg skiljovägg af bamburör, som delar huset i tvenne olika stora rum, hvaraf det mindre anses som sängkammare. Det större har tvenne dörrar midt emot hvarandra, men inga fönster; och det mindre hvarken fönster eller dörrar, utan blott en öppning på mellanväggen. Dörrarne bestå af en trädrum, på hvilken är utspänd en oberedd torrkad ox-

hud; och trenne, från densamme utskurna; remsor tjena till lås och gångjern. Möblerna utgöras i det yttre rummet, *la Sala* — (!) Salongen — af en stor vatten-kruka, ett par små stolar, och lika många låga pallar, samt ibland ett litet bord. Om en liten hängmatta hänger från det ena hörnet till det andra af detta rum, så bevisar det genast en större välmåga. I sängkammaren finnes endast, längs väggarne stående, bänkar af bamburör, hvilka genom en tunn halmmatta äro förvandlade till lika många sängar. Skulle en af de förr nämnda bredare sängarne, af utspänd hud, upptäckas i det innersta hörnet af detta rum, så hör husbonden till en af de mera bemedlade; och, om ett, af groft bomullstyg förfärdigadt, musquit-nät är upphängdt öfver densamme, så sofver Herrskapet i en med ovanlig luxe möblerad sängkammare. — Sedan man nu besett dessa rum, och med detsamma hela detta hus, kommer näst i ordningen det bredvid liggande Köket. Till detta behöfver man icke ingå genom någon dörr, ty det har inga väggar, utan består blott af fyra pålar, som, satta upprätt i jorden, uppehålla ett i spets gående palmtak. Trenne stora stenar, i midten deraf, formara spiseln, för hvilken ingen skor-

sten behöfs, och hvartill några af de förr nämde lergrytorna utgöra kokkärlen. En stor, tre fot hög, i öfra ändan något urhålkad, trädstam står bredvid, och tjenar, i förening med en tung stöt af träd, till mortel, för att sönderstöta majsens, som sedan finare sönderrifves på en bredvid stående flat sten, hvilken, i en lutande ställning, hvilar på trenne låga, i jorden fastsatte, pålar, hvarvid en mindre sten tjenar som löpare. Några urhålkade Cocoskal, Calabasser och *Tutumbas* — en nästan dylik frukt — jemte en afbruten Machet, som ved-yxa, komplettera kökets inventarier. På andra sidan boningshuset ligga vanligen svinhuset och hönshuset, hvilka begge bestå af ihopställda pålar och bamburör, samt skilja sig endast till sin construction; då det förstnämde blott formerar ett tak med öppna gaflar, och det senare deremot en öfver allt betäckt con, i hvilken hönsen på aftonen insläppas genom ett litet hål på sidan. Det, på gården stående, stora bordet upptager nästan så stor plan, som sjelfva boningshuset; och består af klufna *Cañas bravas*, hvilka, lagde tätt intill hvarandra på flata sidan, formera skifvan, som uppbäres af flere i jorden nedsatte pålar. Härpå lägga de sina

fiskredskap, frukter med mera, hvilka derigenom fredas för de lösgående svinen. Bland den mängd olika träd, som pryda gården, utmärker sig nästan alltid, utom Cocos-palmen, ett lågt men vidlöftigt träd, kalladt *Palo de Tutumba*, i hvars långa grenar hänger en rund mörkgrön frukt, så stor som ett människohufvud; hvilken, afskuren på midten, och befriad från den inuti liggande lösa mallen, gör tvenne de tunnaste, lättaste och starkaste trädskålar, man kan tänka sig. De nyttja dem också beständigt; och utgöra de, i förening med den likaledes urhålkade Calabass-frukten, jemte en sort mycket stora Pumpor, deras enda hushållskärl. Med undantag af en mängd hundar, hafva de sällan andra husdjur än svin och höns, så att deras animaliska föda mest består af fläsk, kycklingar och ägg; ty ehuru Floden alldeles öfverflödar af olika sorter fisk, fånga de ganska litet deraf; en följd af deras usla redskap, hvilka allenast bestå af små harpuner och några dåliga krokar, då de ganska sällan nyttja nät. Några korta kastspjut eller lansar för Tigrarne, samt en och annan båge med pilar, för att skjuta foglar, utgöra jagtens attributer, hvilken likväl icke skötes mycket; och är det mest pojkarne,

som roa sig, att med de senare nedfälla en Papgoya eller Guacharaca. De göra också mest afseende på den vegetabiliska födan, hvarmed den närliggande planteringen af Mais och Plataner rikligen förser dem. Bland dessa intager Platan-landet första rummet, såsom alstrande den frukt, hvilken kan räknas för det förnämsta livsmedlet inom Tropikerne, och med skäl anses för detta landets *Manna*; och hvars något närmare omtalande således icke torde vara så aldeles öfverflödigt.

Platanen — *Plantanus* — som nämnes här *Platanos*, kallas äfven *Pisang*, och är en i alla heta klimat väl känd frukt. Sjelfva trädet, som rättare kunde kallas en stor växt, uppgår till två mans-längder, och håller mer än en half fot i diameter. Stammen liknar mera en stor lös blomstjolk, än en vanlig trädstam, emedan den endast består af mjuka och lösa bladfibrer, genomträngda af en ymnig mängd saft. Den går alldeles rak upp till bladkronan, hvarvid äro fästade en mängd ofantliga löf, af hvilka tvenne skulle helt och hållet kunna skylla en karl. Under dessa, och omkring stammen, nedhänger frukten i flere klasar af ofta fyrtio till femtio stycken hvardera; så att ett träd ofta kan bära öfver två-

hundra plataner. Dessa likna till skapanden en något krökt gurka, men mycket större, och äro somlige af en fots längd, och nära en handleds tjocklek. De äro gröna under tillväxten, men antaga, alldeles mogna, en hög gul färg. Deras skal, som är tjockt och segt, liknande våra ärtskidor, är lätt afskaladt, och ätes med begärlighet af husdjuren. Den deri liggande frukten är mogen af en brandgul färg, ett mjukt och saftfullt kött, hvars smak är lika behaglig, som svår att beskrifva, men torde kanske mest likna en blandning af Bergamotter och Potates, fast ojemförligt mera välsmakande och födande. Den ätes på trenne olika sätt: som grön, och mindre mogen, stekes den på glöder, och utgör då ett förträffligt bröd; den skäres då äfven i små tunna skifvor, hvilka, stekta i flått, ätas till chocolate, på samma sätt, som våra små thebröd: i samma tillstånd kokad, nyttjas den som grönsaker till fläsk, kött, m. m. och motsvarar då vår potates: och, som fullkomligt mogen, är den en af de mest välsmakliga och helsosamma frukter, man kan förtära. Denna mångdubbla nytta gör också, att denna frukt öfver allt ingår i beräkningen för lifsuppehållet, liksom vårt

bröd, så att äfven vid armeen äro, utom kött, rationerna fastställda i vissa plataner på hvarje man för dagen. — Vid anläggningen af ett platan-land, afhugges skogen i början af torra årstiden, under hvilken den sedan torrkar, så att den, vid slutet af densamma, kan uppbrännas, hvarefter hela rödjningen är gjord. Nu sättas plantorna i rader, ungefärligen femton fot från hvarandra, och fordra ingen annan tillsyn, än rensning från ogräs; hvilken likväl snart är öfverflödig, då växten skjuter upp så starkt, att den redan efter nionde månaden uppnått sin fulla storlek, och bär sedan frukt beständigt, från andra till tionde året. Det är också nästan otroligt, huru hastigt detta träds mjuka saftfulla stamm växer upp; hvilket synes bäst, om man afhugger det med en machet, då de innersta ringarne skjuta upp öfver hvarandra, alldeles som en utdragen spektakel-kikare, med en sådan hastighet, att om man just icke kan, som man säger, *se huru det växer*, så skönjes det efter den kortaste frånvaro. Man kan göra sig en föreställning om det utomordentligt productiva och födande af detta lilla träd, då man calculerar, att en Engelsk *Acre*, som är något större än ett tunnland, plante-

rad med Plataner, ger en årlig afkastning, som ensam är tillräcklig att föda tjugo personer. — Detta träd, i förening med det heta klimatet, skall också alltid bli stora hinder för Colombia's kommande industri, då de så lätt uppfylla de behof, hvilka annars borde befordra densamma. — En här varande Indian, som sedan han af Cocospalmen och Bamburöret sammansatt sig en hydda, för att bo uti, samt planterat några Plataner, hvilka, i förening med några lätt födda husdjur, utgöra hans föda, behöfver sedan icke mycket saker för att lefva; ty Cederstammen ger honom en Canot, och Pumpan, med Tutumba-trädet, förskaffar honom dess husgerådskärl. Allt detta tillbjuder honom den omgifvande naturen öfverallt, emot föga arbete; och det enda, som härtill fordras, och som genom vandan blifvit ett behof, är en Machet, hvilken, tillika med något lätt tyg till en skjorta, är det enda han behöfver köpa; ty den kanske nödvändigaste klädespersedlen, en Hatt, förfärdigar han sjelf af palmbladen och mais-halmen, hvaraf äfven göras halm-mattor, de bästa sängkläder, han här kan bruka. Maisplanteringen fordrar lika litet odlings-besvär som platanen, och förser honom dessutom

med föda, äfven för dess husdjur, hvilka alla, från hästen ned till kycklingen, med lika begärlighet äta de starkt födande maiskornen. Ej så ofta upptaga äfven några Cacaoträäd och Sockerrör en del af Rozans uppodlingar; och då dricka också dess invånare chocolate, äfvensom en mycket nyttjad dryck, kallad *Guarapo*, gjord af den kokta och uppjästa saften af sockerröret. Då en dylik Roza ej medgifver någon socker-fabrik, så användes också hela dess sockerrörs-afkastning till beredandet af denna läskande dryck. Till den ändan prässas rören först emellan tvenne, i en ram under hvarandra lagda, små reflade cylindrar af träd, hvilka med ett handtag vridas omkring, liksom en slipsten; då det instuckna sockerrörets saft nedrinner i en undersatt calabass; hvarest, sedan den är kokt, den sättes till jäsning i förenämde kärl, samt anses för en lika välsmakande, som vederqwickande, dryck af Indianerna, men i synnerhet af Bogas, hvilka, då de äro upphettade af arbetet, väl kunna störta i sig en hel kanna, utan att taga tutumban från munnen. Också passera de aldrig något hus, utan att uppsända den frågan: "*Hay Guarapo?*" Och då svaret blir nekande, följer lika säkert deras

älsklings-ed, som låter nästan lika med den efterfrågade drycken. — Sedan de här fått sitt lystmäte af *Guarapo*, som icke var dyr, då en full trädiskål, innehållande mer än en kanna, kostade blott en *Quartillo*, fortsattes resan igen från den lika vackra som trefliga Rozan.

På aftonen landade vi vid en, midt i Floden liggande, liten Playa, hvarest uppslogs nattläger. Dylika sandbankar blefvo nu mera sällsynta, emedan Floden redan började afsmalna, och blifva mera djup. Vi sofvo här så mycket bättre, som musquiterne äfven började blifva mindre talrika. Så vida desse plågande insekter kunna remplaceras, så voro de det nu, genom en mängd mycket mindre flugor, kallade af Colombianerne *Gegens*, och af Engelsmännen *Sandflies*. Dessa Sandflugor, som bära skäl för namnet, då de ej äro större än ett knappnålshufvud, äro svartgrå, och infinna sig i sådan mängd, att de ofta täcka ansigtet och händerna, hvarest de icke stinga, utan snarare bita, så att de alltid lemna en liten röd punkt eller sår, höljdt med blod, hvilket förorsakar en stark klåda. De äro så vida mindre plågande, än musquiterne, som

de aldrig finnas om nätterna, utan framkomma på förmiddagen, och retirera på aftonen; så att på de ställen, som äro riktigt sorterade med båda slagen, aflösa de ordentligt hvarandra i sin lika flitiga som pinande vakt-hållning.

Följande morgon, den 17, började vi något före soluppgången, samt anlände klockan nio förmiddagen till en liten utmärkt vacker By, vid namn *Garapata*, på venstra stranden af Floden. Några enstaka lummiga träd beskugga den branta stranden, längs hvilken ligger en rad skilda hus, med en liten kyrka i den ena ändan. Som den stod öppen, trodde jag, att man der skulle hålla messa; men vid inkommandet fann jag, att den var i förfallet tillstånd; och på tillfrågan om orsaken dertill, svarade man, att här icke funnits någon Prest på länge. Byn hade emellertid ett utseende af allmän välmåga; också funnos här lifsmedel till salu, hvaraf vi köpte ägg, kycklingar och plataner.

Som den ene gamle Bogan här blef något sjuk, så kommo vi icke härifrån förr, än på eftermiddagen; och begagnade jag detta uppehåll, för att göra en tour in åt skogen, på en smal gångstig, som ledde till ett aflägsse

liggande Maisfält. Dylika promenader äro, i synnerhet något tidigt på förmiddagen, de intressantaste, man kan göra, här, i denna lika fremmande, som rika och lefvande, natur. Under hvalfven af de olika trädens löfkronor, hvars stammar ofta äro förenade med väggar af buskar, och, med lysande blommor tätt hopväfda, lianer, framskrider man på en smal gångstig, på hvilken hvarje af de beständiga krökningarne lika ofta helt och hållet betaga den alltid inskränkta utsigten; så att man ständigt befinner sig liksom i en grön salong, hvilken likväl med hvarje steg förändrar sin tapetsering med all den variation, hvaraf den prunkande tropiska vegetationen är mäktig. Så ser man kanske på ett ställe det vackra Apelsin-trädet, hvars brandgula frukter sitta som stjernor infattade i den lummiga mörkgröna löfkronan, af hvilken deras glans blir ändå mera upphöjd. Liksom för att skydda dem för solstrålarne, och bortflägte insekterna, vefstar öfver detta träd, kanske, en hög Cocos-palm sina långa veka grenar i jemna svängningar, hvarunder dess egna stora nötter nu och då framskymta, hvilka sitta i en trång ring rundt omkring stammen, liksom för att sammanhålla de derifrån uthängande grenarne.

Något längre fram prålar ett Citron-träd med sin olika frukt, hvilken, efter sin mer och mindre mognad, framter en fullständig färgsamling emellan den mindre mörkgröna till den större ljusgula, alldeles mognade, citronen, som, slutligen nedfallen på jorden, snart antager en mera brandgul färg. Hela denna grupp beskuggas ibland af den stora stolta Cedern, hvilken beskyddande utsträcker sina ofantliga grenar öfver de, i jemförelse med honom, mindre träden, af hvilka somliga ända upp till toppen äro höljda med gula och eldröda, lika stora som lysande, blommor. Bland dessa utmärker sig i synnerhet det sköna, af Indianerne så kallade, *Maria*-trädet, som sträcker sin, med högröda blommor öfver allt prydda, topp ofta femtio fot upp i luften. Ej så stor, men lika skön, finns här en stor blom-buske, hvars gulröda blommor likna så mycket den i våra orangerier kända *Hortensian*, att den troligen icke är någon annan ört, ehuru dess stängel uppdrifves i detta drifhus ända till två mans-längder, och dess blomma, i samma proportion, växer större, friskare och fylligare. Äfven lägre ner mötes ögat af en mängd fremmande blommor, som, inväfda i det täta Lian-löfverket, endast

kunna utsticka sina hufvud genom de gröna jalousierna, liksom för att vänligt helsa den förbigående fremlingen, som å sin sida allenast kan med glada beundrande blickar betrakta de okända skönheter. — Men äfven mera organiska varelser framfödas af denna allt lifvande natur: hvilken mängd olika skalbaggar, flugor, fjärillar, foglar, ödlor, med mera, hvimla icke här i oändelig förändring, liksom täflande med hvarandra i de mest lysande och skönaste färgbrytningar. Det är svårt att säga, hvilken är vackrast, den liksom emaljerade glänsande skalbaggen, den gröna förgyllda flugan, den sammet-lika svart-röda fjärillen, den sylflikt framsväfvande mångfärgade honungs-fogeln, den lilla i blått och gult strålände ödlan, den i svart och mörkrödt täckt skiftande colorinen, eller den stora med alla bjerta färger prålände pappogyan, hvilkas alla starkt skiftande färger ännu mera upphöjas af den klara höga azurhimmelns otroligt skinande dager. I detta afseende är det liksom man vandrade i ett stort Naturalie-kabinett, hvarest ägaren vid insamlingen mest gjort afseende på det lysande och ögat mest förnöjande; ty det finnes nästan ingen artikel deri, på hvilken icke

skapelsen slösande uttömt sin förmåga, att genom de skönaste färger göra dessa sina älsklings-varelser värdiga, att vistas här i denna stora, kraftfulla, evigt grönskande, evigt sommarlika natur. Men huru många mindre, ej så genast bemärkta, kräk kräla icke om hvarandra, närmare ner på denna lifgifvande jord, på hvilken man icke kan nedsätta sin fot, utan att förstöra något lefvande väsen. Utom en mängd maskar och mindre krypan- de insekter, hvimlar det öfver allt af myror, af hvilka här finnas många olika slag, och deribland ett af en tums längd. Det är i synnerhet en stor brun sort, hvars banade vägar, till bredd och längd, närma sig människors gångstigar: och om man ej af buskar och krypväxter hindras, att följa en dylik, så kommer man omsider till en myrstack, hvilken, för sin storlek, snarare liknar en af människor uppförd kullrig byggnad, än en af insekter uppförd boning. Ordentliga, fast krokiga, af brådiskande myror uppfyllda, gator genomkorssa ytan af denna kulle, ledande ner till de undra kvarteren: ett doft sorl uppstiger från det inre af denna stora lifliga myr-stad, hvars närmare betraktande i många afseenden rappelerar våra stora folkrika

hufvudstäder. — Just som jag stod försänkt i åskådandet af denna arbetsamma lilla republik, uppväcktes jag af ett gällt läte och derpå följande buller af fogelvingar; och då jag såg upp, satt en stor kalkon-lik svart fogel, och tittade skygg omkring sig från grenarne af ett närstående träd. Begäret, att få närmare skåda denna hittills osedda sköna fogel, segrade snart öfver alla andra mildare känslor, och straxt derefter tumlade den döds- skjutne Fasanen från grenarne ned i en understående buske, från hvilken den med möda kunde uttagas. Det var en skön svart glänsande fogel, af en kalkon-hönas storlek, med lång hals och litet hufvud, på hvilket uppreser sig en, af svarta och hvita fjädrar bestående, kam eller tofs, som till en del beskuggar en liten tjock citrongul näbb. — Då jag nedkom till Canoten med min fångst, mötte mig Patronen, som vid åsynen af fogeln utropade: "*Muy buena caceria Señor!*" "*Usted ha matado un Pagi!*" — Mycket god jagt, min Herre! Ni har skjutit en Pagi. *

* Prononceras *Pahi* med stark tonvigt på sista stafvelsen. Fogelns gälla skrik liknar mycket dessa tvenne ljud, hvilket också är orsaken till benämningen.

Desse foglar, som hafva ett välsmakande kött, finnas i stor mängd i skogarne; och har jag sedan äfven sett dem, tama, promenera på husgårdarne, liksom våra kalkoner.

Sedan vi här ätit middag, hvilken för det mesta utgjordes af den skjutne fogelns kött, lemnade vi Garapata, klockan fyra på eftermiddagen; och framskredo längs venstra stranden ganska långsamt, emedan den ene Bogan ännu icke var så frisk, att han kunde arbeta, utan måste pojken, så godt han kunde, uppfylla dess plats. Klockan sex landade vi vid en liten sandbank, och straxt derefter upptäckte vi, på något afstånd upp åt Floden, tvenne svarta varelser, som kommo nedflytande midt i strömfåran, sittande upprätt på vattenytan, liksom hade det varit tvenne hafstroll, hvilka på detta sätt gjorde sin aftonpromenad, utföre den i qvällens skuggor redan höljda floden. Men snart nalkades de så mycket, att illusionen till en del försvann, och lät se tvenne Negrer, som reste utför floden på en slags flotte, hvilken med skäl kan påstås, näst ekorrarnes barkstycke, vara den enklaste och mest okonstlade farkost, som kan användas till en färd öfver vattnet. — Som den sjuke Bogan, i desse flodresande,

tyckte sig igenkänna tvenne Bogas, af hvilka han trodde sig kunna få lega en, för att i sitt ställe arbeta upp Canoten till den närbelägna byn Nare, så ropade han nu åt dem; hvar efter de lade i land, och tillåto ett närmare betraktande af deras lilla bräckliga fartyg. En sådan Flotte, som här kallas *Valsa*, består endast af några torra trädstammar och grenar, hvilka, tillhopabundne med vidjor, formera en fyrkant, af ungefär en mans-längds bredd, och tvenne i längden. Tvärs öfver båda ändarne ligger ett lag mindre grenar, hvilka formera ett slags back och skans, på hvilken de tvenne Bogas sitta med deras långa stänger, lagda bredvid sig på hvardera sidan, såsom relingar, och med den korta åran i handen, för att styra farten på den med strömmen flytande flotten. På detta sätt färdas de vanligen hela den långa vägen från Honda till Mompox och äfven Barranquilla, sedan de blifvit afmönstrade från Champagnerne, hvilka icke behöfva fjerdedelen af sin besättning, för att tomma återvända utför Floden. Hädanefter fick jag oftare se dessa besynnerliga embarquacioner, på hvilka en eller tvenne Indianer, i hemsk ensamhet, stilla framsväfvade midt på den lugna tysta öds-

liga Floden, sakta nedflytande med den jemna strömmen, lika figurerne i ett skuggspel, som framkomma, passera och försvinna på skärmen, oförmärkt dragne af någon osynlig hand. — Huru okonstlad är icke denna navigation, och hvilken obeskriflig skillnad är det icke i detta afseende emellan *Magdalena* och till exempel *Hudson*, utan att behöfva nämna *Themsen*: och hvilken olikhet emellan den förstnämndes evigt lika, stilla grågula yta, på hvilken kanske en enslig Canot eller Valsa sakta nedflyter emellan de låga enformiga stränderne, med sina oupphörliga ogenomträngliga gröna löfväggar, längs hvilka stundom en uppåt sträfvande Champan, snäcklikt framkrälar, liksom försmäktande under den lodrätta solens ljungande strålar, hvilken despotiskt hvilar öfver den dignande liflösa naturen — och den andres af en frisk bris upprörda yta, beständigt sönderskuren af den mängd om hvarandra seglande fartyg och båtar, hvilka kryssa från det ena landet till det andra, emellan de med städer, köpingar, klippor, åkrar, ängar och lundar olika prydda stränderna, längs hvilka de rykande Ångbåtarne, snabbt framilande emot strömmen, genom sitt jemna plaskande, ännu

mera öka det verksamma lifliga buller, som höres öfver allt. Begge dessa Floder ligga ändå i America: begge i den verld, hvars tvenne delar, för trenne sekler tillbaka, voro lika fremmande för Europa: ehuru de länder, genom hvilka de framflyta, nu äro, till bildning, kultur och konstflit, så olika, som tvenne länder kunna vara, och kanske alltid skola blifva, af hvilka det ena ligger i den heta zonen, och det andra i den tempererade: det ena coloniseradt af Spaniorer, och det andra af Engelsmän.

Tidigt andra morgonen började vi igen; och gick det sedan med en på länge ovanlig fart uppåt Floden, emedan det lyckats, att få en af de i går nämde Bogas till hjälp. Då vi, för frukostens anrättande, landade vid en sandbank, lyckades det mig, att skjuta en Sked-gås — *Pato-cuchara* — hvilket jag hitills lika ofta, som förgäfves, försökt. Denna fogel är af en hög klar rosenröd färg, hvilken, emot den upp- eller ned-gående solens strålar, ger en den skönaste anblick, man kan tänka sig. Dess kropp är något större än en and's, med långa ben och hals, samt en, half-fot lång, gul näbb, som slutar sig i en bred oval, alldeles som en matsked, hvil-

ket föranledt det ganska passande namnet. De äro vanligen i mindre flockar, men mycket skygga, så att de äro svåra att få inom skotthåll. De finnas annars ganska ofta på Magdalena-floden, på hvars låga sandbankar de vada i vattubrynet, lurande på småfiskar och maskar, hvilka de med sin långa och breda näbb skickligt uppfånga. De hafva ändå en mäktig rival i denna jakt i den stora och sköna Storken, hvilken af Indianerne kallas *Soldado* — Soldaten. Denna stolta fogel är, rak, fem fot lång, med en snövit kropp, svart hufvud och hals, omkring hvars nedra ända går en bred högröd ring, samt svarta ben, och en fots lång näbb af samma färg. Dess stolta utseende och afmätta gång hafva förmodligen gifvit anledning till dess namn; och gör han verkligen en lika besynnerlig, som imponerande, figur, antingen då han, rak och högbröstad, står som en postkarl under någon öfverhängande gren, eller då han, stolt och långbent, lik en corporal, uttager sina stora afmätta steg på den jemna sand-stranden.

Vid middagstiden kommo vi till det märkvärdigaste stället på Magdalena-floden, nemligen det smala och djupa passet, kalladt

Angostura, hvilket, formeradt af tvenne branta berg, sammanprässar Floden till hälften af dess vanliga bredd, och gör den derunder så våldsam och häftig, att detta ställe alltid är ganska svårt, att passera uppåt, och vid regntiden ofta omöjligt, att genomgå, för de lastade större Champanerne. De på ömse sidor stående kala, skarpa klippväggarne tyckas ge tillkänna, att någon större revolution i naturen orsakat dem, eller att någon jordbävning fordom söndersprängt detta berg, genom hvilket Floden sedan tagit sitt lopp. Med mycken möda kröpo vi längs den vestra väggen, i hvars ojemnheter Bogas fattade tag med händerne, då de icke kunde fästa stängerne i någon af dess skrefvor. Då strömmen här lopp med en förvånande hastighet, gick detta upphalande så mycket långsammare, som Bogas ej gafvo akt på Patronens befallningar, utan skreko och väsnades alla om hvarandra, så att slutligen ej något annat kommando-ord kunde urskiljas, än det allt öfverröstande "*Cara..!*" * — Vid sådane tillfällen händer

* Med skäl kan det förefalla besynnerligt, att detta ord så ofta blifvit upprepadt i denna bok; men ändå besynnerligare förefaller en fremling detta ords beständiga nyttjande bland både bättre

det ofta, att både Canoter och Champaner kantra, då de äro så smala emot sin längd, att, om bredsidan lägges emot Floden, strömmen snart skär den låga relingen under vatten; och i samma ögonblick är den köllösa botten i vädret. Sådane äfventyr äro så mycket mindre ovanliga, som Bogas aldrig sätta till lifvet dervid, och icke äga något annat att förlora; så att de anse ett sådant haveri visserligen för en motgång, men dock ej så stor, att man till dess undvikande just behöver göra så stora ansträngningar. — Vid detta ställe hade någon tid förut kantrat en stor, med köpmansvaror lastad, Champan, hvars last ändå till det mesta hade blifvit uppfiskad, då Bogas äro ovanligt skicklige i dykning: och vid min ankomst till Bogotá fick

och sårre folket i Colombia. Det användes ej allenast som en ed, utan äfven som en interjection, att utmärka vrede, förundran, glädje, öfverraskning, med ett ord, alla håftiga sinnesrörelser. Ofta, och i synnerhet vid heta diskurser, interpoleras med detta ord, liksom med skiljetecknen i en skrift, eller bättre, som med taktslagen i musiken: och kan man ej sällan måta de disputerandes ifver efter det mer och mindre ofta upprepandet af detta ord, liksom man genom taktslagens ökande och minskande markerar den mer och mindre lifliga andan af ett musikstycke.

jag höra, att en dylik hade sedan här undergått samma öde. — Omsider hunno vi igenom detta, för oss mera besvärliga än farliga, ställe, och fästade Canoten något ofvan om det samma, under några utskjutande grenar, i hvilkas svalkande skugga hvilades ut en stund efter det stränga arbetet.

Kort efter det vi lemnat detta ställe, anlände vi till mynningen af Nare-floden, hvilken, kommande från det inre af provinsen Antioquia, störtar sig här i Magdalena. Dess vatten är klart och, i jemförelse med Magdalena's, kallt; och var det en verklig njutning, att en gång få smaka friskare vatten, än det vanliga, smutsiga, ljumma af Magdalena-floden. Denna njutning var så mycket större, som man derigenom liksom drack en välkomstskål till den tempererade, uppe i Anderna liggande, sköna provinsen, af hvars kallare och friskare klimat man nu fick en försmak, lika säker som välkommen, för den, hvilken en längre tid vistats på de låga och heta, af den varma grågula Magdalena-floden vattnade, stränderna. Också gratulerade jag mig af hjertat, att nu snart få utbyta den senares brännande, af musquiter hvimlande, sandbankar emot den förres, uppe i högre lufttrikare

regioner liggande, berg. — Ehuru vi borde gå uppföre Nare-floden, passerade vi ändå nu öfver dess mynning, för att komma till den, något längre upp på Magdalena-floden liggande, byn *Nare*, hvarest nattqvarter borde tagas; då vi för i dag ej kunde hinna långt på den förstnämde Floden, hvarest ej finnas några sandbankar för nattläger. Vi hade också icke långt dit; och klockan tre eftermiddagen landade vi vid den stora byn *Nare*, hvilken kanske är mest märkvärdig därför, att det är sista stationen på Magdalena-floden, för den, som ärnar sig till provinsen *Antioquia*.

Nare är en liten Stad, eller stor By, på Magdalena-flodens venstra strand, något ofvanom stället, der Floden, af samma namn, förenar sig med Magdalena. Detta läge har också gjort stället märkvärdigt, såsom en hamn, genom hvilken alla de lägre provinsernas produkter, äfvensom utrikes köpmansvaror, passera till provinsen *Antioquia*. Här lågo nu flera stora Champaner, af hvilka tvenne, lastade med tobak och cacao-bönor, voro destinerade till *Juntas*, sista hamnen på Nare-floden, hvarifrån varorne sedan föras landvägen till det inre af provinsen. De hade

således samma väg att göra, som vi, hvilket jag med ledsnad erfor, då jag var öfvertygad, att mina Bogas icke gingo härifrån förr, än de, hvilka åter, lika säkert, ej afgingo i morgon, som var Söndag. Min farhåga besannades; och i stället att laga sig i ordning till afresa andra morgonen, sällade sig mina Bogas helt makligt till kamraterne; och Patronen, hvilken jag påminde om sitt löfte, att icke ligga öfver någon Söndag, runkade betänkligt på hufvudet, under det han sade: "*No se puede, Señor! El Rio Nare es muy bravo, y nos matará, si iriamos el Domingo!*" — Det låter icke göra sig, min Herre! Nare-floden är mycket elak, och skall döda oss, om vi gå på Söndagen. Det var således icke annat att göra, än blifva kvar öfver Söndagen, för att icke uppslukas af den retade Nare-floden. — Den saktmodiga Magdalena deremot, tog i dag ut ett offer härstädes; ehuru orsaken till denna olyckshändelse snarare borde tillskrifvas den farligaste af alla floder — Bränvinet — än den oskyldiga Magdalena-floden. Det var nemligen tvenne druckne Negrer, hvilka embarquerade en liten Canot, för att gå utför strömmen till en närbelägen

Roza. De voro knappt skilda från land, förrän de kastade sig båda på samma sida af den lilla smala farkosten, och lika fort var den upp- och ned-vänd, samt begge kamraterne tumlande i vattnet. Om de icke varit druckne, så hade detta bad icke bekommit dem illa, ty de hade då snart genom simmande kunnat rädda sig på den bredvid flytande Canoten; men nu hade de förlorat all sansning, och, i stället att närmas den senare, aflägsnade de sig allt mer och mer ifrån den, plaskande med armar och ben öfver vattnet och hufvudet oftast under. Som vår Canot låg närmast till, i hvilken jag och Patronen sutto och fiskade, så var den snart ute, för att hjälpa dem; men då Bogas tagit alla tre årorna i land, så hade vi icke annat än de tvenne långa stängerne, att manövrera båten med, hvilka snart voro mindre tjenlige, då vi kommo något från stranden; så att vi ej nog hastigt kunde hinna dem. Vi skreko emellertid åt en lägre ned liggande pirogue, i hvilken en ombord varande Indian också genast satte af från land, och på detta sätt gensköt den med strömmen fort nedflytande gruppen. Han räddade också den ene af dem, som sedan qvicknade vid; men den andre var

redan under vatten, och den ofvanpå flytande höga halmhatten dref ensam utför Floden, som ett sorgligt märke på stället, hvarunder den drunknade ägaren kanske borde sökas, så vida han icke redan blifvit ett rof för de uppassande Caymanerne. De nu utkomne båtarne sökte förgäfves efter honom, och hemkommo endast med Canoten och några öfriga qvarlefvor efter denna bedröfliga expedition. Det bästa dervid var att Alcalden genast insatte den räddade i stocken; i hvilket grofva trädstycke han åtminstone icke kunde, ehuru rusig, utsätta sig och andra för faran, att genom kantring förlora lifvet.

Klockan fem på morgonen, andra dagen, nedflöt vår Canot för sista gången utför Magdalena, och kort derefter lemnade vi, utan saknad, denna långvariga Flod, samt ingingo i den häftiga Nare-floden. Denna ojemna ström flödade nu så starkt, att de, efter oss kommande, lastade Champanerne ej kunde fortfara länge, utan måste gå i hamn vid en på venstra sidan liggande Roza. Sådant händer här ofta, då denna Flod, allt efter det mer och mindre regnandet uppe i bergen, stiger och faller med en sådan hastighet, att man, efter ett kort ögonmärke, kan skönja det på de

öfver stränderne hängande träden och buskarne. Också är dess ström ibland så stark, att man användt två till tre veckor, att uppkomma från Nare till Juntas, en väg, hvilken man vid samma tillfälle nedgått på lika många timmar. Men värst af allt äro ändå de många fall, hvirflar och trånga pass, hvaraf denna starkt sluttande, vilda bergsström öfverflödar, hvilka alltid äro besvärliga, ofta farliga, och ej sällan omöjliga, att passera. Vi hade också i Nare på bästa sätt klargjort vårt lilla skepp för denna svårare expedition: kajut-taket var borttaget, och koffertarne, jemte öfrige effekter, omstufvade på ett sådant sätt, att ingenting kunde hindra den fria passagen under de öfver vattnet hängande buskarne, och lasten derigenom så fördelad midskeps, att båten för och akter blef så lätt, som möjligt. Inventarierna voro dessutom ökta med en tio-famnars tross af det förr nämnda *Pita*, hvilken var oumbärligt nyttig vid passerandet af de svårare ställen. Detta allt oaktadt, ville Patronen och den ene Bogan, hvilka voro mindre vana vid denna Flod, icke fortsätta längre i dag; och hade icke den andre nykomne Bogan, som var en gammal matros på detta farvatten, varit mindre rädd,

så hade vi icke kommit längre, än de båda Champanerne. Nu fortsatte vi ändå, för att hinna till *Nuz*, som ligger ungefär halfvägs emellan Nare och Juntas, hvilken del af vägen icke är så svår, som den återstående. Vi måste emellertid passera flera mindre fall och hvirflar — *Chorros* — af hvilka några af de förre fordrade linans tillhjälp. Det var i synnerhet ett, till hvilket vi kommo klockan åtta på förmiddagen, hvilket uppväckte mycken ordvexling, om vi skulle kunna passera det eller ej. Slutligen beslöts företaget. Till hvilken ända pojken hoppade i Floden, med linan i munnen, och simmade en omväg till ett ställe på stranden, ofvanför fallet, hvarest linan lades om en trädstam, i afhåll. Nu arbetade Bogas på hvar sin sida, med sina stänger, upp åt forssen; och för hvart tag de tvingade Canoten upp, halade pojken linan styf på land, och derigenom stoppade båten, hvilken annars skulle kastats tillbaka, då Bogas upplyftade sina stänger till nytt tag. Under tiden styrde Patronen akter ut, och hindrade derigenom Canoten, att kasta sig tvärs för fallet. På detta sätt gick det nu lyckligt igenom, så mycket bättre, som jag hotat dem med, att den förste, som skrek, utom Patro-

nen, skulle mista både brännvin och tobak för dagen; men om de tego skulle de deremot få dubbel ranzon. Sålunda arbetade vi oss fram till Nuz, hvarest förtöjdes klockan elfva på förmiddagen, då Floden nu stigit så mycket, att det var nästan omöjligt fortfara vidare i dag.

Härstädes finns endast ett stort Magazin — *Bodega* — hvarest handelsvaror uppläggas, och betala en mindre tull, för att sedan få införas till provinsen; så att ordet *Bodega* här egentligen bör öfversättas med Tullhus. Tull-uppsyningsmannen — *el Bodeguero* — bor här ensam; och, tillika med en tjenare, framlefver ett det mest tysta, och från andra menniskor afsöndrade, lif, hvilket endast nu och då störes af en och annan Mulåsne-drift, som sällan hitkommer, för att afhemta varor, då det, längre upp på Floden liggande, Tullhuset vid Juntas tillbjuder en kortare landväg öfver bergen, in till provinsen. Dessa Bodegueros ombytas också hvar tredje månad; och den nu varande, en ung hygglig Creol, som blott hade några dagar qvar, var hjertligen trött af sin utståndna eremit-lefnad, och emotsåg med förnöjelse sin förlossares ankomst. Han blef också rätt glad öfver en

fremmandes besök, och, sedan vi ätit middag tillsammans, biföll han villigt min proposition, att på eftermiddagen göra en liten tour upp åt de höga öfverhängande bergen, till hvilkas skogbevuxna toppar jag så länge längtat att få uppklätra. Sedan han kastat en gammal rostad carbin öfver ena axeln och en liten amunitions-pung af tigerskinn öfver den andra, började vi tillsammans det långsamma och mödosamma uppstigandet. En smal gångstig slingrade sig i beständiga krokar och bugtningar uppåt, hvarunder den ibland var så brant, att man behöfde hjälpa sig med händerna i de vid sidorne varande trädens rötter och grenar, förundrande sig öfver huru lastade mulåsnor här kunde uppklätra. Sedan vi på detta sätt arbetat oss upp, något öfver en half timme, blef vägen mera horisontel, och slingrade sig nu på ryggen af en berg-ås, på båda sidor omgifven af skogbevuxna afgrunder, sammanpressade af hvarandra korssande bergsryggar, hvilka höjde sig, den ene öfver den andre, med sina gröna mörka toppar, och gjorde utsigten lika inskränkt, som enformig. — Då min följeslagare försäkrade, att här icke, på mycket långt, fanns någon mera dominerande höjd, så ned-

satte vi oss att hvila på en kullfallen träd-stam, och njuta af den här varande friska luften. Denne var också verkligen upplifvande, och mer än behaglig för den, som på nära ett år icke andats någon sådan. Som min kamrat var mycket språksam, och berättade gerna om lefnadssättet och resorna i Antioquia's Cordillerer, gick tiden hastigt, till dess den, mot horisonten lodrätt nedskyndande, Solen påminte oss, att vi hade Bodegan öfver en half timmas väg under oss. Vi begåfvo oss derföre genast på väg, och nedkommo något efter den nedgångne Solen lemnat sitt ljus åt den nästan fulla Månen, hvilken nu återspeglades i den häftiga Nare-floden, som från en och annan krökning af den nedslingrande fotstigen, blänkte fram emellan sina branta klippväggar.

Ehuru luften vid Bodegan visserligen ej var så sval, som uppe på bergen, så var den ändå ganska tempererad; och beredde jag mig just på, att i detta afseende få passera en angenäm natt. Till följd deraf upphängdes min hängmatta under en slags portik vid huset; och var jag just i begrepp, att som vanligt uppfästa musquit-nätet öfver den samma, då Bodegueren, bakom mig småskrattande, frågade

hvad jag gjorde, och då jag svarade, att jag lagade i ordning mitt musquit-nät, tillade han med en viss förnöjelse: "*No hay mosquitos!*" — Det finns inga musquiter! — Man skall hafva gjort en lång resa på Magdalena-floden, för att rätt kunna fatta det intryck, ett sådant svar förorsakade: och man bör hafva insomnat så många gånger under musquiternes surrande musik, för att finna det harmoniösa af dessa trenne ord. För min del har jag aldrig funnit det sköna Spanska språket mera välljudande, än i dessa fem vokal-brytningar; och kunde jag icke neka mig det nöjet, att, genom ett låtsadt undfallande af hvad han sade, låta min Vård ännu en gång upprepa de behagliga orden *No hay mosquitos*.

Efter en den angenämaste natts passerande på detta trefliga ställe, tog jag på morgonen afsked af *el Bodeguero*, och embarquerade igen, då Floden under natten blifvit mindre våldsam, så att Patronen lofvade, att vi i dag skulle hinna målet för vår resa eller Bodegan vid *Juntas*.^{*} Det oakadt var Floden

^{*} Prononceras *Huntas*. — Det torde kanske snarare anses för sent, än pedantiskt, att här, för dem med Spanska språket mindre bekanta, anmärka, att bokstafven *J* uttalas som *H*; åfvensom *G*.

ännu både häftig och farlig, och måste vi vid många tillfällen nyttja tåget, då fallen och hvirflarne blifva större och häftigare, ju längre man uppkommer på den oroliga bergsströmmen. — Det är liksom man genom dessa faror och besvärligheter skulle genomgå profvet, för att bli värdig att inkomma i den sköna provinsen Antioquia; och i detta afseende förefaller den brant fallande Nare-floden, som en svår stege, på hvilken man från de låga, heta och fuktiga Magdalena-flodens stränder uppstiger till de höga, tempererade och friska nejderna uppe i Andernas Cordillerer. Då man, sittande i den lilla Canoten, betraktar de skyhöga klippväggarne, som ofta lodrätt öfverhånga den underliggande Floden, emellan hvilkas skogbevuxna toppar man ofta ser de stora Papgöyerna under sitt gälla pladder svänga sig, äfvensom en mängd Markattor under en tjutande musik exequera sin lätta gren-dans: och då man, under allt detta, beständigt hör det buller, den sammanträngda vattenmassan förorsakar, som i skummande cascader och häftiga malströmmar letar sig

framför *E* och *I*. Sålunda blifva, till exempel, orden *Jamas*, *Cartagena*, *Giron* af Spaniorerna prononcerade: *Hamas*, *Cartahena*, *Hiron*; o. s. v.

en väg emellan bergen: samt under det ögon och öron äro syselsatte med dessa föremål, man liksom vid hvarje steg känner sig inanda en friskare luft — så förefaller det liksom resan på denna Flod vore en prolog till det stora skådespel, naturen vill gifva den resande längre upp i Anderna: som en ouverture, uti hvilken man tycker sig finna andan och characters - dragen af den snart tillstundande piecen.

Vid middagstiden passerade vi det farligaste stället af denna Flod, hvarest allt för- enar sig att göra passagen nästan omöjlig. — En klippa utskjuter från den ena stranden eller rättare bergväggen, som, då den till hälften af dess vanliga bredd sammanprässar Floden, tvingar den på samma gång, att taga en böjning, hvarunder den med häftighet formerar ett fall på kanten af klippan, från hvilken den sedan nedforssar i den lägre, bredare bädden. Med mycket arbete lyckades det oss ändå, att, krypande längs ena berget emellan klippspettsar och stenar, på hvilka Canoten ofta hängde med halfva längden öfver vatten, hala oss upp genom detta farliga ställe. — Sedan vi under tvenne timmar arbetat oss fram genom hvirflar, fall och klippor,

hvarunder vi som oftast, för längre tid, ej kunde nyttja stängerna, utan endast med händerna hala oss under de träd och buskar, som öfverhängde Flodens strand, upptäckte vi omsider Bodegan vid Juntas, hvilken låg, som ett örnbo uppe på ett högt skogbevuxet berg, vid hvilket *Rio-Verde* förenar sig med Nare-floden.

Vi hade således äntligen hunnit målet för den långa besvärliga flodresan: denna återvändnings-ort för allt hvad Champaner, Bongos och Canoter heter: detta *non plus ultra* för Patroner och Bogas, på andra sidan om hvilket man för evigt befrias, ej allenast från deras sällskap och åtgärder, utan äfven från den i deras gemenskap uthärdade hetta, musquiter, m. m. — med ett ord till sista hamnen för embarquationer på denna sidan om Magdalena. Det är således svårt, att beskrifva de känslor, med hvilka man nalkas detta Förlofvade Land; om de just icke likna dem en sjösjuk passagerare erfar, då han, efter en lång stormig passage, äntligen balancerat sig upp på däck, och med slukande blickar betraktar den närliggande hamnen, inom hvilken han nu är försäkrad, att snart bli befriad både från sina många vedermödor, och från

orsaken till dem: om de just icke alldeles likna dessa, så måste det likväl vara något tycke dem emellan; åtminstone kunde jag icke låta bli, att med otålighet räkna de ännu återstående påskjutningarne med stängerna, som fordrades, för att komma till den nu närliggande Bodegan.

Följande *Rio-Verdes* högra strand, voro vi snart midt för detta ställe, men nödsakades arbeta oss längre upp på samma Flod, för att sedan, med dess häftiga ström, kunna ro oss öfver till den på andra sidan liggande hamnen. — Omsider voro vi ett godt stycke uppe, då Patronen med sitt "*Abre la proa!*" — "Sätt af förstäfven!" — befälde Bogan skjuta ut från land; och med det samma flögo vi, fattade af strömmen, med en förfärlig fart utför Floden. I samma ögonblick voro Bogas färdige, att med sina små breda åror arbeta Canoten emot andra landet, så att vi långsamt nalkades denna strand, under det vi hastigt ilade utmed densamme. — Slutligen voro vi honom så nära, att den ene Bogan, med sin nu åter fattade stång, kunde börja mota farten, hvarefter den andre fattade tag uti ett närliggande träds grenar, så att, då förstäfven på detta sätt var stannad, och

Canoten sedan svängde med Floden åt land, låg bakstammen just vid det lilla landstigningsstället. — Glada öfver så väl den nu fulländade resan, som denna verkligen vackra manöver, började Bogas uppstämman sitt "*Ave Maria santissima!*" ... Patronen utropade vid samma tillfälle: "*Gracias a Dios!*" ... och med ett hjertligt instämmande "*Amen!*" upphoppade jag på den branta klippstranden.

SLUT PÅ FÖRRA DELEN.

INNEHÅLL AF FÖRRA DELEN:

CAP. I.	<i>Utseglingen.</i>	Sid.	1.
CAP. II.	<i>Cartagena.</i>		23.
CAP. III.	<i>Santa Marta.</i>		54.
CAP. IV.	<i>Resa från Santa Marta till Cartagena.</i>		80.
CAP. V.	<i>Cartagena.</i>		106.
CAP. VI.	<i>Resa från Cartagena till Mom- pox.</i>		137.
CAP. VII.	<i>Mompox.</i>		165.
CAP. VIII.	<i>Resa på Magdalena.</i>		193.
CAP. IX.	<i>Resa på öfra Magdalena.</i>		228.
CAP. X.	<i>Resa på öfra Magdalena och Nare - Floden.</i>		257.

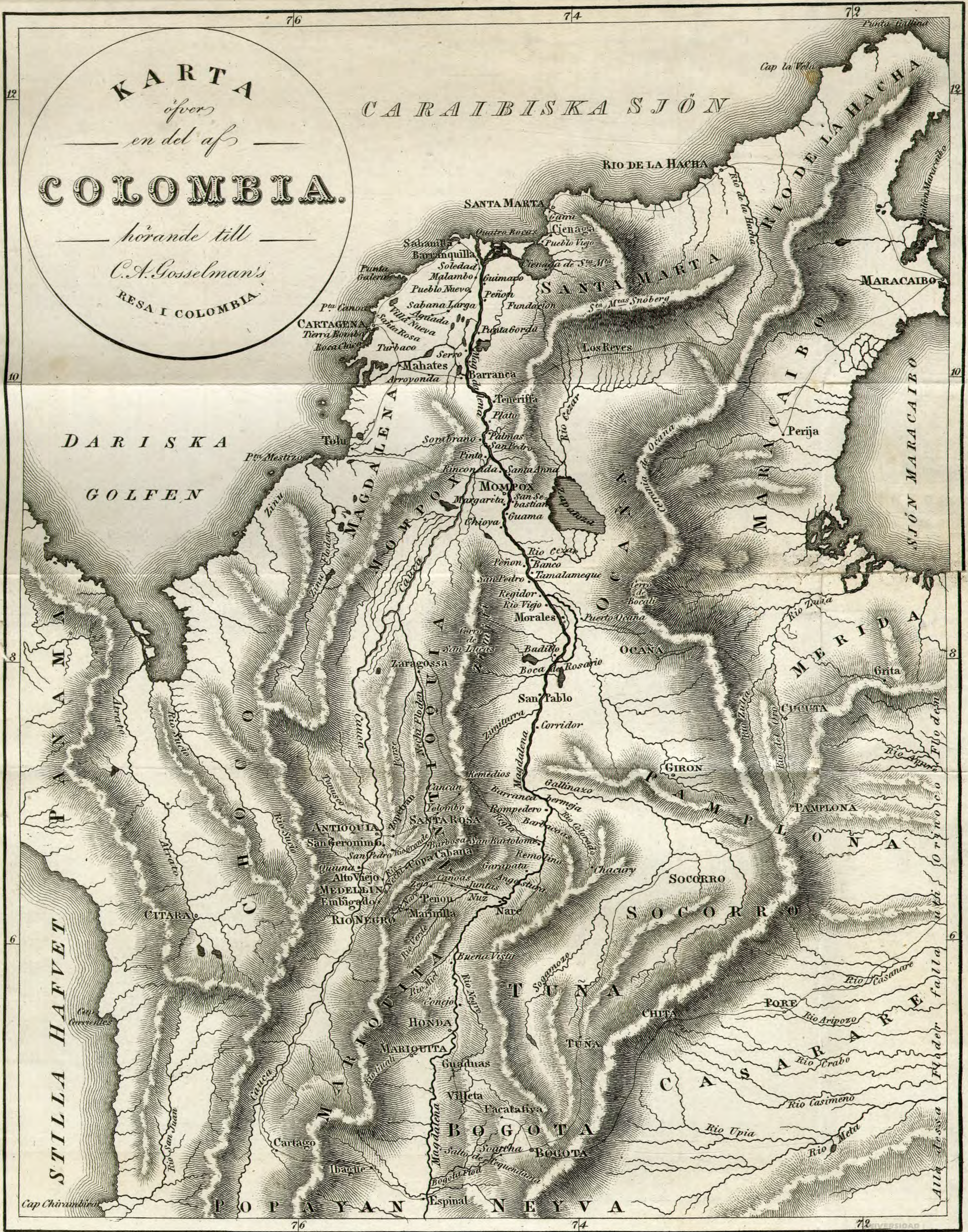
KARTA
öfver
— en del af —
COLOMBIA.

hörande till
C.A. Gosselman's
RESA I COLOMBIA.

CARAIBISKA SJÖN

DARISKA
GOLFEN

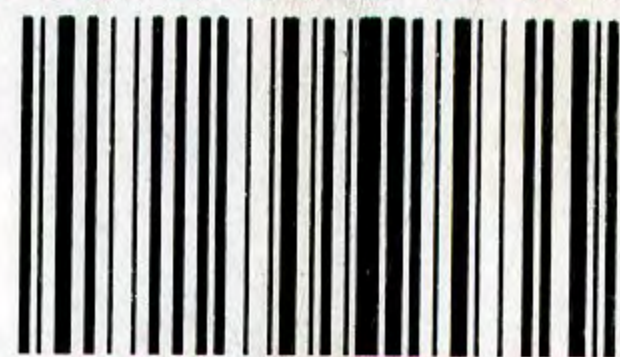
STILLA HAFVET

**Colección
Juan Kalb**

**SALA DE PATRIMONIO
DOCUMENTAL**
Centro Cultural Biblioteca
Luis Echavarría Villegas

**BIBLIOTECA
Universidad EAFIT**

100241254

